

Eiropas
Komisija

Sporta izglītība un fiziskās aktivitātes Eiropas skolās

Eurydice ziņojums

Izglītība
un apmācība

Sporta izglītība un fiziskās aktivitātes Eiropas skolās

Eurydice ziņojums

Izglītība
un apmācība

Šo dokumentu ir publicējusi Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra (*EACEA — Eurydice* nodaļa un Rīcībpolitikas atbalsta nodaļa).

Lūdzu atsaukties uz šo publikāciju:

European Commission/EACEA/Eurydice, 2013. Sporta izglītība un fiziskās aktivitātes Eiropas skolās. *Eurydice* ziņojums. Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs.

ISBN angļu valodas izdevumam: 978-92-9201-407-0

DOI angļu valodas izdevumam: 10.2797/49648

Eiropas kataloga Nr. latviešu valodas izdevumam: EC-31-13-672-LV-N

ISBN latviešu valodas izdevumam: 978-92-9201-449-0

DOI latviešu valodas izdevumam: 10.2797/2402

Šis dokuments ir pieejams tikai internetā: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>.

Teksta sagatavošana pabeigta 2013. gada martā.

© Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra, 2013

Daļēja šī dokumenta pārpublicēšana ir atļauta nekomerciālos nolūkos, pirms teksta fragmenta norādot tā izdevēju "*Eurydice*, Eiropas Izglītības sistēmu informācijas tīkls" un dokumenta publicēšanas datumu.

Atļauju pārpublicēt visu dokumentu var pieprasīt *EACEA — Eurydice* nodaļā un Rīcībpolitikas atbalsta nodaļā.

Education, Audiovisual and Culture Executive Agency

Eurydice and Policy Support

Avenue du Bourget 1 (BOU 2)

B-1140 Brussels

Tālr.: +32 2 299 50 58

Fakss: +32 2 292 19 71

E-pasts: eacea-eurydice@ec.europa.eu

Tīmekļa vietne: <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/>

SATURA RĀDĪTĀJS

Attēlu saraksts	6
Ievads	7
Kopsavilkums	9
1. nodaļa. Nacionālās stratēģijas un liela mēroga iniciatīvas	11
1.1. Nacionālās stratēģijas	11
1.2. Liela mēroga iniciatīvas	13
1.3. Nacionālo stratēģiju uzraudzība	13
2. nodaļa. Izglītības satura norādes	15
2.1. Nacionālie mērķi	15
2.2. Mācību rezultāti	16
2.3. Sporta izglītības aktivitāšu statuss	18
2.4. Veselības mācība	19
2.5. Obligāto aktivitāšu izvēles politika	20
2.6. Atbrīvojums no sporta	21
3. nodaļa. Rekomendētais mācību laiks	23
3.1. Mācību laika rekomendācijas obligātajā izglītībā	23
3.2. Mācību laika izmaiņas no 2006./07. māc. g. līdz 2011./12. māc. g.	24
3.3. Sporta izglītībai atvēlētā mācību laika īpatsvars	26
4. nodaļa. Skolēnu vērtēšana	29
5. nodaļa. Skolotāji	33
5.1. Skolotāju specializācijas pakāpe	33
5.2. Viena priekšmeta skolotāju sākotnējā izglītība un kvalifikācija	35
5.3. Pastāvīga profesionālā pilnveide	35
6. nodaļa. Ārpusklases fiziskās aktivitātes un sports	39
6.1. Iesaistītās iestādes un institūcijas	39
6.2. Galvenās mērķa grupas	41
6.3. Galvenie pasākumu veidi	42
7. nodaļa. Plānotās reformas	45
7.1. Virzība uz jaunām nacionālajām stratēģijām un liela mēroga iniciatīvām	45
7.2. Centralizēto izglītības satura norāžu reformas	46
7.3. Ar skolotājiem saistītās reformas	47
7.4. Sporta inventāra un infrastruktūras uzlabošana	48
Glosārijs, statistikas datubāzes un atsauces	49
Pielikumi	53
1. pielikums. Nacionālās stratēģijas un galvenās liela mēroga iniciatīvas, 2011./12. māc. g.	53
2. pielikums. Rekomendētais mācību laiks	65
Izdevuma veidotāji	68

ATTĒLU SARAKSTS

1. nodaļa.	Nacionālās stratēģijas un liela mēroga iniciatīvas	11
1.1. attēls.	Nacionālās stratēģijas un liela mēroga iniciatīvas sporta izglītības un fiziskās aktivitātes veicināšanai sākumskolas izglītībā (<i>ISCED 1</i>) un vidējās izglītības pirmajā posmā (<i>ISCED 2</i>), 2011./12. māc. g.	12
1.2. attēls.	Nacionālo stratēģiju uzraudzība sākumskolas izglītībā (<i>ISCED 1</i>) un vidējās izglītības pirmajā posmā (<i>ISCED 2</i>), 2011./12. māc. g.	14
2. nodaļa.	Izglītības satura norādes	15
2.1. attēls.	Kvalitatīvie un kvantitatīvie mācību rezultāti sākumskolas izglītībā (<i>ISCED 1</i>) un vidējās izglītības pirmajā posmā (<i>ISCED 2</i>), 2011./12. māc. g.	17
2.2. attēls.	Centralizētajās izglītības satura norādēs vai stratēģiskajos dokumentos noteiktās aktivitātes, kas paredzētas sākumskolas izglītībā (<i>ISCED 1</i>) un vidējās izglītības pirmajā posmā (<i>ISCED 2</i>), 2011./12. māc. g.	18
2.3. attēls.	Veselības mācības statuss centralizētajās izglītības satura norādēs vai stratēģiskajos dokumentos sākumskolas izglītībā (<i>ISCED 1</i>) un vidējās izglītības pirmajā posmā (<i>ISCED 2</i>), 2011./12. māc. g.	19
2.4. attēls.	Īpaši iemesli obligāto fizisko aktivitāšu izvēlē sākumskolas izglītībā (<i>ISCED 1</i>) un vidējās izglītības pirmajā posmā (<i>ISCED 2</i>), 2011./12. māc. g.	20
2.5. attēls.	Atbrīvojums no sporta sākumskolas izglītībā (<i>ISCED 1</i>) un vidējās izglītības pirmajā posmā (<i>ISCED 2</i>), 2011./12. māc. g.	21
3. nodaļa.	Rekomendētais mācību laiks	23
3.1. attēls.	Obligātajai sporta izglītībai rekomendētā minimālā stundu skaita tendences nosacīta gada laikā sākumskolas izglītībā un pilna laika obligātajā vispārējā vidējā izglītībā, 2006./07. māc. g. un 2011./12. māc. g.	24
3.2. attēls.	Sporta izglītībai kā obligātam mācību priekšmetam atvēlētā minimālā laika īpatsvars no kopējā mācību laika sākumskolas izglītībā un pilna laika obligātajā vispārējā vidējā izglītībā, 2011./12. māc. g.	26
4. nodaļa.	Skolēnu vērtēšana	29
4.1. attēls.	Vērtēšana sporta izglītībā sākumskolas izglītībā (<i>ISCED 1</i>) un vidējās izglītības pirmajā posmā (<i>ISCED 2</i>), 2011./12. māc. g.	30
5. nodaļa.	Skolotāji	33
5.1. attēls.	Rekomendācijas par sporta izglītības mācīšanai nepieciešamo specializāciju sākumskolas izglītībā (<i>ISCED 1</i>) un vidējās izglītības pirmajā posmā (<i>ISCED 2</i>), 2011./12. māc. g.	34
5.2. attēls.	Sporta izglītības priekšmeta skolotāju sākotnējās izglītības līmenis sākumskolas izglītībā (<i>ISCED 1</i>) un vidējās izglītības pirmajā posmā (<i>ISCED 2</i>), 2011./12. māc. g.	35
Pielikumi		53
	Rekomendētais minimālais mācību laiks gadā, kas atvēlēts sporta izglītībai kā obligātam mācību priekšmetam pilna laika obligātajā vispārējā izglītībā, 2011./12. māc. g.	65

IEVADS

Bērņībā un jaunībā sporta izglītība skolā dod teicamu iespēju apgūt un vingrināt prasmes, kas var uzturēt labu fizisko sagatavotību un veselību visa mūža garumā. Šīs nodarbes var būt skriešana, peldēšana, braukšana ar divriteni un kāpšana kalnos, kā arī vairāk strukturētas spēles un sporta veidi. Agrīna pamatprasmju apguve ievērojami palīdz jauniešiem veikt šīs aktivitātes un labāk izprast to vērtību vēlākā izglītības posmā vai pieaugušo vecumā, kad tās tiek veiktas darbā vai brīvajā laikā.

Sporta izglītība tomēr neaprobežojas tikai ar fizisko prasmju trenēšanu, un bez rekreācijas tai ir arī citi aspekti. Nodarbošanās ar vairākiem sporta veidiem dod zināšanas un izpratni par tādiem principiem un jēdzieniem kā spēles noteikumi, godīga spēle, cieņa, taktika, ķermeņa izjūta un sociālā apziņa, kas saistīta ar personisko mijiedarbību un komandas darbu daudzos sporta veidos. Mērķi, kas sniedzas tālāk par sporta izglītību un fiziskajām aktivitātēm, piemēram, laba veselība, efektīva personiskā izaugsme un sociālā iekļaušana, vēl jo vairāk rāda, cik būtiski ir ietvert šo mācību priekšmetu skolas izglītības saturā. Sporta izglītības un fizisko aktivitāšu sabiedriskā nozīme ir apliecināta arī dažādos Eiropas Komisijas dokumentos.

Baltajā grāmatā par sportu (*European Commission, 2007a*) Komisija norāda, ka sportošana — gan skolas sporta stundās, gan ārpusklases pasākumos —, var ievērojami uzlabot izglītību un veselību.

ES pamatnostādnēs fiziskās aktivitātes jomā (*EU Working Group "Sport & Health", 2008*) ir aicināts īpašu uzmanību pievērst tām fiziskās un garīgās veselības problēmām, ko rada jauniešu fiziskās aktivitātes samazināšanās un vienlaikus mazkustīga dzīvesveida un aptaukošanās palielināšanās. Šajās pamatnostādnēs ir aplēsts, ka gandrīz 80% skolas vecuma bērnu ar fiziskajām aktivitātēm nodarbojas tikai skolā, bet vieglas fiziskās aktivitātes viņiem būtu jāveic vismaz vienu stundu dienā. Pietiekami ilgs laiks, kas skolā tiek atvēlēts sportam un fiziskajām aktivitātēm — vai nu saskaņā ar izglītības saturu, vai ārpusklases nodarbībās —, var veicināt veselīgāku dzīvesveidu.

Eiropas Komisijai ilgi nebija nekāda juridiska pamata veikt tālāku izpēti šajā jomā, jo par pasākumiem, kas saistīti ar sporta izglītību un sporta nodarbībām skolā bija atbildīgas tikai ES dalībvalstis. Arī Eiropas mūžizglītības ietvardokumentā šīs aktivitātes netika nosauktas starp mūžizglītības galvenajām prasmēm (*European Commission, 2007b*). Tā dēļ tādiem politikas paziņojumiem kā minētajai Baltajai grāmatai un ES pamatnostādnēm nebija ne juridiska, ne regulatīva pamata. Trūka arī jauna pārskata par to, kā dalībvalstis definē sporta izglītības un fizisko aktivitāšu lomu, vai to, kā viņu pašu rīcībpolitika šajā jomā sasaucas ar pēdējām attīstības tendencēm veselības, izglītības un sporta jomā.

2009. gada ES Lisabonas līguma 165. pants ⁽¹⁾ situāciju ir nedaudz mainījis, jo tas Eiropas Savienībai dod juridisku pamatu noteikt jaunu sporta kompetenci un attīstīt Eiropas dimensiju sportā. Šis līgums Eiropas Savienībai dod arī tiesības palīdzēt "risināt Eiropas sporta nozares jautājumus" un atzīst sporta sociālo un audzinošo nozīmi. Līdz ar šo pilnvaru paplašināšanos Eiropas Komisijas paziņojumā par sportu (*European Commission, 2011*) tika paustas vairāku ES dalībvalstu bažas par sporta izglītības programmu kvalitāti un sporta skolotāju kvalifikāciju.

Tādējādi šo *Eurydice* ziņojumu var pamatoti uzskatīt par Komisijas pirmo mēģinājumu detalizēti identificēt problemātiskos jautājumus un apzināt, kāda ir situācija Eiropas skolās saistībā ar sporta izglītību un fiziskajām aktivitātēm. Ziņojuma secinājumi var ļaut paredzēt konkrētāku rīcību un pasākumus nākamajā ES sporta darba plānā un programmā "Erasmus visiem".

(¹) Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija, Oficiālais Vēstnesis C83, 30.03.2010., 47.–199. lpp.

Metodoloģija

Šo ziņojumu par sporta izglītību skolā ir sagatavojis *Eurydice* tīkls ciešā sadarbībā ar Eiropas Komisijas Izglītības un kultūras ģenerāldirektorātu. Tajā ir sniegta salīdzinoša informācija par 30 *Eurydice* tīkla valstīm ⁽²⁾. *EACEA Eurydice* nodaļa un Rīcībpolitikas atbalsta nodaļa uzrakstīja šī ziņojuma melnrakstu, ko pēc tam pārbaudīja visas nacionālās nodaļas, kuras bija iesaistījušās šī ziņojuma sagatavošanā.

Datu vākšanai tika izmantota īsa *Eurydice* nodaļas sagatavota anketa, kuru par 2011./12. māc. g. aizpildīja iesaistītās nacionālās nodaļas. Anketās sniegtie dati attiecas uz sākumskolas izglītību un vidējās izglītības pirmo posmu (*ISCED 1* un *2*), bet informācija par mācību laiku, kas jau bija apkopota un publicēta *Eurydice* tīmekļa vietnē, attiecas uz pilna laika obligāto vispārējo izglītību.

Ziņojuma struktūra

Šī ziņojuma sākumā ir kopsavilkums, kurā ir apkopoti iegūtie dati un izdarītie secinājumi.

1. nodaļā ir aplūkotas ar sporta izglītību un fizisko aktivitāti saistītās nacionālās stratēģijas un liela mēroga iniciatīvas. Tajā ir sniegta informācija arī par nacionālo stratēģiju uzraudzību.

2. nodaļā ir pētītas izglītības satura norādes — tajās paredzētie nacionālie mērķi, mācību rezultāti, centralizētajās izglītības satura norādēs un stratēģiskajos dokumentos noteiktie pasākumi, kā arī atbrīvošana no sporta izglītības. Īsa sadaļa ir veltīta veselības mācībai.

3. nodaļā ir noskaidrots sporta izglītībai rekomendētais mācību laiks un aplūkotas šo rekomendāciju izmaiņas pēdējo piecu gadu laikā. Tajā ir analizēts arī šai jomai paredzēto mācību stundu skaita īpatsvars salīdzinājumā ar citiem mācību priekšmetiem.

4. nodaļā ir aprakstītas galvenās sporta izglītībā izmantotās vērtēšanas metodes, kā arī galvenie sporta izglītībai paredzētie vērtēšanas instrumenti. Nodaļā ir pētīts arī tas, vai skolēnu sekmes šajā jomā tiek atspoguļotas gada galīgajā ziņojumā.

5. nodaļa pievēršas sporta izglītības skolotājiem. Tajā ir pētīts, vai šo mācību priekšmetu māca visu priekšmetu vai viena priekšmeta skolotāji un ir analizēta viena priekšmeta skolotājiem nepieciešamā izglītība. Šajā nodaļā ir apskatītas arī skolotāju pastāvīgās profesionālās pilnveides (PPP) iespējas.

6. nodaļā ir sniegti daudzi labās prakses piemēri par ārpusklases fiziskajām aktivitātēm un sportu un parādīts, kā fiziskās aktivitātes var tikt piedāvātas ārpus obligātajām sporta izglītības stundām.

7. nodaļa ir veltīta plānotajām reformām, kas saistītas ar sporta izglītību un fiziskajām aktivitātēm. Tajā ir noteiktas tipiskāko reformu grupas, piemēram, nacionālās stratēģijas sporta izglītības veicināšanai, pārmaiņas, kas saistītas ar izglītības saturu un skolotājiem, kā arī skolu sporta infrastruktūras uzlabošana.

Šim ziņojumam ir divi pielikumi. Pirmajā pielikumā ir visaptverošs pārskats par nacionālajām stratēģijām un galvenajām liela mēroga iniciatīvām saistībā ar sporta izglītību un fiziskajām aktivitātēm Eiropā. Tas papildināts ar īsiem aprakstiem un tīmekļa vietņu adresēm. Otrajā pielikumā ir sniegts pārskats par sporta izglītībai rekomendēto mācību laiku pilna laika obligātajā vispārējā izglītībā.

⁽²⁾ Luksemburga, Nīderlande un Šveice ziņojuma sagatavošanā nepiedalījās.

KOPSAVILKUMS

Sporta izglītības nozīmību skolā atzīst visas Eiropas valstis. Šis mācību priekšmets ir iekļauts centralizētajās izglītības satura norādēs un ir obligāts gan sākumskolas izglītībā, gan vidējās izglītības pirmajā posmā visā Eiropā. Valstis ir uzsvērušas arī fiziskās aktivitātes un sporta nozīmību brīvā laika pavadīšanā.

Aptuveni pusē izglītības sistēmu ir izstrādāta nacionālā stratēģija sporta izglītības un fiziskās aktivitātes veicināšanai (1. nodaļa), savukārt divās trešdaļās izglītības sistēmu tam ir veltītas liela mēroga iniciatīvas. Tas skaidri apliecina politisko gribu pilnveidot un atbalstīt šādas aktivitātes kā būtisku sociālās labklājības un veselības nodrošināšanas faktoru. Stratēģiskajos dokumentos par sporta izglītību noteikti galvenie mērķi ir skolēnu fiziskā, personiskā un sociālā attīstība (2. nodaļa). Veselība un veselīgs dzīvesveids bieži ir uzsvērti ar sporta izglītību saistītajos nacionālajos mērķos un mācību rezultātos, bet dažās valstīs veselības mācība ir atsevišķs priekšmets. Dažās valstīs noteiktas sporta izglītības aktivitātes ir obligātas, savukārt citās to izvēle ir skolu ziņā. Atsevišķās valstīs vienlaikus pastāv gan obligātās aktivitātes, gan skolu autonomija.

Attiecībā uz rekomendēto minimālo sporta izglītības mācību laiku (3. nodaļa) starp valstīm pastāv ievērojamas atšķirības. Kopumā mācību stundu skaits obligātās izglītības laikā mainās maz, un tas ir 50–80 stundu gadā; pēdējos piecos gados šis rādītājs ir palicis aptuveni tāds pats. Salīdzinājumā ar citiem mācību priekšmetiem sporta izglītībai atvēlētais laiks ir salīdzinoši mazs. Kopumā tas atbilst mazāk nekā 10 % no kopējā mācību stundu skaita vai aptuveni pusei no matemātikas stundu skaita.

Gandrīz visās valstīs skolēnu progress un sasniegumi sporta izglītībā tiek vērtēti, lai gan pirmajās klasēs šis vērtējums netiek izteikts atzīmēs (4. nodaļa). Sākumskolas izglītībā un vidējās izglītības pirmajā posmā tiek izmantota gan formatīvā, gan summatīvā vērtēšana, un summatīvā vērtēšana ir izplatīta mazliet vairāk. Atzīmju sistēma parasti ir tāda pati kā citos obligātajos mācību priekšmetos. Maltā, Rumānijā, Slovēnijā, Zviedrijā, Apvienotajā Karalistē (Anglijā un Velsā) un Islandē ir izstrādāta progresā skala sporta izglītības sasniegumu vērtēšanai valsts mērogā. Francijā 2012./13. mācību gadā valsts mērogā pirmo reizi tiek izmēģināta jauna vērtēšanas skala. Šim standartizētajam instrumentam ir divi mērķi: tas palīdz skolotājiem veikt vērtēšanu un nodrošina sistēmu mācību rezultātu salīdzināšanai valsts mērogā. Eksāmens sporta izglītībā ir noticis tikai Slovēnijā 2009. gadā.

Runājot par sporta izglītības skolotājiem (5. nodaļa), sākumskolā šo priekšmetu māca vai nu visu priekšmetu skolotāji, vai viena priekšmeta — sporta — skolotāji. Vairākās valstīs skolas pašas var izlemt, vai šī priekšmeta mācīšanai pieņemt darbā visu priekšmetu vai viena priekšmeta skolotāju. Vidējās izglītības pirmajā posmā sportu parasti māca viena priekšmeta skolotāji. Sākumskolas izglītībā viena priekšmeta skolotājiem parasti ir bakalaura grāds, bet vidējās izglītības pirmajā posmā aptuveni pusē valstu tiek prasīts maģistra grāds un pusē — bakalaura grāds. Pastāvīgas profesionālās pilnveides (PPP) iespējas sporta izglītībā tiek piedāvātas ne tikai sporta skolotājiem, bet arī visu priekšmetu skolotājiem un citu mācību priekšmetu skolotājiem. Tas sekmē starppriekšmetu pieeju sporta izglītībai un veicina regulāru fizisko aktivitāšu iekļaušanu citos mācību priekšmetos.

Sporta izglītība ir iekļauta parastajā mācību laikā; fizisko aktivitāšu klāstu papildina vai paplašina ārpusklases pasākumi (6. nodaļa). Bieži tās ir sacensības vai citi skolu un skolu klubu organizēti pasākumi vai arī pasākumi, kas organizēti sadarbībā ar citām institūcijām. Interesanta prakse saistībā ar sporta sacensībām ir Grieķijā un Somijā, kur vairāk tiek atbalstīta dalība, nevis sacensība. Abas valstis uzskata, ka skolēnus motivēt ir svarīgi, tomēr viņiem jāprot arī priedēties un just gandarījumu par pašu sportošanu. Tiek uzskatīts arī, ka šādi pasākumi palīdz mazināt vardarbību un ietekmēšanu skolās. Vairākas valstis cenšas iekļaut vairāk fizisko aktivitāšu skolas ikdienas dzīvē, lai tās tiktu veiktas visas dienas garumā — starpbrīžos vai pat ceļā uz skolu.

Aptuveni vienā trešdaļā aptaujāto valstu tiek plānotas ar sporta izglītību saistītas reformas. Piemēram, Portugāle un Somija ir iecerējušas veicināt fiziskās aktivitātes tieši — palielinot sporta izglītībai paredzēto minimālo mācību stundu skaitu, savukārt Grieķija un Ungārija plāno dažādot skolā organizētās fiziskās aktivitātes. Vairākās valstīs ar reformu palīdzību ir iecerēts uzlabot sporta izglītības mācīšanas apstākļus un šī priekšmeta skolotāju apmācību.

1. NODAĻA. NACIONĀLĀS STRATĒGIJAS UN LIELA MĒROGA INICIATĪVAS

Sporta izglītības veicināšana skolā ir saistīta ar tādas rīcībpolitikas īstenošanu vai pielāgošanu, kas paredz uzlabot vispārējo informētību par fiziskās aktivitātes un sporta vērtību mūžīgā sociālajā un izglītības aspektā. Daudzās valstīs tam ir nepieciešama stratēģiska un racionāla pieeja, kas mobilizētu jauniešus atzīt šo principu un radītu viņiem iespējas nodarboties ar fiziskajām aktivitātēm. Reformas šajā jomā var būt veids, kā izglītības sektora darbiniekiem paziņot, ka šis jautājums tiek uzskatīts par valdības prioritāti. Nacionālā stratēģija var aptvert tādus pasākumus kā izglītības satura reforma, skolotāju atbalstīšana, finansēšanas pārskati, dažādas reģionālās vai vietējās iniciatīvas un citas atbilstošas darbības. Šos pasākumus parasti izstrādā centrālās pārvaldes iestāde (piemēram, izglītības un sporta ministrija vai veselības ministrija) ciešā sadarbībā ar dažādām institūcijām un grupām, piemēram, sporta asociācijām un federācijām, olimpisko komiteju, skolotājiem, skolēniem, vecākiem un partneriem no privātā sektora.

Nacionālās stratēģijas trūkums dažās valstīs nozīmē to, ka par labāko vietu šo darbību veikšanai centrālās pārvaldes iestāde uzskata pašvaldības vai skolas. Citur nacionālā stratēģija var būt jau īstenota vai tā tiek izstrādāta (sk. 7. nodaļu). Turklāt dažās valstīs sporta izglītības un fiziskās aktivitātes veicināšanai tiek īstenota centralizēti koordinēta liela mēroga iniciatīva neatkarīgi no tā, vai šajā jomā ir arī nacionālā stratēģija.

Šajā nodaļā ir aplūkotas pieejas nacionālās stratēģijas jautājumam, bet pēc tam ir aplūkotas liela mēroga iniciatīvas, kas dažās valstīs to vai nu aizvieto, vai papildina. Visbeidzot ir pētīts tas, vai un kā šādas stratēģijas tiek uzraudzītas. Patlaban īstenoto stratēģiju, kā arī nozīmīgāko liela mēroga izglītības satura un ārpusklases iniciatīvu oficiālie nosaukumi un tīmekļa vietņu adreses ir iekļauti 1. pielikumā.

1.1. Nacionālās stratēģijas

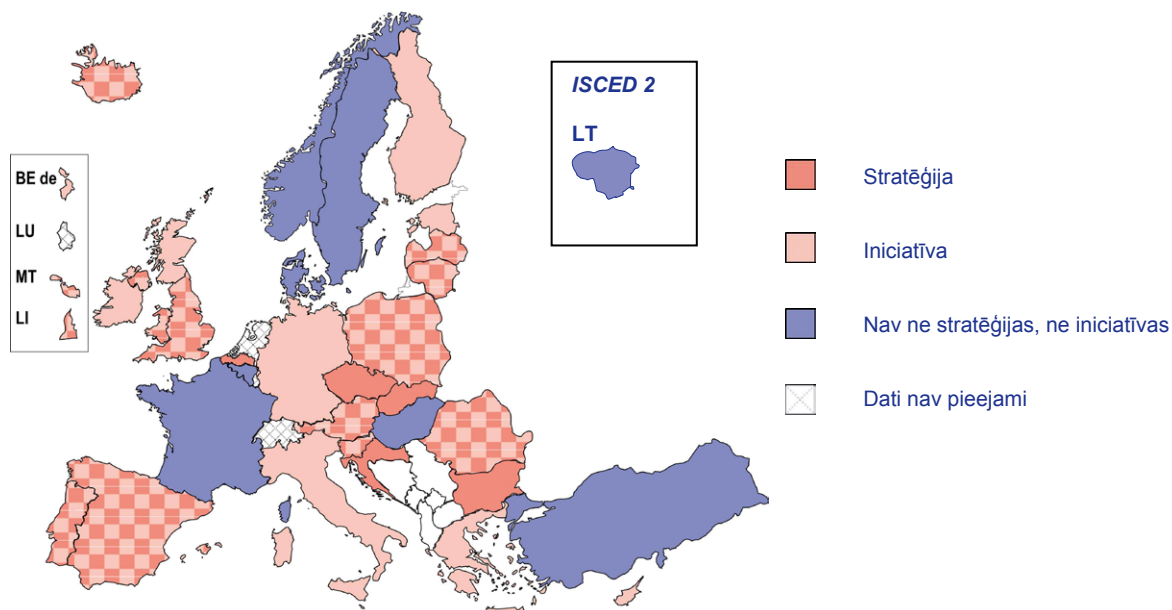
Eiropas valstīs tiek izmantotas dažādas pieejas sporta izglītības un fiziskās aktivitātes veicināšanas stratēģiju izstrādei. Nacionālā stratēģija bieži vien ir balstīta uz iepriekšējo stratēģiju rezultātiem vai uz sporta izglītības jomā īstenoto projektu vai pētījumu secinājumiem. Tā var tikt izstrādāta, arī konsultējoties ar dažādām ieinteresētajām pusēm, piemēram, specializētām institūcijām vai sporta nozares ekspertiem. Izstrādātajā stratēģijā ne vienmēr ir noteiktas konkrētas darbības, taču ir norādīti tie virzieni un jomas, kuros ir nepieciešamas pārmaiņas un uzlabojumi. Līdz ar to tā paredz konkrētu pasākumu vai darbību sagatavošanu un īstenošanu noteiktās jomās.

Stratēģija var būt vērsta uz sporta izglītību skolās vai plašāk — uz visu sabiedrību —, vienlaikus īpašus pasākumus paredzot tieši skolas vecuma bērniem. Stratēģija bieži vien nodrošina sporta izglītības un fiziskās aktivitātes attīstības vispārīgās pamatnostādnes. Konkrēta rīcība ir vai nu paredzēta pašā stratēģijā, vai tā tiek plānota vēlāk saskaņā ar stratēģijas vispārīgajiem mērķiem (sk. 1.2. sadaļu).

Tajās valstīs, kur stratēģija nav izstrādāta un netiek īstenota kāda liela mēroga iniciatīva, par galvenajiem dokumentiem, kas regulē sporta izglītības procesus, bieži tiek uzskatītas centralizētās izglītības satura norādes un izglītības saturs. Kaut arī tā nav stratēģija, tie var būt ļoti detalizēti dokumenti, kuros ir aptverti visi jautājumi par izglītības saturā paredzētās vai ārpusklases sporta izglītības īstenošanu. Šajā nodaļā ir analizētas tikai oficiālās stratēģijas. Izglītības satura norādes ir aplūkotas 2. nodaļā. Visbeidzot, valsts sporta izglītības politika var būt izklāstīta arī ar izglītību un sportu saistītajos likumos, tomēr šādi tiesību akti te nav aplūkoti.

Aptuveni pusē aplūkoto izglītības sistēmu ir pieņemta nacionālā stratēģija sporta izglītības un fiziskās aktivitātes veicināšanai un pilnveidošanai skolā (sk. 1.1. attēlu). Šo stratēģiju nosaukumi, īstenošanas periods un īss apraksts ir pieejami 1. pielikumā. Tur atrodamas arī saites uz tīmekļa vietnēm ar sīkāku informāciju par šīm stratēģijām.

◆◆◆ 1.1. attēls. Nacionālās stratēģijas un liela mēroga iniciatīvas sporta izglītības un fiziskās aktivitātes veicināšanai sākumskolas izglītībā (*ISCED 1*) un vidējās izglītības pirmajā posmā (*ISCED 2*), 2011./12. māc. g.

Avots: Eurydice

Piezīme

Dānija. Jaunas stratēģijas īstenošana tika sākta 2012. gadā, un tā būs pilnībā īstenota 2013./14. mācību gadā.

Tvērums un mērķa grupas

Aptaujātajās valstīs stratēģija, kas saistīta ar sporta izglītību sākumskolā un vidējās izglītības pirmajā posmā, ir vai nu iekļauta vispārējā stratēģijā, kura aptver plašākas iedzīvotāju grupas (Latvija, Slovēnija), vai arī tā ir vairāk vērsta uz jauniešiem (Apvienotā Karaliste (Anglija)). Tomēr dažas stratēģijas ir saistītas tieši ar sporta izglītību un fiziskajām aktivitātēm skolā (Bulgārija, Spānija un Horvātija).

Šī stratēģija attiecas vai nu uz sporta izglītību kopumā, vai arī uz konkrētu izglītības pakāpi. Ļoti bieži stratēģija ir izstrādāta visai vidējai izglītībai — gan vidējās izglītības pirmajam, gan otrajam posmam (*ISCED 2* un 3).

Dažās valstīs šajā stratēģijā ir paredzētas darbības un rīcībpolitika, kas attiecas uz konkrētām mērķa grupām. Visbiežāk šīs grupas ir skolēni ar īpašām izglītības vajadzībām, skolēni invalīdi, meitenes un talantīgie jaunie sportisti.

Mērķi un uzdevumi

Nacionālās stratēģijas mērķi katrā valstī var būt atšķirīgi atkarībā no aktuālajām politiskajām, ekonomiskajām un sociālajām prioritātēm. Visbiežāk minētie mērķi ir: palielināt to jauniešu skaitu, kuri nodarbojas ar sportu, uzlabot informētību par sporta izglītības vērtību, veidot pozitīvu attieksmi pret fiziskajām aktivitātēm, kā arī motivēt jauniešus nodarboties ar tām visu mūžu. Tādējādi daudzās stratēģijās ir uzsvērtas fiziskās aktivitātes un sporta loma veselības un veselīga dzīvesveida veicināšanā, kā arī plašāk — fiziskajā, personiskajā un sociālajā izaugsmē.

Citas nacionālās stratēģijas vairāk pievēršas konkrētiem jautājumiem, un tajās ir izvirzīts tikai viens vai daži no vispārīgajiem mērķiem. Piemēram, Austrijā, Rumānijā, Slovēnijā un Apvienotajā Karalistē (Velsā) pašreizējo stratēģiju pamatā ir skolēnu veselība un veselīga attīstība. Vairākas stratēģijas koncentrējas uz atbilstošām sportošanas telpām un inventāru (Latvija un Horvātija). Kopumā stratēģijās tiek uzsvērtā nepieciešamība uzlabot skolēniem paredzētās sporta infrastruktūras kvalitāti un pieejamību, kā arī uzlabot tās pieejamību plašākai sabiedrībai.

Visbeidzot, stratēģijās parasti ir aptvertas gan izglītības saturā paredzētās (sk. 2. nodaļu), gan ārpusklases aktivitātes (sk. 6. nodaļu).

1.2. Liela mēroga iniciatīvas

Deviņās izglītības sistēmās, kurās nav oficiālas nacionālās stratēģijas sporta izglītības un fiziskās aktivitātes veicināšanai, tiek īstenotas centralizēti koordinētas liela mēroga iniciatīvas fizisko aktivitāšu rosināšanai un attīstīšanai (sk. 1.1. attēlu). Savukārt 14 izglītības sistēmās, kurās nacionālā stratēģija ir pieņemta, paralēli pastāv vai tās ietvaros tiek izstrādātas arī nozīmīgas iniciatīvas viena vai vairāku stratēģijas mērķu sasniegšanai. Parasti šīs iniciatīvas ir programmas vai projekti ar noteiktu termiņu, budžetu, darbībām un ieinteresētajām pusēm.

Kopumā par centralizēti koordinēto iniciatīvu pārvaldīšanu ir atbildīgas institūcijas, kurām ir jāveicina sporta izglītība un fiziskā aktivitāte. Tās atbalsta skolu, jauniešu vai citu ieinteresēto pušu centienus attīstīt un veicināt sporta un fiziskās aktivitātes. Visbiežāk saskaņā ar šādām programmām un projektiem skolām un citām sporta izglītībā ieinteresētajām pusēm tiek piešķirti līdzekļi. Iniciatīvu īstenošanu bieži atbalsta īpaši koordinatori vai konsultanti, kas darbojas skolās, valsts iestādēs, nacionālajās sporta federācijās vai dažādās asociācijās.

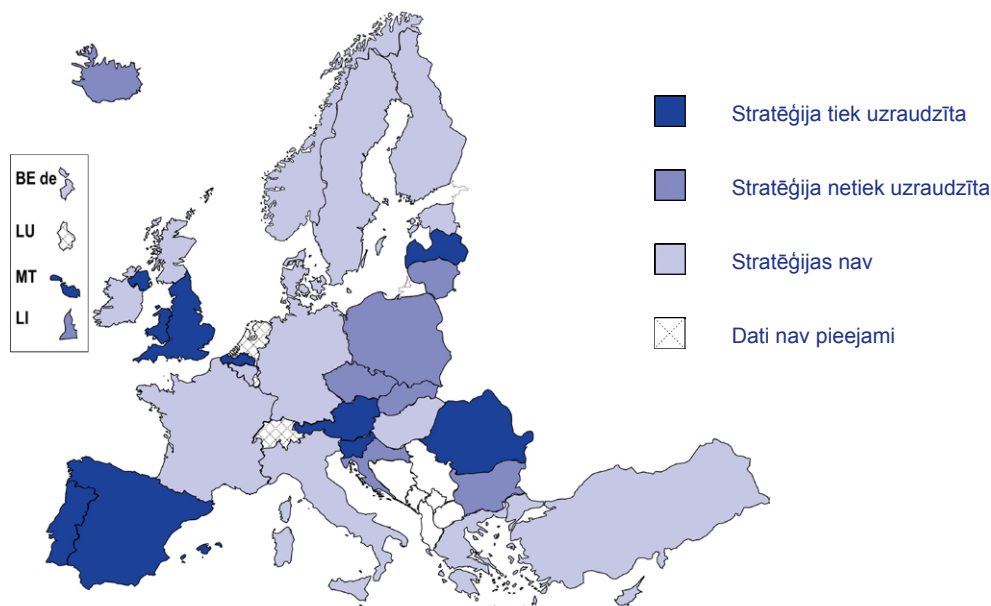
Tāpat kā stratēģijas, arī liela mēroga iniciatīvas ir saistītas gan ar izglītības saturā paredzētajām, gan ārpusklases aktivitātēm. Saturiski šīs iniciatīvas parasti ir orientētas uz diviem jautājumiem: pirmkārt, tās rosina un atbalsta kvalitatīvas sporta izglītības un fizisko aktivitāšu nodrošināšanu visiem vispārējās izglītības skolēniem; otrkārt, tās mudina skolēnus nodarboties ar šādām aktivitātēm.

1.3. Nacionālo stratēģiju uzraudzība

Visās Eiropas valstīs praktiski visi vispārējās izglītības aspekti, ieskaitot sporta izglītību, tiek regulāri vērtēti (iekšēji, ārēji vai abējādi), un parasti to veic skolu inspekcija. Šajā sadaļā ir aplūkota nevis šāda regulāra vērtēšana, bet gan centralizēti organizēta rīcība minēto nacionālo stratēģiju īstenošanas uzraudzībai.

Kā redzams 1.2. attēlā, nacionālā stratēģija tiek uzraudzīta 11 no 19 izglītības sistēmām. Uzraudzības metodes dažādās valstīs ir atšķirīgas. Atkarībā no valsts šajā procesā ir iesaistītas valsts, reģionālās un vietējās institūcijas, kā arī pašas skolas.

◆◆◆ 1.2. attēls. Nacionālo stratēģiju uzraudzība sākumskolas izglītībā (ISCED 1) un vidējās izglītības pirmajā posmā (ISCED 2), 2011./12. māc. g.

Avots: Eurydice

Visbiežāk uzraudzība nozīmē ziņojuma sagatavošanu, un to galvenokārt veic par nacionālo stratēģiju atbildīgās institūcijas. Šie ziņojumi centrālās pārvaldes iestādēm palīdz identificēt tos politikas aspektus, kuros ir nepieciešamas izmaiņas, vai optimizēt finanšu vai citu līdzekļu izmantošanu. Ziņojumi parasti tiek publicēti atbildīgās institūcijas tīmekļa vietnē.

Beļģijā (flāmu kopienā), Spānijā, Austrijā, Rumānijā un Apvienotajā Karalistē (Ziemeļīrijā) valsts iestādes izmanto citas uzraudzības metodes. Beļģijā (flāmu kopienā) ir izveidota īpaša komisija, kas pārbauda, kā subsidētās organizācijas īsteno sporta aktivitātes skolās. Līdzīgi Austrijā uzraudzību veic koordinācijas komisija. Spānijā ir noteikti kritēriji 2016. un 2020. gadam un par uzraudzību ir atbildīga Augstākā sporta padome. Rumānijā stratēģijas uzraudzīšanai un pārskatīšanai ir izveidota Nacionālā starpresoru komisija. Apvienotajā Karalistē (Ziemeļīrijā) ir veikts vienreizējs bāzes apsekojums saistībā ar sporta izglītības stundām vispārējās izglītības iestādēs.

2. NODAĻA. IZGLĪTĪBAS SATURA NORĀDES

Visās aptaujātajās valstīs sporta izglītība sākumskolā un vidējās izglītības pirmajā posmā ir obligāts mācību priekšmets. Valstu pieeja šim priekšmetam daudzējādā ziņā ir līdzīga, bet ir arī dažas atšķirības. Šajā nodaļā vispirms ir aprakstīti svarīgākie sporta izglītības mērķi, kas definēti galvenajos stratēģiskajos dokumentos. Pēc tam ir pētīts, kas tiek uzskatīts par mācību rezultātiem, kuras fiziskās aktivitātes skolā ir obligātas, bet kuras — fakultatīvas un pēc kādiem kritērijiem tiek noteiktas obligātās aktivitātes. Nodaļā ir aplūkots arī tas, vai veselības mācība tiek uzskatīta par atsevišķu priekšmetu vai tā ir integrēta citos mācību priekšmetos. Nobeigumā ir īsi apskatīti iespējamie iemesli atbrīvojumam no sporta izglītības. Plānotās valsts izglītības satura reformas ir apkopotas 7. nodaļā.

2.1. Nacionālie mērķi

Visās valstīs ir noteikti skolu sporta izglītības galvenie mērķi, un dažkārt tie ir papildināti ar valstī pieņemto definīciju. Sporta izglītība neaprobežojas tikai ar fizisko spēju uzlabošanu; tā ir saistīta ar daudz plašāku prasmju loku (dažas no tām ir saistītas ar emocionālo un sociālo jomu), kā arī ar izzināšanas procesiem, motivāciju un ētiku. Līdz ar to gandrīz visās valstīs kā galvenais mērķis ir nosaukta jauniešu fiziskā, personiskā un sociālā attīstība.

2.1.1. Fiziskā attīstība

Saskaņā ar sporta izglītības būtību šo nodarbību prioritāte ir fizisko un motorisko prasmju attīstīšana. Tā bērniem un jauniešiem tiek mācīts paplašināt savas fiziskās spējas, kā arī uzlabot koordināciju, reakcijas un kustības ātrumu, izturību, lokanību, līdzsvaru un spēku. Lietuva un Ungārija norāda uz vēlamām papildu prasmēm, piemēram, izveidot pareizu stāju un iemācīties regulāru elpošanu. Nodarbību laikā tiek attīstītas arī motoriskās prasmes, kas īpaši saistītas ar noteiktiem sporta veidiem un spēlēm. Vēl viens sporta izglītības nolūks ir kompensēt citās mācību stundās sēdus pavadīto laiku un vispārīgāk — novērst mazkustīgu dzīvesveidu.

Fiziskā attīstība ir cieši saistīta ar veselības un veselīga dzīvesveida veicināšanu, t. sk. ar fizisko aktivitāšu un vingrinājumu veikšanu visu mūžu. Gandrīz visas valstis uzsver, ka ir būtiski apzināties šādu aktivitāšu nozīmību veselības nostiprināšanā un līdz ar to — dzīves kvalitātes uzlabošanā. Jauniešiem skolā vajadzētu dot iespēju vairāk uzzināt par faktoriem, kuri ietekmē viņu fiziskās spējas. Visbeidzot, sporta izglītība nodrošina vidi, kur jaunieši var patstāvīgi pārbaudīt savu fizisko sagatavotību un izmēģināt dažādas aktivitātes, ar kurām pēc tam var nodarboties arī brīvā laikā.

2.1.2. Personiskā attīstība

Sporta izglītība var būtiski ietekmēt jauniešu personisko izaugsmi, palīdzot viņiem labāk apzināties savas fiziskās spējas un gūt pārliecību par tām, kā arī uzlabojot viņu vispārējo fizisko labsajūtu un līdz ar to arī pašpāļāvību un pašcieņu. Sporta izglītība attīsta arī gribasspēku, atbildības sajūtu, pacietību un drosmi. Vienlaikus tā palīdz reālistiski novērtēt savas fiziskās un citas spējas, lai varētu pieņemt attiecīgus lēmumus un veikt atbilstošas darbības. Līdz ar to viņi mācās pieņemt sevi un būt iecietīgiem pret atšķirībām citos.

Pie fizisko aktivitāšu ietekmes uz veselību ir minama arī garīgā līdzsvara uzlabošana. Sporta izglītība cenšas veicināt pašpāļāvīgu un pašpārliecinātu uzvedību dažādās situācijās, kā arī dod jauniešiem iespēju apspriest un atklāt, kā konstruktīvi tikt galā ar negatīvajām emocijām un stresu.

Turklāt vairākas valstis — Latvija, Ungārija, Malta un Apvienotā Karaliste (Anglija) — uzsver, ka fiziskās aktivitātes un sporta izglītība skolā rada sacensības garu. Skolēni piedalās sporta sacensībās vai pasākumos, kuros viņi mācās sacensties un pārvarēt dažādas grūtības. Viņi mācās arī plānot, izmantot un novērtēt rīcību, idejas un izpildījumu. Viņiem ir iespēja izmēģināt dažādas lomas (piem., viņi var iejusties spēlētāja, tiesneša, organizatora un skatītāja lomā), kā arī apgūt stratēģijas un taktiku. Turpretim Somijā tiek izmantota pretēja pieeja — tur tiek sekmēta gan individuālā darba, gan sadarbības prasmju attīstība, bet netiek veicināta sāncensība.

2.1.3. Sociālā attīstība

Sociālā attīstība ietver ļoti daudz prasmju. Dažas valstis min tādu sociālo prasmju apguvi kā labas saziņas prasmes un konstruktīva sadarbība, pastāvot vienādiem noteikumiem.

Daudzas valstis uzsver, cik svarīgi jauniešu sociālās personības attīstīšanai ir integrēt viņus sabiedrībā, kā arī sekmēt un uzlabot viņu solidaritātes izjūtu, sociālo mijiedarbību, komandas darba prasmes un komandas garu, godīgu spēli, noteikumu ievērošanu un cieņu pret citiem cilvēkiem.

Dažas valstis skaidri iezīmē plašāku cilvēcisko un vides vērtību nozīmi. Islande uzsver atbildību pret dzīvību un vidi, bet Dānija uzskata, ka sporta izglītībai ir jāpalīdz bērniem un jauniešiem apzināties atbildību par savu dzīvi, kā arī jāparāda viņiem, kā sociāli iesaistīties sabiedrības dzīvē. Dažas valstis pat uzskata, ka sportam var būt galvenā loma vardarbības novēršanā.

Atsevišķas valstis uzsver sporta izglītības būtisko ietekmi uz sabiedrības nodarbošanos ar sportu. Čehija, Igaunija un Ungārija pievērš uzmanību tam, ka sporta izglītība mudina jauniešus skatīties sporta pasākumus un tajos piedalīties, kā arī regulāri interesēties par sportu. Lihtenšteina uzskata, ka sports pieder pie sabiedrības kultūras, jo par to interesējas liela sabiedrības daļa.

2.2. Mācību rezultāti

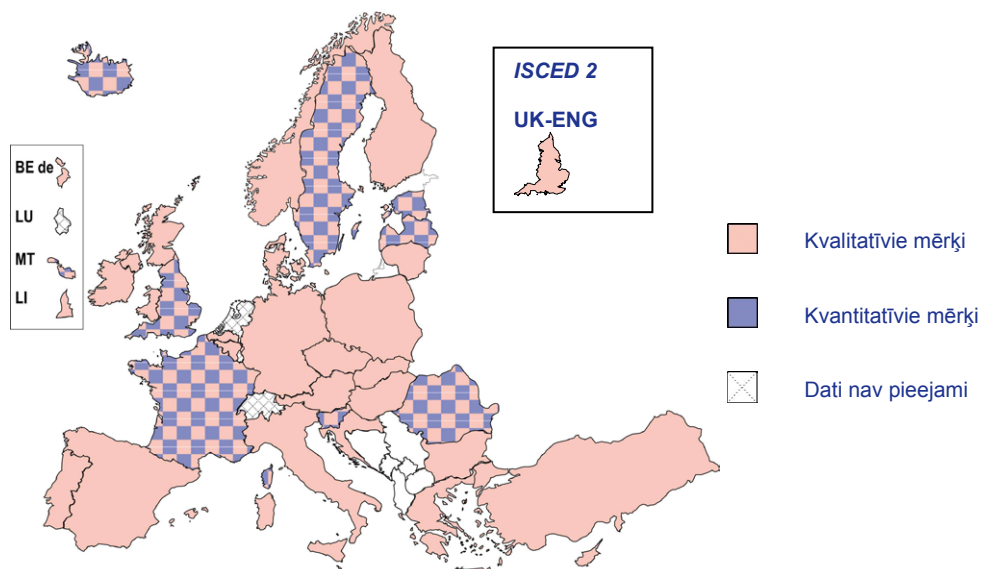
Sporta izglītības mācību rezultātu valstis definē dažādi. Valstu lielākā daļa par galveno kritēriju uzskata vispārīgos kvalitatīvos mērķus (sk. 2.1. attēlu). Atšķirība starp nacionālajiem mērķiem un mācību rezultātiem sporta izglītībā ir diezgan neskaidra, un tos var būt visai grūti atšķirt.

Tāpat kā nacionālie mērķi, mācību rezultāti parasti aptver ar fizisko, personisko un sociālo attīstību saistītās prasmes un izceļ veselīga dzīvesveida nozīmību. Īpaši tas attiecas uz tām valstīm, kur skolas pašas var izvēlēties un īstenot tās sporta izglītības aktivitātes, kas vislabāk atbilst kvalitatīvajiem mērķiem. Dažās valstīs, kur tiek izvirzīti kvalitatīvie mērķi, par mācību rezultātiem tiek uzskatītas arī precīzās sporta disciplīnas, piemēram, vingrošana vai vieglatlētika (sk. 2.3. sadaļu).

Tās prasmes un spējas, kas tiek uzskatītas par mācību rezultātiem, ir detalizētākas vai plašākas nekā tās, kas paredzētas galvenajos sporta izglītības nacionālajos mērķos. Piemēram, veselības jautājumi un mūžilga pozitīva attieksme pret fiziskajām aktivitātēm ir iekļauti starp nacionālajiem mērķiem un gandrīz visās valstīs tiek uzskatīti arī par mācību rezultātiem. Konkrētāk tas nozīmē arī atbrīvošanos no liekā svara, kā arī uztura un diētas jautājumu apgūšanu. Sporta izglītība palīdz apgūt arī personisko higiēnu, novērst traumas, uzlabot informētību un zināšanas par riskiem un drošības jautājumiem, kā arī iemācīties reaģēt ārkārtas gadījumos.

Dajā no tām valstīm, kurās ir definēti kvalitatīvie mācību rezultāti, ir definēti arī kvantitatīvie mācību rezultāti (sk. 2.1. attēlu). Šajās valstīs skolēniem var būt jāskrien noteiktu laiku, jāpeld noteikts attālums vai jāveic konkrēti vingrinājumi noteiktos sporta veidos.

◆◆◆ 2.1. attēls. Kvalitatīvie un kvantitatīvie mācību rezultāti sākumskolas izglītībā (ISCED 1) un vidējās izglītības pirmajā posmā (ISCED 2), 2011./12. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Mācību rezultāti ir konkrēts vēlamais sasniegumu līmenis, kas ir definēts kā zināšanas, prasmes un kompetence. Tie var būt kvantitatīvi vai kvalitatīvi.

Valstīs, kurās ir uzrādīti kvantitatīvie mērķi, tiek īstenota vismaz viena aktivitāte, kurā ir izvirzīts kvantitatīvais mērķis.

Piezīmes

Slovēnija. Kvantitatīvie mērķi ir izvirzīti tikai skriešanā (vieglatlētikā), peldēšanā un pārgājienā.

Zviedrija un Islande. Kvantitatīvie mērķi ir izvirzīti tikai peldēšanā.

Apvienotā Karaliste (ENG). Kvantitatīvie mērķi ir izvirzīti tikai peldēšanā un tikai *ISCED 1*.

Daži mācību rezultāti tiek saistīti ne tikai ar sporta izglītību, bet arī ar citiem mācību priekšmetiem. Vācijā, Portugālē, Apvienotajā Karalistē un Ziemeļvalstīs šim priekšmetam vispārējā izglītībā ir starppriekšmetu pieeja, proti, tam ir ne tikai savi konkrētie mērķi, bet tas tiek saistīts arī ar citiem mācību priekšmetiem. Tā skolēniem rodas iespēja apgūt ar sporta izglītību, dabaszinātnēm un sociālajām zinībām saistītus papildu aspektus, kā arī izpētīt interesantas un praktiskas sakarības starp tiem.

Piemēram, Ziemeļvalstīs ziņo, ka skolēni mācās, kā izmantot kartes un citus līdzekļus, lai orientētos dabiskā vidē. Čehijā, Vācijā un Norvēģijā sporta izglītības saturā ir iekļauti ceļu satiksmes noteikumi gājējiem un riteņbraucējiem, un vairākās valstīs — pirmās palīdzības sniegšana. Ne vien Grieķija, bet arī Čehija un Polija min to, ka ir svarīgi iepazīstināt jauniešus ar olimpiskajiem ideāliem un simboliem.

Savukārt Latvijā, Austrijā, Slovēnijā un Somijā visi skolotāji tiek rosināti iekļaut fiziskās aktivitātes dažādos mācību priekšmetos.

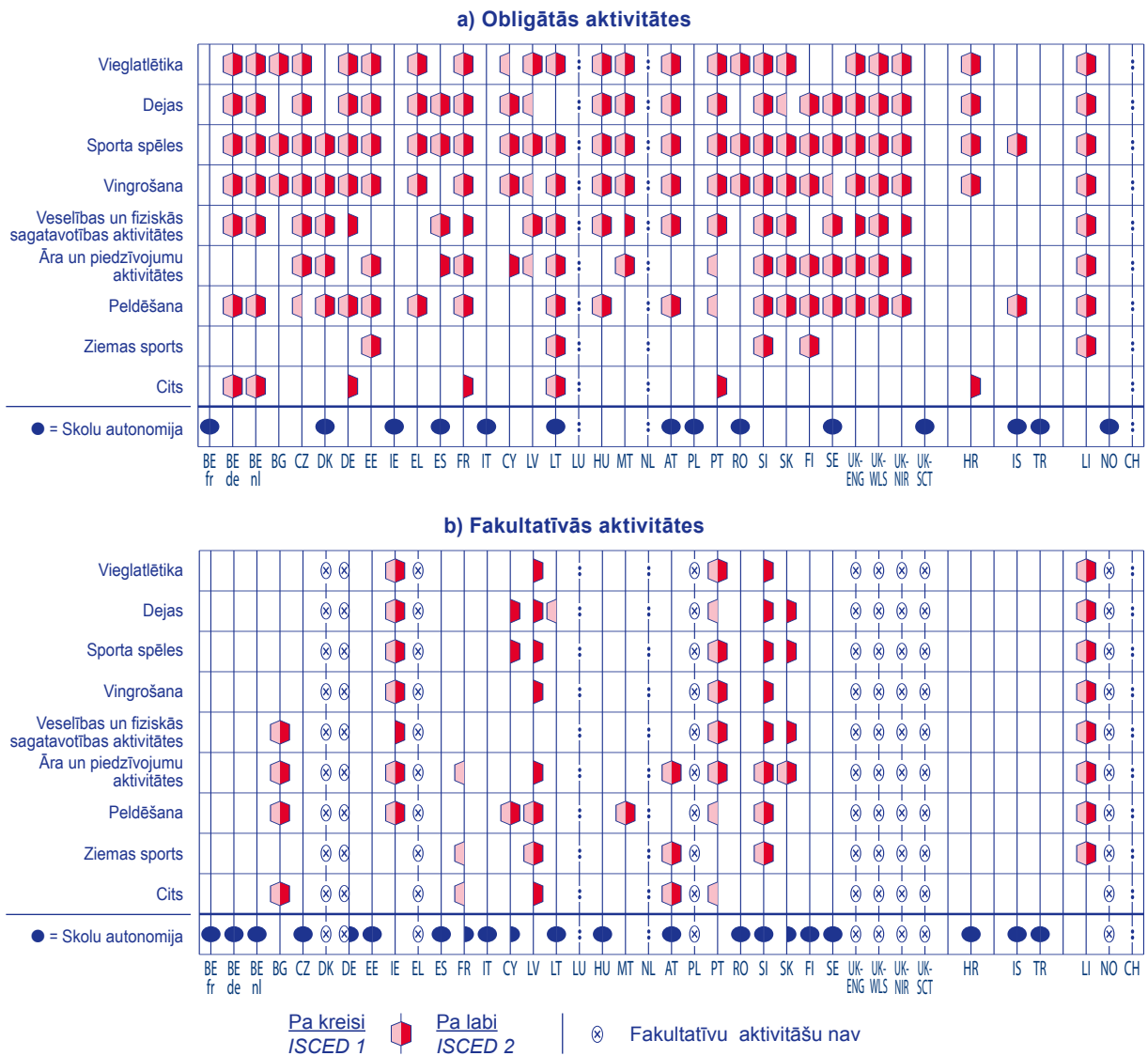
Latvijā Izglītības un zinātnes ministrija ir atbalstījusi projektu par pareizas stājas veidošanu pamatzglītības pirmajā posmā, kā arī palīdzējusi organizēt skolotāju profesionālās kvalifikācijas pilnveides kursus par skoliozes novēršanu. Tagad dažādu priekšmetu skolotāji stundu laikā iekļauj 2–5 minūtes ilgas kustību pauzes.

Slovēnijā sporta izglītības saturā ir rekomendēta “veselības minūte” (*minuta za zdravje*). Citu priekšmetu skolotāji tiek mudināti laiku pa laikam pārtraukt mācību stundu, lai izvēdinātu klasi un aicinātu skolēnus veikt motoriskās aktivitātes un brīdi atslābināties.

2.3. Sporta izglītības aktivitāšu statuss

Daudzās valstīs centrālās pārvaldes iestādes sākumskolas pirmo klašu izglītības saturā iekļauj galvenās motoriskās aktivitātes, piemēram, iešanu, skriešanu, lēkšanu un mešanu. Uz šo galveno aktivitāšu pamata izglītības saturs tiek pakāpeniski paplašināts, iekļaujot tajā aizvien vairāk motorisko prasmju, kuras bērniem jāvingrina sporta priekšmetos. Visizplatītākās aktivitātes ir redzamas 2.2. attēlā, kur ir skaidri nodalītas obligātās aktivitātes un fakultatīvās, ko dažās izglītības sistēmās skolas var izvēlēties pašas. Starp sākumskolas izglītību un vidējās izglītības pirmo posmu ievērojamu atšķirību nav.

◆◆◆ **2.2. attēls. Centralizētajās izglītības satura norādēs vai stratēģiskajos dokumentos noteiktās aktivitātes, kas paredzētas sākumskolas izglītībā (ISCED 1) un vidējās izglītības pirmajā posmā (ISCED 2), 2011./12. māc. g.**

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Aktivitāte ir iekļauta tad, ja ISCED 1 vai ISCED 2 izglītībā tā tiek mācīta vismaz vienu gadu.

Aptuveni trešdaļā izglītības sistēmu abu analizēto izglītības pakāpju skolas drīkst izlemēt, kurām aktivitātēm ir jābūt obligātām, tāpēc skolas un tajās strādājošie skolotāji paši izlemj, kuras fiziskās aktivitātes visticamāk dos vēlamās mācību rezultātus. Lai gan dažās valstīs skolām ir ievērojama autonomijas pakāpe, tām ir

jānodrošina arī obligātās aktivitātes, kuras ir noteiktas, rekomendētas vai kuras parasti tiek veiktas un līdz ar to ir iekļautas 2.2. attēlā. Tas attiecas uz Dāniju, Spāniju, Lietuvu, Austriju, Rumāniju, Zviedriju un Islandi. Pārējās valstīs fiziskās aktivitātes ir noteiktas izglītības satura norādēs.

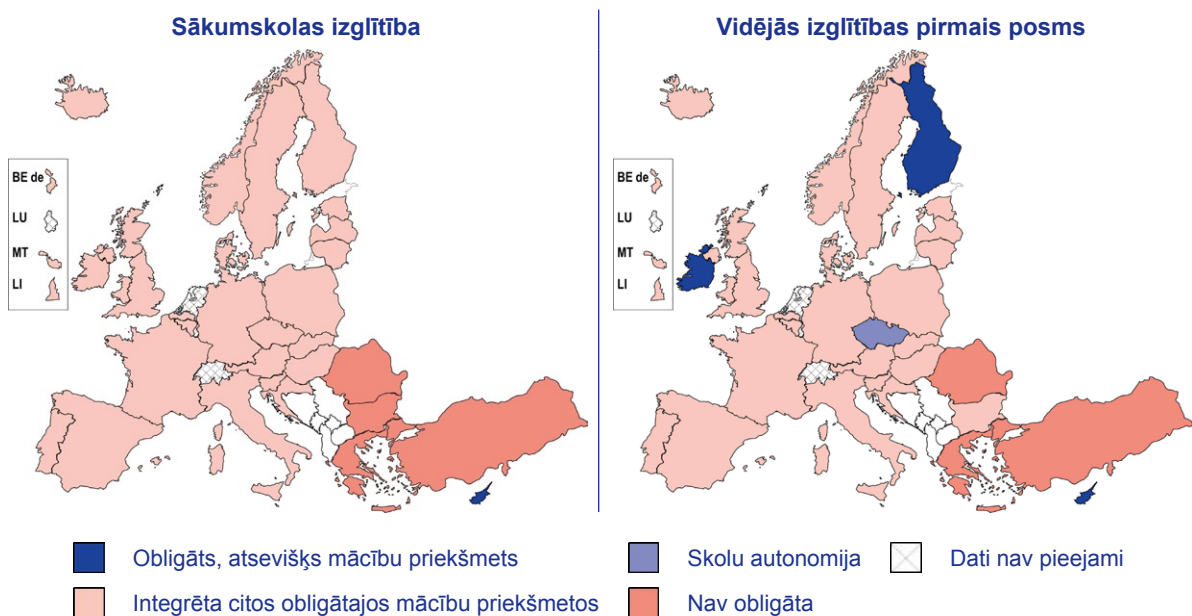
No skolu sporta izglītības obligātajām aktivitātēm visizplatītākās ir sporta spēles. Dažas valstis ziņo, ka tiek spēlētas tradicionālās spēles — parasti bumbu spēles. Citas valstis spēles nekonkretizē, bet min apgūstamās prasmes, piemēram, driblēšana, nešana, mešana, piespēlēšana un ķeršana. Nākamās aiz sporta spēlēm ir vingrošana, vieglatlētika un dejas. 2.2. attēla sadaļā “Cits” ir iekļautas aktivitātes, ko norādījušas tikai dažas valstis, un pārsvarā tās ir saistītas ar cīņas mākslu un ūdens sportu.

Dažās valstīs noteiktu fakultatīvo fizisko aktivitāšu izvēle ir centrālās pārvaldes iestāžu ziņā, tomēr, kā ziņots, pārsvarā tieši skolas izlemj, vai šādas aktivitātes tiek mācītas, un, ja tiek, tad kuras. Kopumā par skolu autonomiju sākumskolas izglītībā ziņo 17 izglītības sistēmas un vidējās izglītības pirmajā posmā — 21 izglītības sistēma.

2.4. Veselības mācība

Kā viens no galvenajiem skolu sporta izglītības mērķiem bieži tiek minēts veselīgs dzīvesveids. Turklāt, kā redzams 2.2. attēlā, veselības un fiziskās sagatavotības aktivitātes tiek veiktas bieži. Daudzās valstīs dažādi veselības mācības aspekti ir iekļauti citos mācību priekšmetos, piemēram, bioloģijā un sociālajās zinībās.

◆◆◆ 2.3. attēls. Veselības mācības statuss centralizētajās izglītības satura norādēs vai stratēģiskajos dokumentos sākumskolas izglītībā (ISCED 1) un vidējās izglītības pirmajā posmā (ISCED 2), 2011./12. māc. g.

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Valstīs, par kurām norādīts, ka veselības mācība tiek mācīta kā obligāts, atsevišķs priekšmets, tā notiek vismaz vienā mācību gadā.

Piezīme

Rumānija. Sākumskolas izglītībā un vidējās izglītības pirmajā posmā veselības mācība visā valstī ir fakultatīvs priekšmets un skolas pašas var izlemt, vai to mācīt vai ne.

Dažu valstu izglītības saturā veselības mācība ir iekļauta kā obligāts, atsevišķs mācību priekšmets. Tas attiecas uz Kipru un vidējās izglītības pirmajā posmā arī uz Īriju un Somiju. Gandrīz visās pārējās valstīs veselības mācība ir iekļauta citos obligātajos mācību priekšmetos.

Čehijā vidējās izglītības pirmajā posmā skolas var izlemt, vai veselības mācības aspektus mācīt kā atsevišķu priekšmetu vai kā citu priekšmetu daļu.

Kā norāda aptaujā iesaistītās valstis, parasti veselības mācībā ir ietverta viena vai vairākas tālāk minētās jomas: fiziskā, personiskā un sociālā labklājība, veselība un slimību profilakse, higiēna, drošība, seksuālā veselība, pareizs uzturs, kaitīgo vielu (alkohola, tabakas un narkotiku) ietekme uz veselību un sociālo dzīvi.

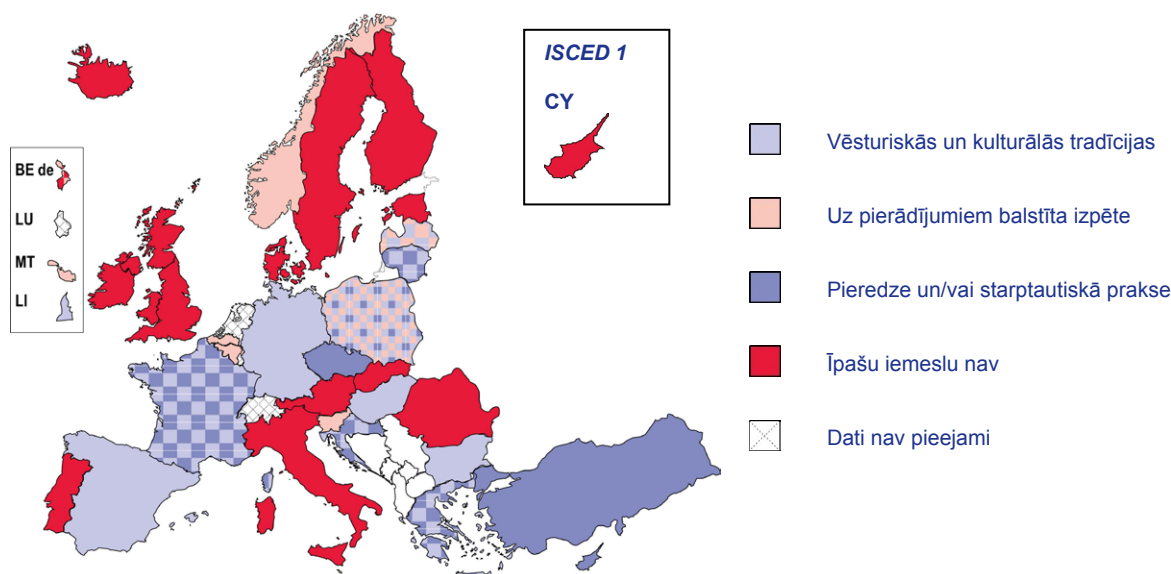
2.5. Obligāto aktivitāšu izvēles politika

Lai gan noteiktas fiziskās aktivitātes un sporta disciplīnas izglītības saturā tiek iekļautas jau gadu desmitiem, to izvēles iemesli nav sevišķi skaidri. Parasti valstis uzsver to, cik svarīgi ir nodarboties ar fiziskajām aktivitātēm ilgtermiņā. Tiek uzskatīts, ka sporta izglītība rosina bērnus un jauniešus izmēģināt dažādas aktivitātes, kas viņus mudinās aktīvi pavadīt brīvo laiku arī turpmākajā dzīvē.

Atsevišķu obligāto aktivitāšu izvēli skolās dažkārt ievērojami ietekmē praktiskie faktori. Skolām ir jānodrošina atbilstošas telpas un inventārs sporta izglītības nodarbībām, kuras ilgst aptuveni stundu. Vietējā sporta infrastruktūra var palielināt organizētu fizisko aktivitāšu iespējas un uzlabot to kvalitāti.

Dažās valstīs par obligāto sporta izglītības aktivitāšu noteikšanu ir atbildīgas centrālās pārvaldes iestādes, citās to var izlemt pašas skolas, bet dažās valstīs tiek izmantotas abas pieejas (sk. 2.3. sadaļu). Lai vai kā, visās valstīs obligāto aktivitāšu izvēle notiek saskaņā ar noteiktiem kritērijiem. Atbildot uz jautājumu par to, kāda ir argumentu vai izvēles iemeslu politika, gandrīz visas valstis atsaucas uz izglītības satura norādēs paredzētajiem mērķiem un mācību rezultātiem. Tātad neatkarīgi no tā, vai izvēle notiek centrālajā vai skolas līmenī, tiek izvēlētas tās fiziskās aktivitātes, kas tiek uzskatītas par atbilstošākajām izvirzīto mērķu sasniegšanai. Dažas valstis tomēr min īpašus iemeslus, kuri ietekmē obligāto fizisko aktivitāšu izvēli.

◆◆◆ 2.4. attēls. Īpaši iemesli obligāto fizisko aktivitāšu izvēlē sākumskolas izglītībā (ISCED 1) un vidējās izglītības pirmajā posmā (ISCED 2), 2011./12. māc. g.

Avots: Eurydice

Izplatītākais fizisko aktivitāšu izvēles iemesls ir vēsturiskās un kulturālās tradīcijas. Tas atspoguļojas arī valstīm tradicionālo deju un spēļu mācīšanās. Spānija norāda, ka īpašu skolas fizisko aktivitāšu izvēli nosaka sasniedzamie mācību rezultāti, tomēr lielākā daļa autonomo apgabalu kā obligāti apgūstamas fiziskās aktivitātes izglītības saturā iekļauj arī tradicionālos sporta veidus un spēles.

Senām fiziskajām aktivitātēm un sporta disciplīnām jau ir sava vieta skolu sporta izglītībā, tomēr skolēnu fizisko aktivitāti var veicināt arī jauni un mūsdienīgi sporta veidi. Lai jauniešos veidotu pozitīvu attieksmi pret sportu, Latvijā un Lietuvā papildus tradicionāli populārajām spēlēm sporta izglītībā ir ieviesti jauni sporta veidi — florbols un frisbijs.

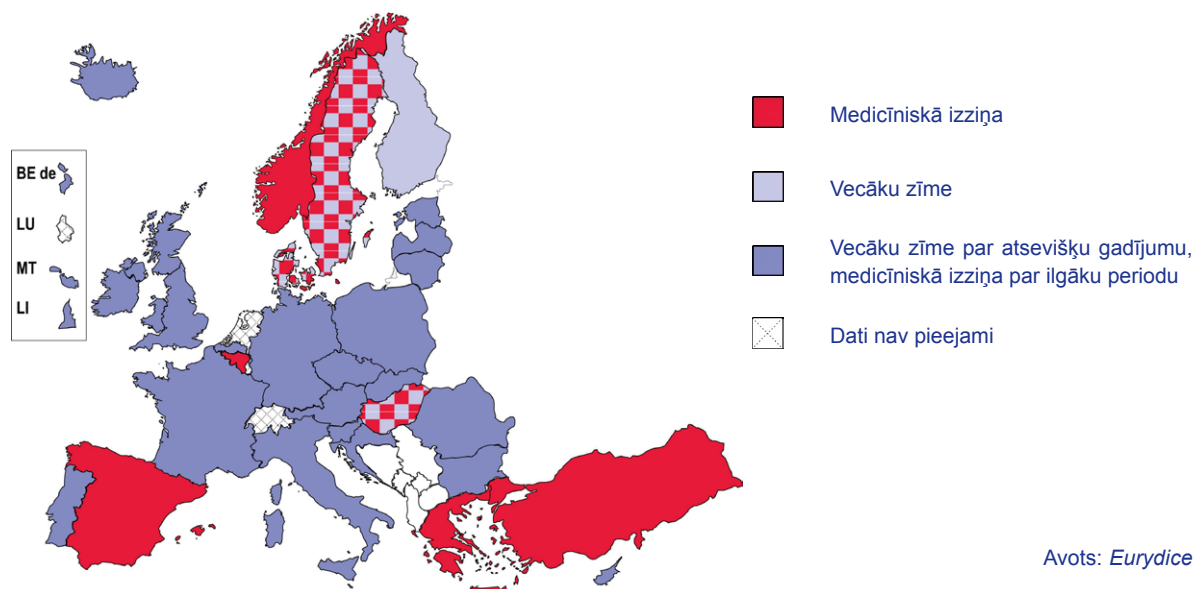
Astoņās izglītības sistēmās darbojas eksperti, kas veic pētījumus un publicē to rezultātus. Balstoties uz tiem, tiek izvēlētas vispārējai izglītībai atbilstošas fiziskās aktivitātes.

Visbeidzot, pieredze vai starptautiskā prakse lielā mērā nosaka fizisko aktivitāšu izvēli vidējās izglītības pirmajā posmā Kiprā un gan sākumskolas izglītībā, gan vidējās izglītības pirmajā posmā Čehijā, Grieķijā, Francijā, Lietuvā, Polijā, Horvātijā un Turcijā. Polijā vienlīdz svarīgi ir visi trīs aplūkotie aktivitāšu izvēles iemesli (sk. 2.4. attēlu).

2.6. Atbrīvojums no sporta

Dažādu veselības problēmu dēļ skolēni ne vienmēr var piedalīties sporta nodarbībās, tāpēc viņi var būt pastāvīgi vai uz laiku no tām atbrīvoti. Tas, vai skolēni tiek atbrīvoti daļēji vai pilnīgi, ir atkarīgs no tā, vai viņi var veikt vismaz dažas no paredzētajām aktivitātēm.

◆◆◆ 2.5. attēls. Atbrīvojums no sporta sākumskolas izglītībā (ISCED 1) un vidējās izglītības pirmajā posmā (ISCED 2), 2011./12. māc. g.

Paskaidrojums

Atbrīvojums nozīmē daļēju vai pilnīgu atbrīvojumu uz laiku vai pastāvīgi.

Atbrīvošanas kārtība aptaujātajās valstīs ir atšķirīga. Dažās valstīs skolēniem ir jāuzrāda medicīniskā izziņa, kas apliecina viņu nespēju veikt sporta aktivitātes; ar vecāku lūgumu nepietiek. Turpretim citās valstīs rakstisks vecāku lūgums tiek uzskatīts par pietiekamu pamatojumu skolēnu atbrīvošanai no sporta nodarbības, tomēr lielākoties vecāki to izmanto tikai atsevišķos gadījumos. Ja atbrīvojums ir nepieciešams

uz ilgāku laiku, var tikt prasīta medicīniskā izziņa. Beļģijā (flāmu kopienā) vecāku zīme var tikt noraidīta, ja pastāv šaubas par lūguma pamatotību, turpretim medicīniskās izziņas skolām ir jāpieņem. Dānijā, Ungārijā un Zviedrijā skolas pašas var izlemt, vai pietiek tikai ar rakstisku vecāku lūgumu vai ir nepieciešama medicīniskā izziņa.

Ja skolēni no sporta nodarbībām ir atbrīvoti traumas vai slimības dēļ, parasti viņiem tā vietā ir jāveic citas aktivitātes, kuras atbilst viņu spējām. Ja atbrīvojums ir daļējs, skolēnam varētu būt jāveic tādas fiziskās aktivitātes, ko, par spīti traumai vai sliktajam veselības stāvoklim, viņš var veikt droši. Citos gadījumos skolēniem var būt jāveic kāds teorētisks vai ar fiziskajām aktivitātēm nesaistīts darbs, kas attiecas uz sporta izglītību, piemēram, jāraksta referāts par sportu (Beļģijā (franču kopienā)), jādarbojas kā tiesnešiem, jākomentē vai jāskaita punkti (Īrijā un Itālijā). Tas skolēniem dod vismaz kaut kādu guvumu no šīm mācību stundām, kaut arī viņi nav darbojušies aktīvi. Tas arī novērš skolēnu vēlmi neapmeklēt sporta stundas, lai, iespējams, pildītu mājasdarbus vai apgūtu citu mācību priekšmetu vielu.

3. NODAĻA. REKOMENDĒTAIS MĀCĪBU LAIKS

Sporta izglītības nozīme izglītības saturā ir uzsvēta visās tajās Eiropas valstīs, kur sports ir obligāts mācību priekšmets visā pilna laika obligātajā vispārējā izglītībā, tomēr rekomendētais sporta izglītības mācību laiks dažādās valstīs ievērojami atšķiras. Šīs nodaļas pirmajā sadaļā ir pētīts sporta izglītībai rekomendētais minimālais mācību laiks gan sākumskolas izglītībā, gan vispārējā vidējā izglītībā. Otrajā sadaļā ir aplūkotas šo rekomendāciju izmaiņas no 2006./07. mācību gada līdz 2011./12. mācību gadam. Visbeidzot, lai radītu labāku priekšstatu par to, kāda nozīme tiek piešķirta sporta izglītībai salīdzinājumā ar citiem mācību priekšmetiem, trešajā sadaļā ir pētīts, kāda mācību laika daļa tiek atvēlēta sporta izglītībai analizētajās izglītības pakāpēs.

3.1. Mācību laika rekomendācijas obligātajā izglītībā

Aptuveni divās trešdaļās Eiropas valstu centrālās izglītības pārvaldes iestādes nosaka minimālo stundu skaitu visām pilna laika obligātās izglītības klasēm (sk. 2. pielikumu), taču dažās valstīs skolas pašas var izlemt, kā sadalīt sporta izglītībai atvēlēto mācību laiku. Igaunijā, Polijā, Slovēnijā, Somijā, Islandē un Norvēģijā rekomendētais mācību laiks tiek noteikts katram izglītības pakāpes posmam, bet Zviedrijā tiek rekomendēts kopējais mācību stundu skaits visam obligātās izglītības periodam. Beļģijā (vācu kopienā), Itālijā un Portugālē (1.–4. klasē) elastīgi organizēts mācību laiks sporta izglītībai ir paredzēts tikai sākumskolā. Beļģijā (flāmu kopienā), Nīderlandē un Apvienotajā Karalistē oficiālās mācību laika rekomendācijas attiecas uz visiem mācību priekšmetiem kopumā, tāpēc skolas pašas var izlemt, kā šo laiku sadalīt pa atsevišķiem priekšmetiem atkarībā no konkrētajiem apstākļiem. Lai gan šajās valstīs mācību laiks nav precīzi noteikts, dažās no tām ir pieņemta stratēģija vai rekomendācijas par laiku, kas izglītības saturā būtu jāparedz fiziskajām aktivitātēm. Saskaņā ar šādām vadlīnijām Beļģijas (vācu un flāmu kopienas) un Apvienotās Karalistes (Velsas) skolēniem organizētās fiziskajās aktivitātēs un sporta nodarbībās būtu jāiesaistās vismaz divas reizes nedēļā.

Aplūkojot visu obligātās izglītības periodu, dažās valstīs sporta izglītībai atvēlētais mācību laiks pa klasēm atšķiras maz, savukārt citur redzamas ievērojamas atšķirības (sk. 2. pielikumu). Tajās valstīs, kur tas mainās maz, mācību stundu skaits kopumā ir vai nu konsekventi liels (Francijā un Apvienotajā Karalistē (Skotijā)), vai, gluži pretēji, konsekventi mazs (Īrijā un Latvijā). Tajās valstīs, kur ir raksturīgas nozīmīgas izmaiņas atkarībā no klases, noteiktais mācību laiks samazinās pēc pirmajiem četriem līdz sešiem obligātās izglītības gadiem (Vācijā, Spānijā, Luksemburgā, Maltā, Horvātijā un Turcijā), turpretim dažās citās valstīs mācību stundu skaits palielinās (Dānijā, Grieķijā un Kiprā).

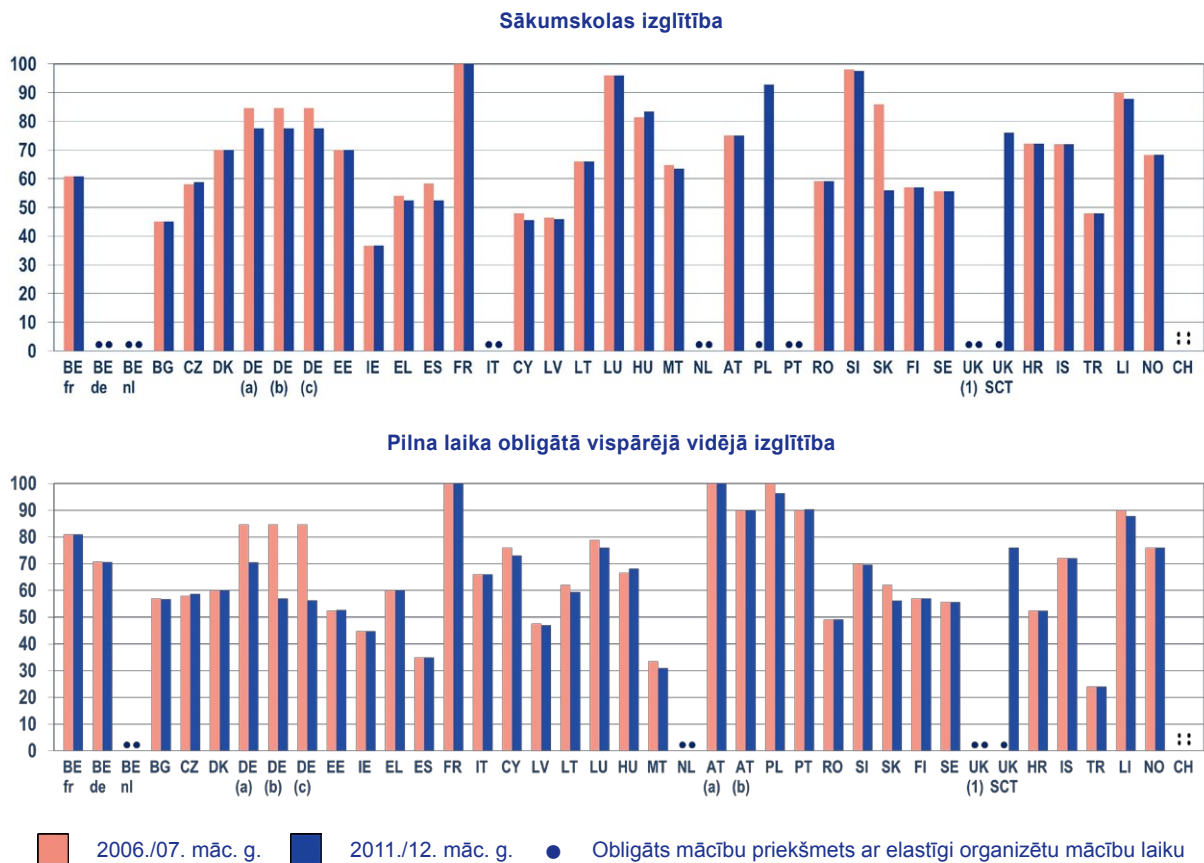
Salīdzinot sporta izglītībai atvēlēto mācību laiku sākumskolas izglītībā un vispārējā vidējā izglītībā, redzams, ka starp valstīm ir ievērojamas atšķirības (sk. 3.1. attēlu). Sākumskolas izglītībā 2011./12. mācību gadā vidējais mācību stundu skaits, pamatojoties uz rekomendēto minimālo mācību laiku nosacītā mācību gadā, sniedzās no 37 stundām Īrijā līdz 108 stundām Francijā. Vidējā izglītībā šis rādītājs sniedzās no 24–35 stundām Spānijā, Maltā un Turcijā līdz 102–108 stundām Francijā un Austrijā (*Allgemeinbildende Höhere Schule, AHS*).

3.2. Mācību laika izmaiņas no 2006./07. māc. g. līdz 2011./12. māc. g.

No 2006./07. māc. g. līdz 2011./12. māc. g. rekomendētais sporta stundu skaits gadā Eiropas valstu lielākajā daļā nebija mainījies. Dažās valstīs tas bija mainījies pavisam nedaudz. Parasti šīs izmaiņas bija saistītas nevis ar sporta izglītības organizāciju, bet gan ar mācību dienu skaita svārstībām gadā un/vai mācību stundu garuma maiņu (Čehijā, Kiprā un Lihtenšteinā). Vācijā reforma, kuras nolūks bija saīsināt vidējo izglītību, ietekmēja arī sporta izglītībai atvēlēto mācību laiku, kas starp šiem diviem atsaucēs gadiem būtiski samazinājās.

Tikai Slovākijā sporta izglītībai atvēlētais mācību laiks ir ievērojami mainījies šī priekšmeta mācīšanas reorganizācijas dēļ: no 2006./07. māc. g. līdz 2011./12. māc. g. mācību stundu skaits sākumskolas izglītībā ir ievērojami samazinājies.

◆ ◆ ◆ **3.1. attēls. Obligātajai sporta izglītībai rekomendētā minimālā stundu skaita tendences nosacīta gada laikā sākumskolas izglītībā un pilna laika obligātajā vispārējā vidējā izglītībā, 2006./07. māc. g. un 2011./12. māc. g.**

Avots: Eurydice

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

Dati (3.1. att.)

	Sākumskolas izglītība		Pilna laika obligātā vispārējā vidējā izglītība			Sākumskolas izglītība		Pilna laika obligātā vispārējā vidējā izglītība	
	2006./07. māc. g.	2011./12. māc. g.	2006./07. māc. g.	2011./12. māc. g.		2006./07. māc. g.	2011./12. māc. g.	2006./07. māc. g.	2011./12. māc. g.
BE fr	61	61	81	81	NL	●	●	●	●
BE de	●	●	71	71	AT – Volksschule	75	75		
BE nl	●	●	●	●	AT – AHS (a)			102	102
BG	45	45	57	57	AT – Hauptschule + PTS (b)			90	90
CZ	58	59	58	59	PL	●	93	110	96
DK	70	70	60	60	PT	●	●	90	90
DE – Grundschule	85	78			RO	59	59	49	49
DE – Gymnasium (a)			85	71	SI	98	98	70	70
DE – Hauptschule (b)			85	57	SK	86	56	62	56
DE – Realschule (c)			85	56	FI	57	57	57	57
EE	70	70	53	53	SE	56	56	56	56
IE	37	37	45	45	UK-ENG/WLS/NIR	●	●	●	●
EL	54	53	60	60	UK-SCT	●	76	●	76
ES	58	53	35	35					
FR	108	108	108	108	HR	72	72	53	53
IT	●	●	66	66					
CY	48	46	76	73	IS	72	72	72	72
LV	46	46	48	47	TR	48	48	24	24
LT	66	66	62	59					
LU	96	96	79	76	LI	90	88	90	88
HU	81	83	67	68	NO	68	68	76	76
MT	65	63	34	31	CH	:	:	:	:

● Obligāts mācību priekšmets ar elastīgi organizētu mācību laiku

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

3.1. attēlā ir redzams rekomendētais minimālais astronomisko stundu (60 minūtes) skaits, kas paredzēts obligātās sporta izglītības mācīšanai sākumskolas izglītībā un pilna laika obligātajā vispārējā vidējā izglītībā, pamatojoties uz nacionālajām rekomendācijām par izglītības satura norādēs paredzēto minimālo mācību laiku katrā atsaucē gadā. Detalizētu aprēķina metožu izklāstu sk. izdevumā “Rekomendētais mācību laiks gadā pilna laika obligātajā izglītībā Eiropā 2011./12. māc. g.” (*Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe 2011/12, EACEA Eurydice, 2012a*).

Lai iegūtu **nosacītā gada** datus, kopējā mācību slodze stundās sākumskolas izglītībā un pilna laika obligātajā vidējā izglītībā ir izdalīta ar katras izglītības pakāpes ilgumam atbilstošo gadu skaitu. Precīzu mācību laiku gadā (astronomiskajās stundās), kas katrā klasē tiek atvēlēts sporta izglītībai visas pilna laika obligātās vispārējās izglītības ieguves laikā, sk. 2. pielikumā.

Pilna laika obligātās vispārējās izglītības beigas parasti sakrīt ar vidējās izglītības pirmā posma (*ISCED 2*) beigām vai vienotās struktūras izglītības (*ISCED 1 un 2*) beigām, izņemot Beļģiju, Bulgāriju, Franciju, Itāliju, Ungāriju, Nīderlandi (*VWO un HAVO*), Slovākiju un Apvienoto Karalisti (Angliju, Velsu un Ziemeļīriju), kur pilna laika obligātajā vispārējā izglītībā daļēji vai pilnībā ietilpst *ISCED 3*. Sīkāku informāciju sk. izdevumā “Eiropas izglītības sistēmu struktūra 2011./12. māc. g.: shematiskas diagrammas” (*The structure of European education systems 2011/12: schematic diagrams, EACEA Eurydice, 2011*).

Termina “**elastīgi organizēts mācību laiks**” definīciju sk. Glosārijā.

Piezīmes

Beļģija (BE de, BE nl) un Apvienotā Karaliste (WLS). Lai gan oficiālu rekomendāciju par sporta izglītībai atvēlamo mācību laiku nav, praksē šim priekšmetam tiek atvēlētas 61, 59 un 76 stundas attiecīgajā nosacītajā gadā. Beļģijas vācu kopienā tas attiecas tikai uz sākumskolas izglītību.

Polija. Pilna laika obligātajā vidējā izglītībā 2006./07. māc. g. dati attiecas uz faktisko sporta izglītības mācību stundu skaitu nosacītā gadā, kas jāievieš skolās, turpretim 2011./12. māc. g. dati attiecas uz minimālo mācību stundu skaitu.

Portugāle. Sākumskolas izglītības 1.–4. klasē sporta izglītība (*expressão físico-motora*) ir ietverta priekšmetu jomā “Izpausmes”; atsevišķs laiks šim priekšmetam nav atvēlēts. 5.–6. klasē sporta izglītībai ir atvēlēta 81 stunda gadā.

Zviedrija. Sporta izglītībai paredzētais mācību stundu skaits ir noteikts visam pilna laika obligātās vispārējās izglītības periodam.

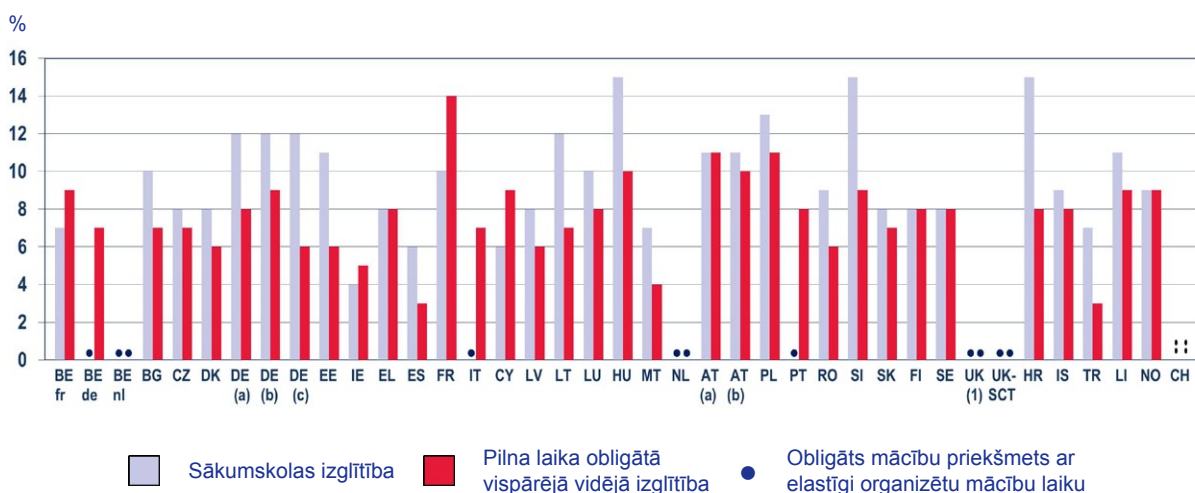
Turcija. Lai gan Turcijas izglītības sistēmā pakāpe *ISCED 2* formāli nepastāv, salīdzināšanai ar citām valstīm 1.–5. klasi var uzskatīt par *ISCED 1*, bet 6.–8. klasi — par *ISCED 2*.

3.3. Sporta izglītībai atvēlētā mācību laika īpatsvars

Lielākajā daļā to valstu, kurās ir pieņemtas mācību laika rekomendācijas sporta izglītībai, šim priekšmetam atvēlētā laika relatīvais īpatsvars no kopējā mācību laika sākumskolā ir lielāks nekā vidējā izglītībā (sk. 3.2. attēlu). Sākumskolas izglītībā pusē valstu obligātajai sporta izglītībai ir paredzēti aptuveni 9–10 % no kopējā mācību laika. Ungārijā, Slovēnijā un Horvātijā šis rādītājs sasniedz 15 %, turpretim Īrijā tas atbilst tikai 4 %.

◆◆◆ **3.2. attēls. Sporta izglītībai kā obligātam mācību priekšmetam atvēlētā minimālā laika īpatsvars no kopējā mācību laika sākumskolas izglītībā un pilna laika obligātajā vispārējā vidējā izglītībā, 2011./12. māc. g.**

UK (1) = UK-ENG/WLS/NIR

	Sākumskolas izglītība (%)	Pilna laika obligātā vispārējā vidējā izglītība (%)		Sākumskolas izglītība (%)	Pilna laika obligātā vispārējā vidējā izglītība (%)
BE fr	7	9	NL	●	●
Bede	●	7	AT Volksschule + AHS (a)	11	11
BE nl	●	●	AT Volksschule + Hauptschule + PTS (b)	11	10
BG	10	7	PL	●	8
CZ	8	7	PT	●	6
DK	8	6	RO	●	9
DE Grundschule + Gymnasium (a)	12	8	SI	●	15
DE Grundschule + Hauptschule (b)	12	9	SK	●	8
DE Grundschule + Realschule (c)	12	6	FI	●	8
EE	11	6	SE	●	8
IE	4	5	UK-ENG/WLS/NIR	●	●
EL	8	8	UK-SCT	●	●
ES	6	3			
FR	10	14	HR	15	8
IT	●	7	IS	9	8
CY	6	9	TR	7	3
LV	8	6			
LT	12	7	LI	11	9
LU	10	8	NO	9	9
HU	15	10	CH	:	:
MT	7	4			

● Obligāts mācību priekšmets ar elastīgi organizētu mācību laiku

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

3.2. attēlā ir redzama attiecība starp laiku, kas atvēlēts sporta izglītības kā obligāta priekšmeta mācīšanai, un kopējo mācību laiku, kas atvēlēts visai sākumskolas izglītībai un pilna laika obligātajai vispārējai izglītībai. Aprēķina pamatā ir nacionālās rekomendācijas par minimālo astronomisko stundu (60 minūtes) skaitu.

Detalizētu aprēķina metožu izklāstu sk. izdevumā "Rekomendētais mācību laiks gadā pilna laika obligātajā izglītībā Eiropā 2011./12. māc. g." (*Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe 2011/12, EACEA/Eurydice*, 2012a).

Pilna laika obligātās vispārējās izglītības beigas parasti sakrīt ar vidējās izglītības pirmā posma (*ISCED 2*) beigām vai vienotās struktūras izglītības (*ISCED 1 un 2*) beigām, izņemot Beļģiju, Bulgāriju, Franciju, Itāliju, Ungāriju, Nīderlandi (*VWO un HAVO*), Slovēniju un Apvienoto Karalisti (Angliju, Velsu un Ziemeļīriju), kur pilna laika obligātajā vispārējā izglītībā daļēji vai pilnībā ietilpst *ISCED 3*. Sīkāku informāciju sk. izdevumā "Eiropas izglītības sistēmu struktūra 2011./12. māc. g.: shematiskas diagrammas" (*The structure of European education systems 2011/12: schematic diagrams, EACEA/Eurydice*, 2011).

Termina "elastīgi organizēts mācību laiks" definīciju sk. Glosārijā.

Piezīme

Portugāle, Zviedrija un Turcija. Sk. 3.1. attēlu.

Vidējā izglītībā sporta izglītībai rekomendētā minimālā laika īpatsvars valstu lielākajā daļā parasti ir 6–8 % no visa mācību laika. Francija izceļas ar sporta izglītībai paredzētiem 14 % no kopējā mācību laika, turpretim Spānijā, Maltā un Turcijā šis rādītājs ir tikai 3–4 %.

Dažās valstīs atšķirība starp sporta izglītībai paredzēto mācību laiku sākumskolas izglītībā un vispārējā vidējā izglītībā ir īpaši liela. Piemēram, Igaunijā, Spānijā, Maltā, Horvātijā un Turcijā sākumskolas izglītībā sportam ir atvēlēts aptuveni divreiz vairāk laika nekā vidējā izglītībā. Turpretim Beļģijā (franču kopienā), Francijā un Kiprā lielāks uzsvars uz šo priekšmetu tiek likts vidējā izglītībā nekā sākumskolā. Četrās valstīs sporta izglītībai atvēlētais mācību laika īpatsvars abās izglītības pakāpēs ir gandrīz vienāds: Austrijā (*AHS*) tas ir 11 % no kopējā mācību laika, Norvēģijā — 9 %, Somijā — 8 %, bet Īrijā — mazāk par 5 %.

Salīdzinot sporta izglītībai un citiem priekšmetiem paredzētā mācību laika īpatsvaru, redzams, ka sporta izglītība tiek uzverta kā mazāk nozīmīga (*EACEA/Eurydice*, 2012b). Īpaši izteikta šī atšķirība ir sākumskolā, kur sporta izglītībai atvēlētais mācību laika īpatsvars ir tikai aptuveni viena trešdaļa no tā, kas atvēlēts mācībvalodai, un aptuveni puse no tā, kas atvēlēts matemātikai. Dažās valstīs, piemēram, Kiprā un Turcijā, sporta izglītībai ir atvēlēta viena sestdaļa līdz viena piektdaļa no mācību laika salīdzinājumā ar mācībvalodu un viena trešdaļa līdz puse no laika salīdzinājumā ar matemātiku. Tomēr valstu lielākajā daļā sporta izglītībai atvēlētais laika īpatsvars ir mazliet lielāks par dabaszinātnēm vai svešvalodām atvēlēto laika īpatsvaru. Sporta izglītībai un mākslas aktivitātēm parasti ir atvēlēts līdzīgs laika apjoms.

Pilna laika obligātajā vidējā izglītībā šī tendence attiecībā uz mācībvalodu, matemātiku un mākslu ir līdzīga. Sporta izglītībai ir paredzēta aptuveni puse no tā laika, kas atvēlēts mācībvalodai un matemātikai; Austrijā (*AHS*) sporta izglītībai un abiem šiem priekšmetiem atvēlētais laika īpatsvars ir proporcionāls nekā citās aptaujātajās valstīs. Kopumā vidējā izglītībā, tāpat kā sākumskolas izglītībā, sporta izglītības mācību laika īpatsvars ir līdzīgs kā mākslas izglītībai, bet — pretstatā sākumskolas izglītībai — mazāks nekā dabaszinātnēm un svešvalodām.

4. NODAĻA. SKOLĒNU VĒRTĒŠANA

2. nodaļā jau ir aplūkoti sporta izglītības un skolā organizēto fizisko aktivitāšu galvenie mērķi un vēlamie mācību rezultāti. Visās Eiropas valstīs skolēnu iesaistīšanās, progress un attīstība sporta izglītībā tiek regulāri uzraudzīti un vērtēti visa mācību gada laikā, taču vērtēšanas metodes var atšķirties atkarībā no valsts un izglītības pakāpes. Šajā nodaļā ir atspoguļota formatīvās un summātīvās metodes izmantošana, jo tās tiek izmantotas visplašāk. Nodaļā ir aprakstīti arī tie centralizētie vērtēšanas instrumenti, kas ir īpaši paredzēti sporta izglītībai. Visbeidzot ir pētīts tas, vai bērnu sasniegumi šajā jomā tiek ietverti ziņojumā par viņu vispārējo progresu katra mācību gada beigās, un tas, vai valstīs tiek organizēts valsts pārbaudes darbs šajā priekšmetā.

Visu aptaujā iesaistīto valstu izglītības sistēmās sporta izglītība ir obligāta gan sākumskolas izglītībā, gan vidējās izglītības pirmajā posmā. Šo valstu lielākajā daļā skolēnu progress sporta izglītībā tiek vērtēts tāpat kā jebkurā citā mācību priekšmetā. Tikai dažās valstīs skolēniem ir jāapmeklē sporta nodarbības, bet viņi netiek formāli vērtēti. Tā tas ir Maltā un Norvēģijā sākumskolas izglītībā, bet Īrijā formālā vērtēšana netiek veikta vai nu sākumskolas izglītībā, vai vidējās izglītības pirmajā posmā.

Īrijā vērtēšana sporta izglītībā nav likumā noteikta prasība, tomēr vidējās izglītības pirmā posma skolām ir jāziņo vecākiem par viņu bērnu progresu un dalību sporta nodarbībās. Skolotājiem mācīšanās ir jāiekļauj arī vērtēšana.

Eiropas valstu lielākajā daļā ir pieņemtas skaidras rekomendācijas par vērtēšanas metodēm, kas izmantojamas sporta izglītībā skolās, tomēr Beļģijā un Islandē izglītības iestādes var izmantot pašas savas vērtēšanas metodes.

Pēc aptaujāto valstu datiem, divas izplatītākās vērtēšanas metodes sporta izglītībā ir formatīvā un summātīvā. **Formatīvā vērtēšana** ir galvenokārt kvalitatīva un aprakstoša (proti, tiek veikta mutiski vai rakstiski). Tā identificē skolēnu mācību rezultātus un sasniegumus noteiktā periodā, kā arī turpmāk veicamos uzlabojumus.

Kiprā formatīvā vērtēšana vidējās izglītības pirmajā posmā ir balstīta uz šādiem kritērijiem: progress noteiktā periodā (50 %), aktīva un pozitīva dalība sporta izglītības nodarbībās (30 %) un skolēnu attieksme pret sporta izglītību un veselības un sporta vingrinājumiem (20 %).

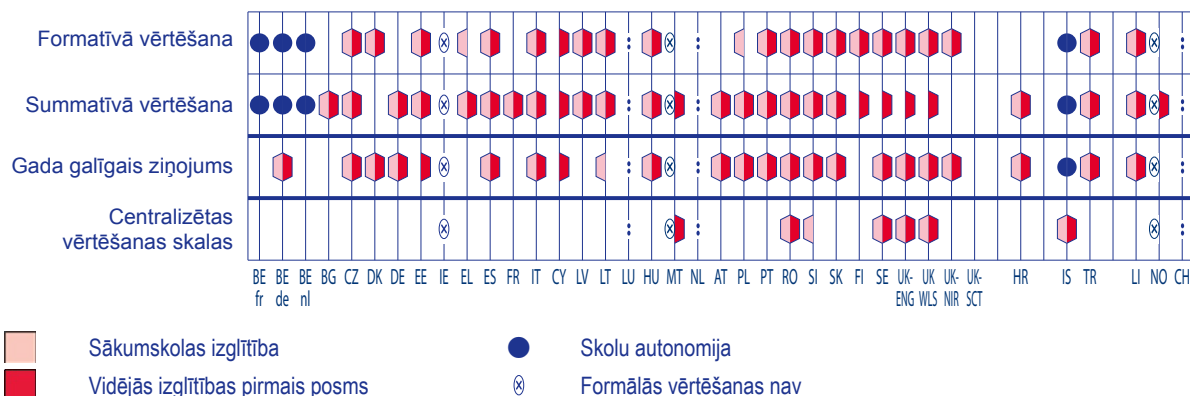
Spānijā skolēnu mācību process sporta izglītībā tiek regulāri vērtēts. Vidējās izglītības pirmajā posmā tiek ņemti vērā tādi aspekti kā veselīgu paradumu apguve, apgūto zināšanu īstenošana praksē, prasīgums pret sevi, spēja pārvarēt grūtības, fizisko prasmju attīstība, darbs komandā, kolektīvā attīstība, dalība sporta pasākumos, iesaistīšanās, piepūle, radošums, teorētiskās un praktiskās zināšanas, kā arī kritiskās prasmes.

Slovēnijā sākumskolas izglītībā un vidējās izglītības pirmajā posmā mācību gada laikā un visos mācību procesa posmos skolotāji uzrauga skolēnu fizisko, motorisko un funkcionālo attīstību, kā arī dažādu sporta prasmju apguvi. Iesaistīšanās ārpusklases aktivitātēs, kā arī personiskie sasniegumi sportā tiek vērtēti nodarbību laikā, kā arī skolas un citās sacensībās.

Turpretim **summātīvā vērtēšana** parasti izpaužas kā atzīmes, kas apzīmētas ar skaitļiem vai burtiem un kas tiek liktas pēc noteiktu uzdevumu vai pārbaudes darbu veikšanas konkrētā periodā. Atzīmes parasti tiek liktas saskaņā ar skalu (piemēram, no 1 līdz 10 vai no "A" līdz "E"), kura vairumā gadījumu tiek izmantota visos izglītības satura priekšmetos.

Grieķijā vidējās izglītības pirmajā posmā sporta skolotāji vērtē skolēnus vai nu programmas apguves laikā, vai veicot īsus fiziskās sagatavotības testus. Testiem veiktajam laikam ir jābūt minimālam, lai nesamazinātos mācīšanai paredzētais laiks. Personisko sasniegumu vērtēšanas skala katrā mācību priekšmetā ir no 1 līdz 20. Gada atzīmi sportā veido triju trimestru vidējā atzīme.

◆◆◆ 4.1. attēls. Vērtēšana sporta izglītībā sākumskolas izglītībā (ISCED 1) un vidējās izglītības pirmajā posmā (ISCED 2), 2011./12. māc. g.

Avots: Eurydice

Piezīmes

Grieķija. Sākumskolas izglītībā atzīmes sportā tiek liktas tikai no 3. klases.

Francija. 2012./13. māc. g. pirmo reizi tiks izmēģināta jauna valsts vērtēšanas sistēma sporta izglītībā (sk. 7.2. sadaļu).

Latvija, Polija un Slovēnija. Sākumskolas izglītībā atzīmes sportā tiek liktas tikai no 4. klases.

Ungārija. Sākumskolas izglītībā atzīmes sportā var likt no 2. klases beigām.

Portugāle. Sākumskolas izglītībā atzīmes sportā tiek liktas tikai no 5. klases.

Somija. Atzīmes sporta izglītībā ir obligātas tikai 8. un 9. klasē (ISCED 2).

Zviedrija. Atzīmes sportā katra ceturkšņa vai semestra beigās tiek liktas no 8. klases. Sākot ar 2012./13. māc. g., atzīmes tiks liktas no 6. klases.

Lai gan pusē valstu abās analizētajās izglītības pakāpēs sporta rezultātu vērtēšanai tiek izmantota gan formatīvā, gan summatīvā metode, izskatās, ka summatīvā vērtēšana ir izplatīta mazliet vairāk (sk. 4.1. attēlu). Dažās valstīs, piemēram, Bulgārijā, Vācijā, Francijā, Austrijā un Horvātijā, sākumskolas izglītībā un vidējās izglītības pirmajā posmā kā vienīgā metode tiek izmantota summatīvā vērtēšana, turpretim Dānijā un Apvienotajā Karalistē (Ziemeļīrijā) šajās izglītības pakāpēs tiek izmantota tikai formatīvā vērtēšana.

Formatīvā vērtēšana sākumskolas izglītībā tiek izmantota biežāk nekā vidējās izglītības pirmajā posmā. Vairākās valstīs, kur sākumskolas izglītībā tiek izmantota summatīvā vērtēšana (sk. 4.1. attēlu), pirmajos šīs pakāpes mācību gados atzīmes netiek liktas. Tā notiek Grieķijā, Latvijā, Ungārijā, Polijā, Portugālē un Slovēnijā. Šo mācību gadu laikā parasti tiek izmantota formatīvā vērtēšana, kas vēlāk tiek kombinēta ar summatīvo vērtēšanu.

Kā jau minēts, summatīvajā vērtēšanā atzīmes tiek liktas tāpat kā citos izglītības satura priekšmetos, tomēr nav nekas neparasts, ka skolas izstrādā savus vērtēšanas instrumentus, kas ir īpaši paredzēti, lai sporta izglītības mācību rezultātus varētu novērtēt pēc iespējas precīzāk. Parasti šādi instrumenti tiek izstrādāti kā skala ar sporta aktivitāšu sarakstu, paredzēto mācību rezultātu aprakstu un sasniedzamajiem rezultātiem, kā arī ar atbilstošajām atzīmēm, uz kurām ir balstīta vērtēšana.

Francijā sākumskolas izglītībai ir izstrādāta nacionālā sporta izglītības prasmju atsaucis ietvarstruktūra, bet nav atbilstošas vērtēšanas skolas fiziskajām aktivitātēm, tāpēc katra skola sagatavo savus vērtēšanas kritērijus atbilstoši tām sporta aktivitātēm, kas šajā izglītības iestādē tiek praktizētas.

Dažās valstīs ir izstrādātas **centralizētās vērtēšanas skalas**, lai nodrošinātu standartizētu vērtēšanu sporta izglītībā visā valstī, kā arī lai varētu veikt mācību rezultātu salīdzināšanu valsts mērogā.

Maltā mācīšanas mērķi un mācību rezultāti sporta izglītībā tiek definēti katrai fiziskajai aktivitātei, piemēram, vieglatlētikai, dejošanai, fitnesam un vingrošanai. Katram mērķim ir desmit sasniegumu līmeņi, kas ir aprakstīti un tiek izmantoti skolēnu progresu vērtēšanai sporta izglītībā.

Zviedrijā sporta izglītības prasību prasības ir noteiktas un aprakstītas divu izglītības posmu beigām (6. un 9. klases beigās). Katram no šiem posmiem ir definēts sasniedzamais līmenis un atbilstošās atzīmes (no "A" līdz "E").

Apvienotajā Karalistē (Anglijā un Velsā) izglītības satura stratēģiskajos dokumentos ir ietverts "līmeņa apraksts" (no 1 līdz 8) un, balstoties uz to, tiek veikta skolēnu sasniegumu summatīvā vērtēšana, kas parasti notiek izglītības pamatposma beigās (2. un 6. klases beigās). Šie apraksti ļauj salīdzināt skolēnu sekmes ar sasniedzamajiem mērķiem un norāda, kāda veida sasniegumus un kādas sekmes konkrētas pakāpes skolēnam vajadzētu demonstrēt noteiktā laika posmā.

Dažās valstīs vērtēšanas skalas ir paredzētas noteiktai sporta izglītības satura aktivitātei. Piemēram, Slovēnijā un Islandē peldēšana netiek vērtēta tāpat kā citi sporta veidi, ar kuriem skolēni nodarbojas obligātās izglītības sporta stundās.

Slovēnijā bērnu peldēšana skolā tiek vērtēta vismaz divreiz: pirmoreiz 2. vai 3. klasē un pēc tam 6. klasē. Skolēni tiek vērtēti pēc peldēšanas snieguma līmeņa skalas no 0 līdz 8.

Islandē peldēšana ļoti precīzi tiek vērtēta visas obligātās izglītības laikā (1.–10. klase), pārbaudot skolēnu spējas katra mācību gada beigās, kad viņiem vajadzētu būt apguvušiem noteiktas prasmes.

Vairumā valstu skolēni katra mācību gada beigās saņem **galīgo ziņojumu**, kurā ir redzami sporta izglītības, tāpat kā citu mācību priekšmetu, rezultāti. Lietuvā sporta izglītība gada ziņojumā tiek iekļauta tikai sākumskolas izglītībā, savukārt Igaunijā un Kiprā tā tiek iekļauta vidējās izglītības pirmajā posmā. Dažās valstīs galīgais vērtējums sporta izglītībā parādās nevis galīgajā ziņojumā, bet gan dokumentā, kas apliecina vidējās izglītības pirmā posma izglītības ieguvī. Tā tas ir, piemēram, Francijā, Somijā un Islandē.

Valsts pārbaudes darbs sporta izglītībā Eiropā tiek izmantots ļoti reti, tomēr 2009. gadā Slovēnijā vidējās izglītības pirmā posma beigās tika organizēts valsts eksāmens sporta izglītībā.

5. NODAĻA. SKOLOTĀJI

Skolotājiem ir būtiska loma sporta izglītības politikas mērķu efektīvā īstenošanā skolā. 2. nodaļā tika aplūkotas dažādas centralizētajās izglītības satura norādēs paredzētās fiziskās aktivitātes, savukārt 4. nodaļā tika izklāstītas skolēnu sasniegumu vērtēšanas iespējas sporta izglītībā. Tomēr no šī priekšmeta skolotājiem sagaida ne vien to, ka viņi spēs vadīt un organizēt sporta nodarbības un fiziskās aktivitātes, bet arī to, ka viņiem būs nepieciešamās prasmes veselīga dzīvesveida veicināšanai, jauniešu motivēšanai veikt fiziskos vingrinājumus un iesaistīšanai dažādos sporta veidos. Lai skolotāji to spētu, viņiem ir nepieciešama atbilstoša sākotnējā izglītība un pastāvīga profesionālā pilnveide (PPP), kuras ir aplūkotas šajā nodaļā.

Šīs nodaļas pirmajā sadaļā ir pētīts, kas māca sporta izglītību un organizē fiziskās aktivitātes sākumskolas izglītībā un vidējās izglītības pirmajā posmā — visu priekšmetu vai viena priekšmeta skolotāji. Otrā sadaļā pievēršas viena priekšmeta skolotājiem nepieciešamajai kvalifikācijai. Trešajā sadaļā ir aplūkotas sporta skolotājiem paredzētās PPP iespējas, kā arī PPP mērķi, saturs un īstenošana.

5.1. Skolotāju specializācijas pakāpe

Tas, vai sporta izglītību māca visu priekšmetu vai viena priekšmeta skolotājs, lielā mērā ir atkarīgs no izglītības pakāpes. Sākumskolā ir trīs iespējas: sporta izglītību pasniedz vai nu visu priekšmetu skolotājs, vai viena priekšmeta skolotājs, vai abi — atkarībā no skolas autonomijas pakāpes un personāla resursiem. Vidējās izglītības pirmajā posmā sporta skolotāji parasti ir viena priekšmeta skolotāji (sk. 5.1. attēlu).

Vairākās valstīs sākumskolas izglītībā sporta izglītību drīkst mācīt tikai tādi skolotāji, kas ir ieguvuši sporta skolotāja kvalifikāciju. Tā tas ir Beļģijā (franču un flāmu kopienā), Bulgārijā, Grieķijā, Spānijā, Latvijā, Polijā (4.–6. klasē), Portugālē (5.–6. klasē), Rumānijā un Turcijā.

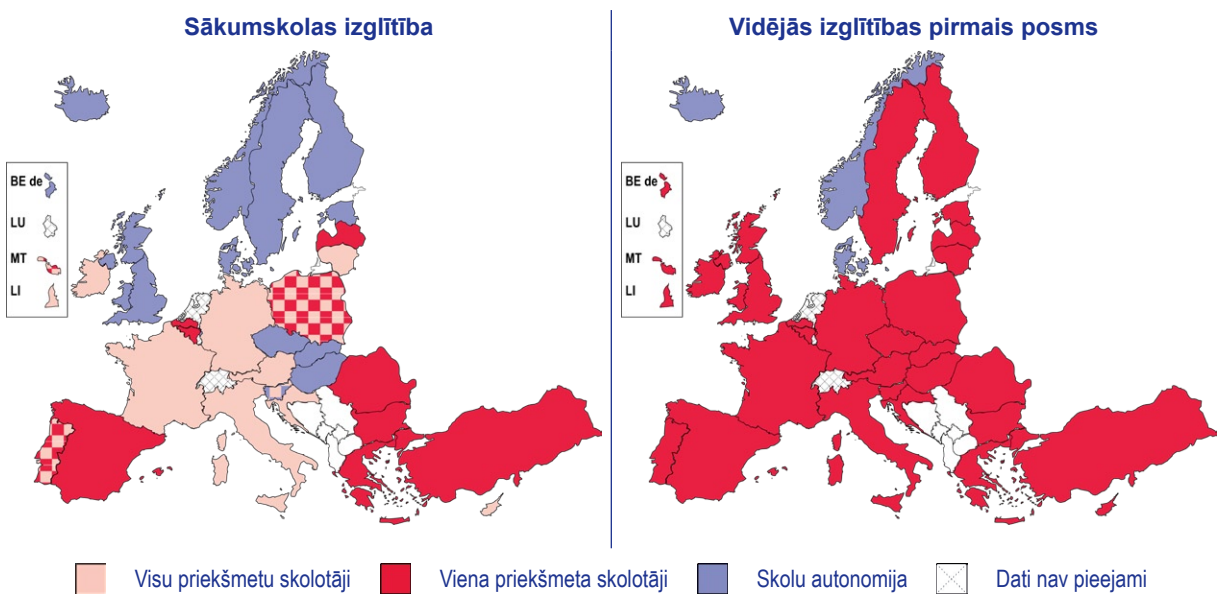
Dažās citās valstīs sporta izglītību māca visu priekšmetu skolotāji, kam ir formāla kvalifikācija, lai mācītu visus (vai gandrīz visus) izglītības satura priekšmetus, ieskaitot sportu. Tas attiecas, piemēram, uz Vāciju, Īriju, Franciju, Itāliju, Poliju (1.–3. klasē), Portugāli (1.–4. klasē) un Slovēniju (1.–3. klasē). Tomēr tajās valstīs, kur visu priekšmetu skolotāji māca sportu sākumskolās, viņiem var palīdzēt sporta treneris vai konsultants, kuru nodarbina skola (Vācijā, Francijā un Īrijā), vai sporta priekšmeta skolotājs (Slovēnijā). Maltā katrai klasei ir abi skolotāji: sporta priekšmeta skolotājs, kas ir atbildīgs par vienu stundu nedēļā, un visu priekšmetu skolotājs, kas ir atbildīgs par pārējām stundām. Sākumskolu skolēniem nodarbības vada arī piesaistītie treneri.

Vairākās valstīs skolas var izlemt, vai sākumskolā sportu mācīs visu priekšmetu skolotājs, kurš ir kvalificēts mācīt šo priekšmetu, vai viena priekšmeta — sporta — skolotājs. Šāds lēmums galvenokārt ir atkarīgs no personāla resursu pieejamības un sadalījuma katrā skolā. Piemēram, Beļģijā (vācu kopienā) un Apvienotajā Karalistē (Skotijā) visu priekšmetu skolotāji ir formāli kvalificēti mācīt sporta izglītību skolā, bet skola var pieņemt darbā arī viena priekšmeta skolotājus. Abos minētajos reģionos aptuveni 50% no sporta skolotājiem ir viena priekšmeta skolotāji. Citās valstīs sākumskolas izglītības un vidējās izglītības pirmā posma iestāžu vienotā struktūra ļauj viena priekšmeta skolotājiem vienā un tajā pašā skolā mācīt sportu abās izglītības pakāpēs. Tas sakāms par Čehiju, Dāniju, Igauniju, Ungāriju, Slovēniju (4.–6. klasē), Slovēniju, Somiju, Zviedriju, Islandi un Norvēģiju.

Dažās valstīs, kur sākumskolā sportu parasti māca viena priekšmeta skolotāji, izņēmuma gadījumos, piemēram, priekšmeta skolotāju trūkuma dēļ, to var darīt arī visu priekšmetu skolotāji. Šāda prakse tiek īstenota Beļģijā (franču kopienā), Grieķijā un Rumānijā. Rumānijā, kur viena priekšmeta skolotāju trūkums ir raksturīgs lauku rajoniem, tiek lēsts, ka sākumskolā 15 % sporta skolotāju ir visu priekšmetu skolotāji.

Vidējās izglītības pirmajā posmā sporta izglītību parasti māca viena priekšmeta skolotāji. Vienīgi Dānijā, Islandē un Norvēģijā skolas šajā izglītības pakāpē var autonomi izlemt, vai nodarbināt visu priekšmetu skolotājus vai sporta priekšmeta skolotājus. Četrās valstīs situācija ir neparastāka. Pirmkārt, Bulgārijā un Ungārijā 5. un 6. klasē visu priekšmetu skolotāji var mācīt sporta izglītību, ja viņiem ir papildu kvalifikācija, kas dod viņiem tiesības to darīt. Bulgārijā tas nav pārāk izplatīti, jo visu priekšmetu skolotāju īpatsvars šajā amatā vidējās izglītības pirmajā posmā ir aptuveni 20 %. Otrkārt, Čehijā, ja trūkst sporta izglītības priekšmeta skolotāju, vidējās izglītības pirmajā posmā sportu var mācīt tādi skolotāji, kuri ir specializējušies citos priekšmetos, tomēr tas var notikt tikai izņēmuma kārtā un uz laiku. Visbeidzot, kaut arī Īrijā ir rekomendācijas, ka sporta izglītība būtu jā māca šī priekšmeta skolotājiem, praksē dažkārt tas tiek uzticēts visu priekšmetu skolotājiem, kam ir īpaša interese par šo priekšmetu vai trenera kvalifikācija noteiktā sporta veidā. Šajā izglītības pakāpē tas attiecas uz vienu trešdaļu skolotāju.

◆ ◆ ◆ **5.1. attēls. Rekomendācijas par sporta izglītības mācīšanai nepieciešamo specializāciju sākumskolas izglītībā (ISCED 1) un vidējās izglītības pirmajā posmā (ISCED 2), 2011./12. māc. g.**

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Visu priekšmetu skolotājs. Skolotājs, kas ir kvalificēts mācīt visus (vai gandrīz visus) izglītības satura priekšmetus, ieskaitot sportu. Šādi skolotāji drīkst mācīt sporta izglītību neatkarīgi no tā, vai viņi ir apmācīti šajā jomā.

Viena priekšmeta skolotājs. Skolotājs, kas ir kvalificēts mācīt vienu vai divus mācību priekšmetus. Sporta izglītības priekšmeta skolotājs parasti ir kvalificēts mācīt vai nu tikai sporta izglītību, vai arī sporta izglītību un vēl vienu priekšmetu.

Piezīmes

Igaunija. Visu priekšmetu skolotāji ir kvalificēti mācīt sporta izglītību sākumskolas 1.–4. klasē.

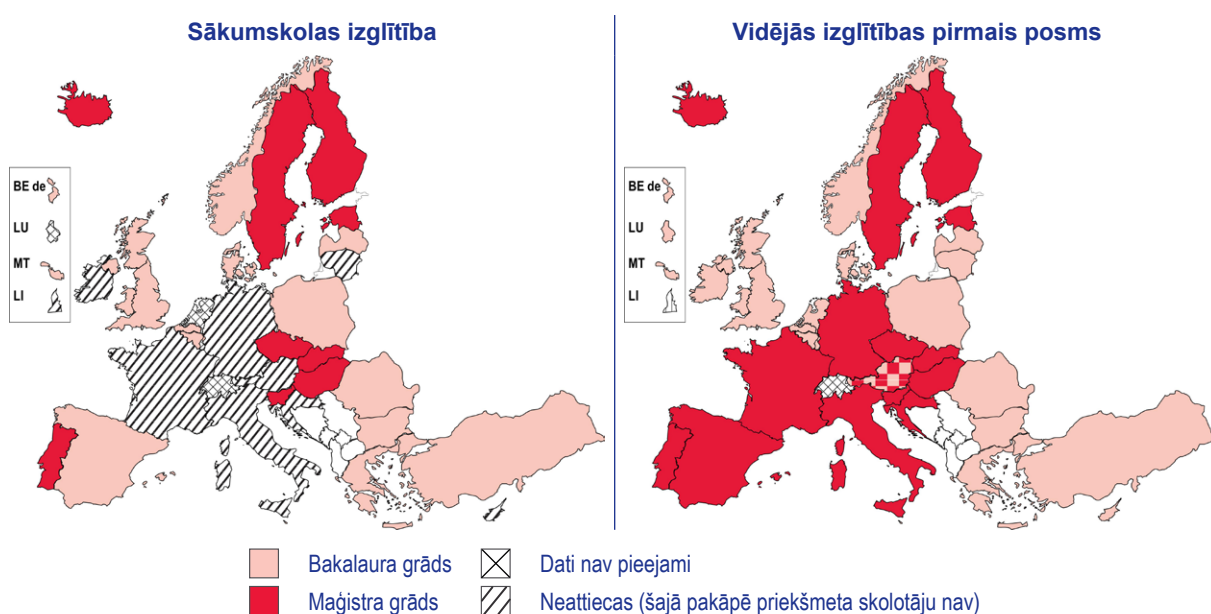
Somija. Visu priekšmetu skolotāji ir kvalificēti mācīt sporta izglītību sākumskolas 1.–6. klasē.

5.2. Viena priekšmeta skolotāju sākotnējā izglītība un kvalifikācija

Lielākajā daļā to valstu, kur sākumskolas izglītībā sportu māca viena priekšmeta skolotāji, nepieciešamā minimālā izglītība ir bakalaura grāds. Arī vidējās izglītības pirmā posma skolotājiem vairāk nekā pusē valstu sākotnējā pedagoģiskā izglītība beidzas ar bakalaura grāda iegūvi. 15 valstīs vidējās izglītības pirmā posma sporta izglītības priekšmeta skolotājiem tagad ir jāiegūst maģistra grāds (sk. 5.2. attēlu). Valstu lielākajā daļā priekšmeta skolotājiem ir nepieciešams grāds ar specializāciju sporta izglītībā un sportā. Zviedrijā un Islandē grāda iegūšanai ir jāapgūst arī veselības zinātne.

◆◆◆ 5.2. attēls. Sporta izglītības priekšmeta skolotāju sākotnējās izglītības līmenis sākumskolas izglītībā (ISCED 1) un vidējās izglītības pirmajā posmā (ISCED 2), 2011./12. māc. g.

Avots: Eurydice

Piezīmes

Austrija. *Hauptschule* sporta izglītības priekšmeta skolotājiem nepieciešamā izglītība ir bakalaura grāds, bet *Allgemeinbildende Höhere Schule (AHS)* skolotājiem — maģistra grāds.

Lihtenšteina. Skolotāji izglītību iegūst ārvalstīs.

5.3. Pastāvīga profesionālā pilnveide

Eiropas valstīs skolotājiem sistemātiski tiek piedāvātas pastāvīgas profesionālās pilnveides (PPP) iespējas. Dažās valstīs PPP ir obligāts nosacījums visiem sākumskolas izglītības un vidējās izglītības pirmā posma skolotājiem, ieskaitot sporta skolotājus.

Vairumā valstu ir izstrādāta vispārēja stratēģija, kurā ir ietvertas visiem skolotājiem paredzētas PPP programmas vai kursi. Vairākās valstīs dažādu veidu PPP, kas saistīta ar sporta izglītību, ir pieejama ne vien sporta priekšmeta skolotājiem, bet arī visu priekšmetu skolotājiem, kuri vēlas uzlabot savas prasmes šajā priekšmetā. Šādu kursu organizācija, kā arī to īstenotāji dažādās valstīs ir atšķirīgi. Atšķiras arī PPP kursu ilgums, mērķi un saturs. Dažās valstīs PPP nodrošinājums ir pilnībā decentralizēts un informācija par to nav pieejama.

Vairākas valstis ziņo par tādām PPP aktivitātēm, kas ir īpaši paredzētas sporta izglītības skolotājiem. To mērķis ir uzlabot mācīšanas un mācību procesa kvalitāti, atjaunināt skolotāju prasmes, kā arī iepazīstināt

skolotājus ar jaunām sporta izglītības mācīšanas metodēm un metodoloģijas tendencēm. Starp šīm aktivitātēm ir arī stratēģijas, kā motivēt skolēnus aktīvi iesaistīties sporta nodarbībās.

Kiprā un Turcijā sporta skolotājiem tiek nodrošināta obligāta un regulāra PPP. Kiprā skolotājiem divreiz gadā tiek organizēti valsts mēroga semināri un PPP kursi un vienreiz gadā — divu dienu PPP programma starp mācību semestriem. Turcijā PPP kursi parasti tiek organizēti katra semestra sākumā.

Eiropas valstīs PPP skolu sporta izglītības jomā aptver visdažādākās tēmas, ieskaitot fiziskās aktivitātes, metodiskos jautājumus un drošības noteikumus. Kā dažus no tiem var minēt:

- “Kusties, pozē, dejo sākumskolā” Beļģijā (vācu kopienā);
- “Vingrošana vidusskolā” Beļģijā (vācu kopienā);
- “Kursi kalnu slēpošanas instruktoriem” Čehijā un Slovākijā;
- “Sporta izglītības vērtēšanas metožu apskats” Lihtenšteinā;
- “Sākumskolas skolēnu koordinācijas prasmju pilnveide” Slovākijā;
- “Jauna sporta inventāra drošas lietošanas apguve” (piemēram, kāpšanas sienas) Lihtenšteinā;
- “Nelaiemes gadījumu novēršana sporta izglītībā un sportā” Slovākijā.

Dažās valstīs nacionālās PPP programmas ir saistītas arī ar jauna izglītības satura ieviešanu vai jaunu izglītības programmu pieņemšanu. To nolūks ir atbalstīt skolotājus noteiktu, ar šīm izmaiņām saistītu uzdevumu veikšanā. Tas sakāms par jauno izglītības saturu Igaunijā, Kiprā un Maltā, kas tiek pakāpeniski ieviests kopš 2011./12. mācību gada.

Igaunijā kopš 2011./12. māc. g. tiek ieviests un pakāpeniski īstenots jauns izglītības saturs sākumskolas izglītībā un vidējās izglītības pirmajā posmā, un visiem skolotājiem ir paredzēta ar to saistīta PPP. Sporta izglītības skolotājiem tiek piedāvāti īpaši PPP kursi, kurus ir izstrādājuši Igaunijas Sporta izglītības asociācija.

Kiprā jauns sporta izglītības saturs sākumskolas izglītībā tiek pakāpeniski ieviests kopš 2011./12. māc. g. Saistībā ar to sporta izglītības inspektori un konsultanti ir apmeklējuši skolas un snieguši atbalstu skolotājiem. Vienlaikus ir sagatavoti arī atbalsta materiāli, kas ir pieejami Izglītības un kultūras ministrijas tīmekļa vietnē.

Lietuvā 2012. gadā tika apstiprināta vispārēja veselības mācības programma. Šīs programmas ieviešana paredz sporta izglītības skolotāju kvalifikācijas uzlabošanu.

Maltā vidējās izglītības pirmajā posmā kopš 2011./12. māc. g. pakāpeniski tiek ieviests jauns sporta izglītības saturs. Sporta izglītības skolotājiem ir jāapmeklē 24 stundu garī PPP kursi, kas saistīti ar jauno izglītības saturu.

Sporta izglītības skolotāju PPP vajadzības var analizēt ne tikai nacionālā, bet arī reģionālā vai lokālā mērogā, kā tas ir Lietuvā, vai arī pašu skolu ietvaros, kā tas ir Vācijā, Maltā, Slovākijā, Zviedrijā, Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā) un Lihtenšteinā. Kursi un programmas var tikt sagatavoti atbilstoši noteiktiem apstākļiem, ko nosaka, piemēram, personāla attīstības plāns, profesionālo prasību standarti, kas saistīti ar pedagoģisko kvalifikāciju, vai konkrētas skolotāju vajadzības. Vācijā dažās federālajās zemēs par PPP kursiem ir atbildīgi īpaši sporta izglītības konsultanti, kuri strādā izglītības iestādēs un apmāca skolotājus. Maltā visiem sporta izglītības priekšmeta skolotājiem katru nedēļu ir paredzēta 90 minūšu ilga skolā īstenota PPP. Savukārt sporta izglītības priekšmeta skolotājiem ar sporta izglītību saistītās idejas ir jānodod tālāk visu priekšmetu skolotājiem.

Dažās valstīs tiek īstenoti liela mēroga projekti un programmas (sk. 1. nodaļu), kas ir paredzēti sporta izglītības kvalitātes uzlabošanai, kā arī sporta skolotāju zināšanu un prasmju pilnveidošanai. Tie nodrošina skolotāju apmaiņu (Čehijā), piedāvā visdažādākos kursus par sportu un sporta izglītību skolā (Īrijā) vai sniedz atbalstu un nodrošina PPP standartus (Apvienotajā Karalistē (Velsā)).

Čehijā Olomoucas Palacka universitātes Fiziskās kultūras fakultāte un Prāgas Kārļa universitātes Sporta izglītības un sporta fakultāte organizē regulāras sanāksmes sākumskolas un vidējās izglītības pirmā posma sporta skolotājiem. Izvēlētajā pilsētā tiek aptuveni 300 dalībnieku. Šo sanāksmju programma aptver jaunās tendences sportā, kā arī sporta izglītības teoriju un praksi.

Īrijā kopš 2010. gada sporta izglītību atbalsta vienota valsts programma, kas aptver sākumskolas izglītību un vidējās izglītības pirmo posmu. Skolotāju profesionālās pilnveides dienests PPP vajadzībām izstrādā skolotāju grupu tīklu valsts mērogā. Šīm grupām ir jāveido pamats uz sporta izglītību orientētām profesionālām mācību kopienām. Sākumskolu skolotājiem tiek nodrošināti arī kursi par saistību starp praktisko sporta izglītību un rakstpratību/rēķinpratību. Vidējās izglītības pirmā posma skolotājiem ir iespēja apgūt kursus par IKT sporta izglītībā, par fizisko izpratību un pedagoģiskiem jautājumiem, piemēram, par pasīvu nodarbību dalībnieku iesaistīšanu.

Slovēnijā projektu "Profesionālo sporta darbinieku apmācība 2011.–2014. gadā" finansiāli atbalsta Eiropas Sociālais fonds. Šī projekta mērķis ir veicināt nodarbinātību un panākt, lai ar sportu saistītie darbinieki būtu mobilāki un gūtu labumu no PPP. Dalībniekiem tiek dota iespēja apmeklēt kvalitatīvas PPP un citas programmas, pēc kuru apguves viņi iegūst licenci, kas ļauj strādāt tādās jomās kā sporta tūrisms, bērnu un jauniešu ārpusklases sporta izglītība, invalīdu sports, sporta sacensības, sporta infrastruktūras vadība u. c.

Apvienotajā Karalistē (Velsā) 2001. gadā sporta izglītības un skolu sporta darba grupa rekomendēja noteikt skolotāju pilnveides prioritārās jomas sporta izglītībā, kā arī novērst šī nodrošinājuma trūkumus. Kopš tā laika ir izstrādāti visdažādākie kursi un kvalitatīvi tiem nepieciešamie līdzekļi. Ir sagatavots arī dokuments "PPP-SI prakses kodekss", lai skolotājus un sporta izglītības īstenotājus (pusdienlaika uzraudzītājus, asistentus u. c.) informētu, kādas PPP iespējas viņi var sagaidīt. Dokumentā ir noteikts PPP aktivitāšu standarts, kas paredz kvalitatīvu nodrošinājumu visā Velsā. Šis kodekss ir daļa no projekta "SI un skolu sports" (sk. 1. pielikumu), ko finansē Velsas valdība. Būtiska šī projekta daļa ir PPP iespējas.

Dažās valstīs, t. sk. Latvijā (sk. 2.2. sadaļu), Lietuvā, Zviedrijā, Slovēnijā (sk. 2.2. sadaļu), Apvienotajā Karalistē (Skotijā) un Norvēģijā, ir izstrādāta stratēģija, kurā ir paredzētas PPP aktivitātes sporta izglītības jomā. Tās ir paredzētas ne tikai viena priekšmeta skolotājiem, bet arī visu priekšmetu skolotājiem, kuri grib uzlabot savas zināšanas un prasmes šajā priekšmetā. Šādi PPP kursi ir ļoti svarīgi, jo tie dalībniekiem palīdz īstenot starppriekšmetu pieeju sporta izglītībai un visas mācību dienas laikā iekļaut savās nodarbībās fiziskās aktivitātes.

Zviedrijā Skolotāju atbalsta programmas nolūks ir sniegt PPP iespējas tiem skolotājiem, kam nav formāli nepieciešamās kvalifikācijas tajos priekšmetos, kuru mācīšana jau ietilpst viņu darba pienākumos. Attiecībā uz sporta izglītību šī iniciatīva piedāvā vairākus kursus, kas īpaši paredzēti tiem visu priekšmetu skolotājiem, kuri māca sportu sākumskolā.

Norvēģijā nacionālās stratēģijas "Kompetence kvalitātei" mērķis ir mudināt skolotājus uzlabot savas mācīšanas prasmes dažādos priekšmetos, un viens no tiem ir sporta izglītība. PPP programma "SI 1" ir paredzēta, lai tie skolotāji, kas nav specializējušies sporta izglītībā, iegūtu zināšanas par šī priekšmeta mērķiem, saturu, organizēšanu un vērtēšanu. Skolotājiem tiek arī mācīts uztvert fiziskās aktivitātes kā skolas ikdienas dzīves daļu un sporta izglītību skatīt no starppriekšmetu aspekta. Programma "SI 2" ir paredzēta tiem skolotājiem, kam ir kvalifikācija sporta izglītībā, un tā ir balstīta uz "SI 1". Šīs programmas izmaksas sedz valsts, pašvaldība un iesaistītie skolotāji.

Sporta izglītības skolotājiem paredzēto PPP kursu un programmu īstenojami ir dažādi. Vairākās valstīs šādus kursus galvenokārt organizē augstākās izglītības iestādes (Bulgārijā, Čehijā, Austrijā, Somijā un Slovēnijā). Dažās valstīs (Čehijā un Rumānijā) tiek izmantoti arī PPP centri un skolotāju kvalifikācijas celšana, bet citās PPP aktivitātes nodrošina sporta izglītības skolotāju apvienība (Beļģijā (flāmu kopienā)). Kursu organizēšana tiek uzticēta arī skolu tīkliem (Portugālē un Slovēnijā).

Dažas no šīm institūcijām izdod sporta izglītības skolotājiem paredzētus atbalsta materiālus. Piemēram, Portugālē sporta izglītības skolotāju apvienība gatavo izglītojošus materiālus, lai rosinātu zinātnisku un pedagoģisku interesi par sporta izglītību. Vācijā un Maltā PPP kursi notiek skolās, un dažās federālajās zemēs, kā jau iepriekš minēts, tos organizē priekšmeta skolotāji konsultanti vai sporta izglītības skolotāji.

6. NODAĻA. ĀRPUSKLASES FIZISKĀS AKTIVITĀTES UN SPORTS

Bez tā, ka sports vispārējās izglītības saturā ir ieviests kā obligāts priekšmets, Eiropas valstis dažādi cenšas rosināt jauniešus būt fiziski aktīviem arī ārpus mācību stundām. Viņiem tiek dotas iespējas ieraudzīt, ka sports un fiziskās aktivitātes ir saistoši un pieejami, līdz ar to viņiem rodas lielāka motivācija ar tiem nodarboties pašiem un iesaistīt tajos aizvien vairāk skolēnu. Šajā ziņojumā “ārpusklases pasākumi” nozīmē skolas vecuma jauniešiem paredzētus pasākumus, kas notiek ārpus izglītības satura apguvei paredzētā laika (sk. 2. nodaļu).

Ārpusklases pasākumi ir vērsti uz to pašu mērķu sasniegšanu, kuri definēti nacionālajai skolas sporta izglītībai. Salīdzinājumā ar obligāto sporta priekšmetu ārpusklases pasākumu galvenais nolūks ir paplašināt vai papildināt centralizētajās izglītības satura norādēs paredzētās aktivitātes.

Parasti šie pasākumi sekmē komandas darbu, komunikāciju, sadarbību, kā arī saikni starp skolām un plašāku sabiedrību. Tiek uzskatīts, ka tie palīdz risināt ar skolās notiekošo vardarbību un ietekmēšanu saistītās problēmas un — plašākā nozīmē — atbalsta tādas universālas vērtības kā vienlīdzība un miers.

Šīs nodaļas pirmajā sadaļā ir pētīts, kā ārpusklases fiziskās aktivitātes tiek organizētas un kas to organizēšanā ir iesaistīts. Otrajā sadaļā ir aplūkotas galvenās mērķa grupas un piedāvātie pasākumu veidi.

6.1. Iesaistītās iestādes un institūcijas

Ārpusklases fiziskās aktivitātes tiek īstenotas gandrīz visās aptaujātajās valstīs. Tās tiek organizētas un atbalstītas pēc valsts, reģionālo un pašvaldības iestāžu vai arī pašu skolu ierosmes. Dažās valstīs ir izstrādāts juridiskais pamats, kas regulē šo pasākumu organizēšanu.

Bulgārijā katru gadu tiek pieņemts ministrijas valsts sporta kalendārs, kurā ir ietverta informācija par visiem mācību gada laikā plānotajiem ārpusklases pasākumu veidiem.

Kiprā ārpusklases fizisko aktivitāšu īstenošanu skolās nosaka likums.

Portugālē likumā paredzētā izglītības satura bagātināšanas pasākumu programma ļauj sākumskolām (1.–4. klase) papildus obligātajai sporta izglītībai piedāvāt arī dažādas ārpusklases aktivitātes.

Slovēnijā saskaņā ar likumu nacionālās sporta izglītības satura norādes paredz, ka sākumskolām un vidējās izglītības pirmā posma skolām bez izglītības saturā paredzētajām aktivitātēm ir jāpiedāvā arī ārpusklases fiziskās aktivitātes un papildu sporta programmas.

Vairākās valstīs ministrijas slēdz nolīgumus ar citām dažādu līmeņu valsts iestādēm un nodrošina budžetu ārpusklases pasākumiem. Ļoti bieži šīs iestādes iniciē, organizē vai finansiāli atbalsta valsts, reģionālā un vietējā mēroga sporta sacensības un pasākumus.

Spānijā iniciatīvu “Sports skolas vecuma bērniem” (*Deporte en edad escolar*) vada Augstākā sporta padome sadarbībā ar autonomajiem apgabaliem. Tās mērķis ir popularizēt ārpusklases pasākumus skolās, klubos, asociācijās un citās institūcijās. Tā iesaista skolas vecuma sportistus, organizējot valsts čempionātus, piešķirot godalgas un stipendijas, kā arī cenšas atbalstīt skolu fizisko aktivitāšu un sporta nodarbību organizētājus.

Francijā slēpošana Alpos vai burāšana Atlantijas okeānā parasto skolas sporta stundu laikā ir grūti īstenojama, tāpēc skolotājiem bieži ir iespēja organizēt šīs aktivitātes vairākas dienas pēc kārtas, un finansiāli to galvenokārt atbalsta vietējais reģions. Citas atbalsta formas ir inventārs, transports, uzturēšanās vieta u. c.

Austrijā ir panākta vienošanās starp Izglītības ministriju un Sporta ministriju: valsts, reģionālā un vietējā mēroga sporta sacensības tiek atbalstītas aptuveni 30 sporta disciplīnās.

Slovākijā skolas var veidot fizisko aktivitāšu interešu grupas. Skolēni saņem ministrijas izsniegtus izglītības talonus, kurus var izmantot, lai finansiāli atbalstītu šo grupu fiziskās aktivitātes.

Apvienotajā Karalistē (Skotijā) Skotijas valdība iegulda līdzekļus programmā "Aktīvas skolas", kuru vada nacionālā sporta aģentūra *Sportscotland* sadarbībā ar vietējām pašvaldībām. Šīs programmas mērķis ir uzlabot skolēnu iespējas nodarboties ar fiziskajām aktivitātēm un sportu un attīstīt saiknes starp skolām, sporta klubiem un vietējās sabiedrības sportu.

Horvātijas Skolu sporta asociācija — nacionāla institūcija, kas nodarbojas ar dažādu sporta pasākumu veicināšanu un organizēšanu skolās, — ir noteikta ar likumu. Tā organizē gadskārtējus valsts čempionātus, pirms kuriem parasti notiek vietējā un reģionālā mēroga sacensības, ko savukārt organizē skolu sporta biedrības un apgabala sporta asociācijas — zemāka līmeņa institūcijas, ko finansē vietējās un reģionālās iestādes.

Bez valsts iestādēm visdažādākos ārpusklases pasākumus iniciē un atbalsta arī daudzas citas sporta jomā ieinteresētās puses, piemēram, olimpiskās komitejas, sporta federācijas, asociācijas un fondi. Ārpusklases pasākumu organizēšana un īstenošana notiek sadarbībā ar skolām.

Latvijā ārpusklases pasākumi tiek organizēti sadarbībā ar tādām institūcijām kā Latvijas Skolu sporta federācija, kā arī ar vietējām pašvaldībām.

Maltas Sporta padome nodrošina ārpusklases pasākumus gan mācību stundu laikā, gan ārpus stundām. Tā sadarbojas ar sporta klubiem, lai veicinātu visu skolēnu kvalitatīvu apmācību skolā. Pēc stundām un nedēļu nogalēs pasākumus jauniem sportistiem organizē sporta federācijas.

Slovēnijā skolu sporta sacensības pulcina skolēnus, skolotājus, vecākus un skolas, tos, kas ir atbildīgi par sportu vietējā mērogā, kā arī sporta asociācijas un organizācijas.

Papildus dažādām lejupeņām iniciatīvām skolas bieži vien ierosina, organizē un finansiāli atbalsta dažādus ārpusklases pasākumus; šādā gadījumā skolām palīdz skolēni, viņu vecāki un brīvprātīgie. Ārpusklases pasākumi var būt paredzēti, piemēram, skolotāju vai skolu izglītības projektos un rīcības plānos. Šajos projektos daudz efektīvāk var tikt ņemtas vērā skolēnu individuālās vajadzības un intereses, kā arī katras skolas ģeogrāfiskie, finansiālie un citi apstākļi. Daudzās valstīs šādiem nolūkiem ir nodibināti skolu sporta klubi. Tiem ir svarīga loma skolu ārpusklases pasākumu organizēšanā, un tie piedāvā visdažādākās sporta disciplīnas atbilstoši saviem finansiālajiem, materiālajiem, tehniskajiem un personāla resursiem, kā arī iesaistīto jauniešu interesēm un spējām.

Čehijā Skolu sporta klubu apvienība organizē īpašus sporta izglītības interešu kursus skolās, kā arī skolu sacensības no starpskolu līdz valsts mērogam. Šī apvienība nodrošina iespēju labākajiem skolēniem piedalīties starptautiskajās sacensībās.

Igaunijā kopš 1981. gada Tallinas Vācu ģimnāzijā tiek organizētas gadskārtējas divu dienu vingrošanas sacensības. Visi 2.–4. klašu skolēni vingro kopā, bet 5.–12. klašu skolēni vingro individuāli vai komandās. Sacensību dalībniekus izvēlas paši skolēni, un tiesneši ir vecāki un bijušie skolēni. Sacensības tiek pārraidītas valsts televīzijā.

Ungārijā skolām, kas nodrošina vismaz četru gadu izglītību, ir jābūt skolas sporta klubam.

6.2. Galvenās mērķa grupas

Ārpusklases pasākumi parasti ir paredzēti visiem skolēniem, tomēr daži no tiem ir paredzēti atsevišķām skolēnu grupām, un ir noteikta kārtība, kā šo grupu pārstāvji var veikt fiziskās aktivitātes vispārizglītojošajās skolās.

Bērni invalīdi un bērni ar īpašām izglītības vajadzībām

Ar skolēniem paredzētās sporta izglītības pilnveidošanu nodarbojas visas valstis, bet dažas no tām pievēršas arī konkrētām mērķa grupām, kam tiek izstrādātas fiziskās aktivitātes vai pat fizisko aktivitāšu programmas. Viena no šīm grupām ir bērni invalīdi un bērni ar īpašām izglītības vajadzībām.

Dažās valstīs tiek īstenotas sporta programmas, kas ir īpaši paredzētas šādiem bērniem, lai uzlabotu izpratni par viņu vajadzībām un sabiedrība viņus pilnībā pieņemtu.

Beļģijā (flāmu kopienā) Flāmu skolu sporta fonds piedāvā visdažādākās ārpusklases aktivitātes (piemēram, papildu apmācību trešdienu pēcpusdienās, sacensības un sporta pasākumus), ieskaitot aktivitātes skolēniem ar īpašām izglītības vajadzībām.

Griekijā tiek īstenotas programmas, kuru nolūks ir atbalstīt to, lai sporta pasākumos aktīvi piedalītos bērni ar īpašām vajadzībām. Šo programmu mērķis ir mainīt sabiedrības uzskatus par invaliditāti un atbalstīt daudzveidību.

Spānijā ir izstrādāta organizētu sporta pasākumu programma, kurā īpaša uzmanība tiek veltīta daudzveidībai un bērnu integrēšanai neatkarīgi no viņu grūtībām. Šī programma paredz arī meiteņu, imigrantu un bērnu invalīdu integrēšanu.

Talantīgie jaunie sportisti

Otra mērķa grupa, kurai tiek izstrādātas īpašas programmas, ir jauni, ļoti spējīgi sportisti, kuri vēlas veidot karjeru sportā un tādēļ grib veltīt papildu laiku izvēlētajam sporta veidam. Vienlaikus viņi grib turpināt arī izglītības ieguvī, tāpēc viņiem ir jāsaņem sporta treniņi ar prasībām skolā. Parasti Eiropas valstīs izcilie jaunie sportisti ir iespēja apmeklēt speciālu sporta skolu, tomēr notiek arī tā, ka vispārizglītojošās skolas pielāgo izglītības saturu un stundu sarakstu, lai veicinātu šo skolēnu sporta karjeras izredzes, kamēr viņi mācās.

Vairākas valstis min īpašus pasākumus, kas paredzēti, lai vispārizglītojošajās skolās talantīgie jaunie sportisti varētu augstā līmenī trenēties izvēlētajā sporta veidā.

Dānijā skolas var pieteikties uz sporta novirziena statusu. Šādas “novirziena skolas” divreiz nedēļā mācību stundu laikā piedāvā skolēniem četras papildu stundas ar vecumam atbilstošiem treniņiem. Šo novirziena statusu var iegūt sadarbībā ar *Team Denmark*.

Lihtenšteinā, Šānā, vispārizglītojošā vidusskolā (*ISCED 2 un 3*) ir sākts projekts “Sporta skola Lihtenšteina”. Šajā skolā tiek piedāvāti īpaši apstākļi skolēniem, kuri grib veidot karjeru sacensību sportā: mācību dienas ir pielāgotas tā, lai divreiz dienā viņi varētu regulāri trenēties kluba trenera uzraudzībā.

Dažās valstīs talantīgiem jaunie sportistiem ir paredzēti īpaši pasākumi, kuros tiek iesaistīti viņu vecāki, skola vai valsts iestādes, lai saskaņotu vispārizglītojošās skolas prasības ar sporta treniņiem un sacensībām.

Beļģijā (franču kopienā) tiek sagatavots sporta aktivitāšu un vecuma grupu saraksts, un īpaša komisija nosaka, kuri jaunieši ir uzskatāmi par augsta līmeņa sportistiem. Valdība komisijas izveidoto sarakstu apstiprina un vismaz divreiz gadā nosaka šī apstiprinājuma spēkā esamības termiņu (maksimālais periods — divi gadi).

Slovēnijā saskaņā ar likumu tie skolēni, kuri ir perspektīvi sportisti, var iegūt īpašu statusu. Skola un šo skolēnu vecāki paraksta līgumu, kurā ir definētas paredzētās izmaiņas mācību darbā (vērtēšana, apmeklējums u. c.). Lai šo īpašo statusu iegūtu pamatskolas (*ISCED 1 un 2*), tām ir jābūt izstrādātiem noteikumiem par šī procesa kārtību.

6.3. Galvenie pasākumu veidi

Dažādos skolēniem piedāvātos ārpusklases pasākumus var iedalīt trīs galvenajās kategorijās:

- sacensības un citi pasākumi;
- veselības veicināšanas pasākumi;
- “aktīvās mācību dienas” pasākumi.

Sacensības un citi pasākumi

Skolas un citas ar sportu saistītas institūcijas bieži organizē sporta pasākumus ar daudzām disciplīnām. Starp šiem pasākumiem minamas olimpiādes vai olimpiskās dienas, sporta festivāli vai čempionāti. Grieķija uzsver, ka nesen ir īstenojusi pāreju no tādiem skolu čempionātiem, kas izpaužas kā sacensības, uz tādiem, kuros vairāk uzsvēta līdzdalība.

Šādos pasākumos bieži vien var piedalīties jau no pirmajām sākumskolas klasēm. Kopumā virzība ir no skolas sacensībām uz vietējām, reģionālajām un valsts mēroga sacensībām, un labākajiem jauniešiem sportistiem dažkārt ļauj piedalīties arī starptautiskos pasākumos. Gatavošanās šādām sacensībām ir saistīta ar daudziem dažādiem treniņiem, un tam ir nepieciešama noturīga motivācija, kā arī patika aktīvi sportot. Sacensības var tikt finansētas no valsts budžeta līdzekļiem vai no privātajiem līdzekļiem (vai abiem kopā). To organizēšanā tiek ieguldīts arī brīvprātīgais darbs. Sacensības var tikt rīkotas saskaņā ar senām tradīcijām, vai arī tās var tikt uzskatītas par svarīgu valsts vai starptautiska mēroga pasākumu ar olimpiādei raksturīgo atklāšanas un beigu ceremoniju.

Patiesi, olimpiskais gars bieži ir iedvesmojis gan šādu pasākumu dalībniekus, gan organizatorus.

Kiprā tiek īstenota Olimpiskā programma, kuras nolūks ir iedvesmot skolēnus nodarboties ar pēc iespējas vairākiem sporta veidiem, kā arī informēt par sporta un sportošanas kā mūžilgas aktivitātes pozitīvo ietekmi. Olimpiskā programma popularizē olimpiskās vērtības un ideālus.

Vācijā ir izveidots Vācijas Skolu sporta fonds un federālo zemju fonds “Jaunieši trenējas Olimpiskajām spēlēm” (*Jugend trainiert für Olympia*), kur skolu komandas sacenšas 17 olimpiskajās disciplīnās vietējā un reģionālajā mērogā. Fināla sacensības valsts mērogā finansē federālā valdība. Viens no sacensību galvenajiem mērķiem ir sporta veicināšana ārpus obligātās izglītības.

Nesen Eiropā notikušo Olimpisko spēļu rīkotājvalstis (Grieķija un Apvienotā Karaliste) veica īpašus pasākumus saistībā ar 2004. un 2012. gada Vasaras Olimpiskajām spēlēm.

Grieķijā tika īstenotas izglītojošas ekskursijas uz 2004. gada Olimpisko spēļu norises vietām. Skolēni var veikt arī dažādas fiziskās aktivitātes Olimpisko spēļu sporta bāzēs.

Apvienotajā Karalistē (Anglijā), gatavojoties 2012. gada Londonas Olimpiskajām spēlēm, tika organizētas Skolu spēles, lai miljoniem jauniešu visā valstī motivētu un iedvesmotu piedalīties sacensību sporta veidos. Šīs spēles turpinās arī pēc 2012. gada vasaras.

Veselības veicināšanas pasākumi

Skolām ir izstrādāti arī īpaši ar veselības veicināšanu un uzlabošanu saistīti projekti un programmas, kas galvenokārt (lai gan ne tikai) tiek īstenoti ārpusklasses pasākumos. Daži no tiem attiecas uz konkrētām problēmām, bet citi aptver vispārējus aspektus saistībā ar veselību un veselīgiem paradumiem, kas ikdienā būtu jāievēro.

Kiprā ieviestā programma paredz veselību uzlabojošas fiziskās aktivitātes bērniem un jauniešiem. Programmas galvenie mērķi ir palielināt fiziskajās aktivitātēs iesaistīto bērnu un jauniešu skaitu, kā arī kopējo laiku, kas fiziskām aktivitātēm tiek veltīts gan skolā, gan ārpus tās. Īpaša uzmanība tiek pievērsta 13–15 gadus veco pusaudžu (*ISCED 2*) kardiorespiratorās kapacitātes uzlabošanai.

Portugālē *Pessoa* programmas galvenais mērķis *ISCED 1* skolās ir veicināt veselīga uztura lietošanu un pastiprināt fiziskās aktivitātes, lai, izmantojot īpašas metodes, novērstu aptaukošanos. Šī programma paredz arī izglītojošu programmu vecākiem par veselību un svaru, kuras nolūks ir sekmēt veselīgu dzīvesveidu visā ģimenē.

Islandē ir sākts tā sauktais “Veselību veicinošo skolu” projekts. Ikviens skolā (gan bērni, gan skolotāji) ir iesaistīts veselības veicināšanas politikas izstrādē, kurā ietverti tādi elementi kā diēta un zobu higiēna, kustība un drošība, garīgās veselības uzlabošana un veselīgs dzīvesveids.

“Aktīvās mācību dienas” pasākumi

Dažas valstis ir ieinteresētas paplašināt nodarbošanos ar fiziskajām aktivitātēm ārpus sporta izglītības nodarbībām, lai fiziskās aktivitātes padarītu par skolas ikdienas dzīves daļu. Šajā ziņā te aplūkotie pasākumi, kas tiek uzskatīti par ārpusklasses pasākumiem, tomēr pieder pie mācību dienas, un tie var tikt organizēti dažādos mācību dienas posmos, piemēram, starpbrīdī vai pat ceļā uz skolu.

Dānijā daudzās skolās pirms stundu sākuma notiek “rīta skrējieni”, turklāt tiek īstenota ideja “skrien un lasi”. Skolotāji kopā ar skolēniem aptuveni 20 minūtes skrien, bet pēc tam viņi apsēžas un aptuveni tikpat ilgi lasa. Šī vingrinājuma nolūks ir uzlabot bērnu koncentrēšanās spējas.

Kiprā izmēģinājuma programma “Aktīvie starpbrīži” rosina bērnus starpbrīžu laikā iesaistīties fiziskajās aktivitātēs, īpaši tādās, kas nav vērstas uz sāncensību. Tās galvenais nolūks ir novērst vardarbību un ietekmēšanu skolā.

Austrijā programmā “*Die 4 besten 5*” ir paredzēts veikt piecus vingrinājumus nedēļā četras nedēļas ilgi. Tos var veikt pirms stundām, stundu laikā vai pēc tām, un to nolūks ir uzlabot skolēnu koncentrēšanās spējas.

Somijā programma “Somijas skolas kustībā” koordinē esošos un jaunus darbības modeļus, lai mācību dienu padarītu fiziskajā ziņā aktīvāku. Šī projekta nolūks ir palielināt fizisko aktivitāšu apjomu mācību dienas laikā.

Slovēnijā skolas var organizēt ilgākus starpbrīžus, kas paredzēti fiziskajām aktivitātēm. Bērni atstāj klasi un piedalās dažādās aktivitātēs skolas āra spēļu laukumā vai vingrošanas zālē.

7. NODAĻA. PLĀNOTĀS REFORMAS

Aptuveni vienā trešdaļā to Eiropas valstu, kuras ir aplūkotas šajā ziņojumā, pašlaik tiek īstenotas nacionālās reformas vai notiek diskusijas, kas ir tieši saistītas gan ar sportošanu sabiedrībā kopumā, gan ar sporta izglītību skolā. Šī nodaļa pievēršas reformām četrās jomās:

- nacionālo stratēģiju un liela mēroga iniciatīvu īstenošana;
- centralizēto izglītības satura norāžu reformas;
- skolotāju izglītība un pastāvīga profesionālā pilnveide (PPP);
- skolu sporta inventāra un infrastruktūras uzlabošana.

Dažās valstīs reformas ir vispusīgas un vienlaikus aptver vairākus sporta izglītības aspektus. Piemēram, Ungārijā jauna reforma ir saistīta ar centralizētajām izglītības satura norādēm, PPP un skolu sporta inventāru. Somijā tiek plānots palielināt sporta izglītībai paredzēto mācību laiku, kā arī veicināt skolotāju specializāciju šajā priekšmetā.

7.1. Virzība uz jaunām nacionālajām stratēģijām un liela mēroga iniciatīvām

Vairākās valstīs patlaban tiek ieviesta un īstenoja jauna nacionālā stratēģija, kas paredz sporta izglītības un sporta veicināšanu. Trijās no šīm valstīm, kur nacionālās stratēģijas ieviešana nesen ir pabeigta (2010. gadā Slovēnijā un 2012. gadā Latvijā un Rumānijā), centrālās pārvaldes iestādes pašlaik gatavo papildu pasākumus un izstrādā jaunu rīcībpolitiku sporta izglītības un fizisko aktivitāšu veicināšanai.

Dānijā jaunas stratēģijas izstrāde tika sākta 2012. gadā. Tās mērķis ir paplašināt zināšanas, pilnveidot sociālās un personiskās prasmes, uzlabot motivāciju, veicināt sociālo iekļaušanu, kā arī mazināt ietekmēšanu un atbirumu. Šīs stratēģijas satura izstrāde un uzraudzība turpināsies līdz tās ieviešanai 2013./14. mācību gadā.

Latvijā jaunas sporta politikas pamatnostādnes aptvers periodu no 2013. gada līdz 2020. gadam, un tās pievērsīsies šādiem jautājumiem: bērnu un jauniešu sports, sports visiem, augstu sasniegumu sports, invalīdu sports, medicīniskā uzraudzība un veselības aprūpe, kā arī sporta bāzes un finansēšana. Šī stratēģija nosaka arī valsts lomu jauno talantīgo sportistu atbalstīšanā, visu sporta resursu veidu plānošanā un izmantošanā, kā arī ar sportu saistīto zinātnisko pētījumu sekmēšanā. Galvenās mērķa grupas ir bērni un jaunieši, sporta darbinieki, sporta speciālisti un sportisti.

Austrija no 2013. gada strādā pie jaunas stratēģijas, kas paredz veselības un fiziskās sagatavotības sekmēšanu visās skolās. Šī stratēģija aptvers tādus jautājumus kā skolēnu fiziskā un psiholoģiskā veselība, medicīniskā palīdzība skolās, kā arī sporta infrastruktūras uzlabošana. Viens no tās galvenajiem mērķiem ir uzlabot bērnu un jauniešu fizisko sagatavotību, iekļaujot parastajos mācību priekšmetos fiziskās aktivitātes, uzlabojot sporta izglītības kvalitāti un paplašinot sadarbību ar sporta federācijām.

Rumānijā ir pieņemta jauna stratēģija, kas saistīta ar sporta izglītības un sporta sistēmas organizāciju un attīstību no 2012. gada līdz 2020. gadam. Daži no šīs stratēģijas galvenajiem mērķiem ir šādi: uzlabot iedzīvotāju izglītību, veselību un socializāciju, iesaistot viņus fiziskajās un sporta aktivitātēs; uzlabot sporta izglītību skolās, atvēlot tam pietiekamu mācību stundu skaitu; modernizēt un uzlabot sporta izglītības skolotāju apmācību.

Kiprā nesen īstenoja iniciatīva īpaši pievēršas vidusskolas skolēnu rosināšanai nodarboties ar sportu ārpus stundām.

Kiprā, balstoties uz pētījumā iegūtajiem satraucošajiem datiem par skolēnu veselības stāvokli, Izglītības un kultūras ministrija sadarbībā ar Kipras Sporta organizāciju plāno paplašināt fizisko aktivitāšu pēcpusdienas programmu abu vidējās izglītības posmu skolēniem. 2014. gadā desmit skolās izmēģinājuma kārtā tiks izveidoti sporta klubi, lai rosinātu vairāk skolēnu nodarboties ar fiziskajām aktivitātēm, tā uzlabojot savu veselības stāvokli.

7.2. Centralizēto izglītības satura norāžu reformas

Vairākās valstīs pašlaik ir sāktas izglītības satura reformas, kas ir tieši saistītas ar dažādiem skolas sporta izglītības aspektiem, piemēram, šī mācību priekšmeta mērķiem un saturu, tam paredzēto mācību laiku, kā arī skolēnu progresa vērtēšanu. Dažās valstīs šīs reformas piešķir skolām lielāku autonomiju sporta izglītības satura organizēšanā.

Piemēram, Kiprā un Apvienotajā Karalistē (Anglijā) pārstrādātās izglītības satura norādes saistībā ar sporta izglītību skolās nosaka precīzākus mērķus, gaidas un vēlamos mācību rezultātus.

Kiprā jaunās sporta izglītības satura norādes sākumskolas izglītībai būs pakāpeniski īstenotas līdz 2011./12. māc. g. Pārstrādātais dokuments ir skaidrs un nepārprotams. Tas precīzi definē mērķus un panākumu rādītājus, savukārt plašais aktivitāšu klāsts visu vecumu bērniem palīdz skolotājiem efektīvi plānot savu darbu.

Apvienotajā Karalistē (Anglijā, Velsā un Ziemeļīrijā) pārstrādātajās izglītības satura norādēs, kas 2013. gada februārī tika nodotas sabiedriskajai apspriešanai un kam jāstājas spēkā 2014. gada septembrī, sporta izglītība joprojām ir noteikta kā obligāts mācību priekšmets un tiek sagaidīts, ka visi bērni iemācīsies peldēt. Tajās ir likts uzsvars uz sacensību sportu, tomēr ir ierosināts veidot īsāku mācību programmu, kas koncentrētos uz pamatzināšanu un pamatprasmju apguvi. Tas skolām dod lielāku brīvību izstrādāt pašām tādu izglītības saturu, kas vislabāk atbilst skolēnu vajadzībām.

Portugālē un Somijā plānotajās reformās lielāka nozīme tiks piešķirta izglītības saturā paredzētajai sporta izglītībai. Portugālē tiek plānots paplašināt obligāto sporta izglītību, lai tā aptvertu visas sākumskolas klases, savukārt Somijā ir paredzēts palielināt sporta izglītībai atvēlēto mācību stundu skaitu visā obligātās izglītības ieguves laikā.

Portugālē sākumskolas izglītībā (1.–4. klase) nav atsevišķa, obligāta sporta izglītībai veltīta mācību priekšmeta, tomēr fiziskās aktivitātes ir iekļautas mācību priekšmeta jomā "Izpausmes". Pašlaik tiek izstrādāts izmēģinājuma projekts, lai sporta izglītības programmu paplašinātu, aptverot visas sākumskolas klases. Tā nolūks ir novērst mazkustīgumu un veicināt veselīgu dzīvesveidu.

Somijā ir paredzēta jauna valsts programma sporta izglītības mācīšanas uzlabošanai. Izglītības ministrija ir ierosinājusi no 2016./17. māc. g. palielināt šī priekšmeta mācīšanai paredzēto mācību stundu skaitu gadā visā obligātās izglītības periodā (1.–9. klase). Mācību laiks tiks palielināts no vidēji 57 līdz 63 stundām gadā (sk. 3. nodaļu).

Grieķijā un Ungārijā izglītības satura reformas ir paredzētas, ne tikai lai palielinātu sporta izglītībai atvēlēto mācību laiku, bet arī lai paplašinātu un dažādotu tās saturu, skolā tradicionāli veiktās sporta aktivitātes papildinot ar jaunām. Šīs reformas arī paplašina skolu autonomiju sporta izglītības organizēšanā gan mācību stundās, gan ārpusklases pasākumos.

Grieķijā izmēģinājumā iesaistītajās pilnas dienas sākumskolās sporta izglītības stundu skaits nedēļā pirmajās četrās sākumskolas klasēs tiks dubultots, ieviešot vienotu reformēto izglītības saturu. Šīs skolas tiek aicinātas iekļaut moduļus ar jauniem dejas veidiem (piemēram, hiphops un džezs) un izmantot starppriekšmetu pieeju, lai šīs aktivitātes sasaistītu ar citiem priekšmetiem. Sporta izglītības skolotāji var arī izmantot šo jauno aktivitāšu moduļus, lai sagatavotu ārpusklases pasākumus, piemēram, skolas pasākumus un izrādes.

Ungārijā jaunā reforma, kas tiek pakāpeniski ieviesta no 2012./13. māc. g., palielinās obligātajai sporta izglītībai paredzēto mācību laiku, dodot skolēniem iespēju nodarboties ar sportu un fiziskajām aktivitātēm piecas reizes nedēļā. Vidējās izglītības pirmajā posmā šim priekšmetam paredzētais mācību stundu skaits tiks dubultots. Turklāt jaunā iespēja elastīgi organizēt šim priekšmetam atvēlēto laiku ļaus skolām izglītības saturā iekļaut alternatīvus fiziskās aktivitātes veidus, piemēram, dejošanu, peldēšanu un jāšanu. Šādām aktivitātēm var tikt veltītas divas no piecām nodarbībām, un noteiktos gadījumos tās var noturēt skolas sporta klubā.

Četrās valstīs patlaban tiek pārstrādāti vērtēšanas standarti un vēlamo mācību rezultātu sasniegšanas pieejas sporta izglītībā, lai standartizētu un sekmētu vērtēšanu un atvieglotu rezultātu salīdzināšanu. Piemēram, Francijā, kur tagad par vērtēšanas skalu izveidi sporta izglītībā ir atbildīgas skolas (sk. 4. nodaļu), jauns vērtēšanas instruments skolēnu sporta sasniegumus ļaus salīdzināt valsts mērogā.

Čehijā tiek sagatavoti sporta izglītības (un citu priekšmetu) standarti, lai uzlabotu skolēnu mācību rezultātu vērtēšanu šajā jomā. Šajos standartos būs ietverti detalizēti sasniedzamo rezultātu rādītāji un vērtēšanas piemēri.

Francijā ir izveidots sporta aktivitāšu un tām atbilstošo prasmju saraksts. Tas ir spēkā visā valstī un ir katras izglītības iestādes sporta izglītības programmas pamatā. Nesen ir izstrādāta jauna vērtēšanas sistēma, kurā ir ietverti, piemēram, kritēriji un atzīmes vai punkti par katru sporta aktivitāti vidējās izglītības pirmā posma beigās. Tā ne vien ļauj skolēnus precīzi un individuāli novērtēt, bet arī ļauj salīdzināt skolu rezultātus valsts līmenī. Viens no šīs sistēmas mērķiem ir noteikt nacionālo sasniegumu līmeni sporta izglītībā. Pirmo reizi šis valsts mēroga vērtēšanas projekts tiek pārbaudīts 2012./13. mācību gadā.

Austrijā tiek ieviestas vadlīnijas, kas definē 8. klasē sporta izglītībā sasniedzamos standartus. Šie standarti aptver personiskās, sociālās un sporta prasmes, un to ieviešanai būtu jāpalīdz identificēt tās jomas, kas būtu jāuzlabo, ja skolēna sniegums nav apmierinošs.

Portugālē no 2013. gada tiek ieviesta platforma *FitEscola*, lai visām skolām nodrošinātu instrumentus, kas nepieciešami vairāku pārbaudes darbu veikšanai, lai novērtētu fiziskās spējas.

7.3. Ar skolotājiem saistītās reformas

Dažās valstīs sporta izglītības reformas tieši ietekmē šī priekšmeta skolotājus — viņu sākotnējo izglītību, darba sākšanu savā profesijā vai PPP. Piemēram, ir sagaidāms, ka iepriekšējā sadaļā minētā reforma Somijā rosinās skolēnus izvēlēties sporta skolotāja profesiju, savukārt Francijā, ņemot vērā mainīgo situāciju skolās, nesēn ir reformēts nacionālais topošo skolotāju konkurss.

Francijā topošie sporta izglītības skolotāji kārtu jaunu, praktisku eksāmenu, kas ir vērsts uz profesionālo prasmju pārbaudi. Šī pārbaudes darba pamatā ir autentisku sporta izglītības stundu attēli, kas kandidātiem ir jāanalizē. Tad saskaņā ar šim priekšmetam paredzēto skolas plānu viņiem ir jāiesaka nākamās stundas saturs.

Somijā sporta izglītības mācīšanas uzlabošana un lielāks mācību stundu skaits, ko paredz jaunā valsts programma, kā arī skolotāju novecošana valstī, ir palielinājuši pieprasījumu pēc labāk kvalificētiem šī priekšmeta skolotājiem. Skolotāji tiek mudināti specializēties šajā jomā, tiek radītas jaunas darbavietas un veikti mēģinājumi piesaistīt šai profesijai skolēnus.

Trīs valstīs patlaban tiek veiktas vai plānotas tādas centralizētās sporta izglītības satura norāžu reformas, kas ietekmēs sporta izglītības skolotāju PPP. Lai veicinātu šo reformu īstenošanu, skolotājiem tiek sniegts atbalsts noteiktu uzdevumu veikšanā vai dota iespēja iziet PPP kursus, kas saistīti ar šīm izglītības satura izmaiņām. Tas sakāms par Igauniju, Kipru un Maltu, kur izglītības satura reformas tiek pakāpeniski ieviestas kopš 2011./12. māc. g. (sk. 5.3. sadaļu), un Ungāriju, kas plāno īstenot sporta izglītības reformu, sākot no 2012./13. māc. g. (sk. 7.2. sadaļu).

7.4. Sporta inventāra un infrastruktūras uzlabošana

Dažās valstīs viena no pašreizējām prioritātēm fizisko aktivitāšu jomā ir nepieciešamība uzlabot apstākļus, kādos skolēni skolā nodarbojas ar sportu, — modernizēt sporta telpas un inventāru. Piemēram, Beļģijā (vācu kopienā) patlaban tiek modernizētas vairāku skolu sporta zāles, lai uzlabotu sporta telpu kvalitāti. Bulgārijas un Ungārijas centrālās pārvaldes iestādes plāno no 2013. gada uzņemties lielāku atbildību par sportošanas iespējām skolā.

Bulgārijā ir paredzēts, ka 2013. gadā stāsies spēkā jauns likums par vispārējo izglītību. Tas paredz jaunu centralizēto izglītības satura norāžu pieņemšanu sporta izglītībā, un tas ietekmēs arī sportošanas iespējas skolā.

Ungārijā sporta infrastruktūras pieejamība un kvalitāte skolās lielā mērā ir atkarīgas no katras pašvaldības finansiālā stāvokļa, tāpēc situācija saistībā ar organizētu fizisko aktivitāšu un sporta telpu pieejamību dažādās skolās ir būtiski atšķirīga. Lai nodrošinātu vienlīdzīgas iespējas nodarboties ar sportu un vienlīdz kvalitatīvu sporta mācīšanu visās izglītības iestādēs, atbildība par skolu infrastruktūru mazajās pašvaldībās (mazāk par 3000 iedzīvotāju) 2013. gada 1. janvārī tika pārcelta no skolām uz valsti.

GLOSĀRIJS, STATISTIKAS DATUBĀZES UN ATSAUCES

Valstu kodi

EU/EU-27	Eiropas Savienība	PL	Polija
BE	Beļģija	PT	Portugāle
BE fr	Beļģija — franču kopiena	RO	Rumānija
BE de	Beļģija — vācu kopiena	SI	Slovēnija
BE nl	Beļģija — flāmu kopiena	SK	Slovākija
BG	Bulgārija	FI	Somija
CZ	Čehija	SE	Zviedrija
DK	Dānija	UK	Apvienotā Karaliste
DE	Vācija	UK-ENG	Anglija
EE	Igaunija	UK-WLS	Velsa
IE	Īrija	UK-NIR	Ziemeļīrija
EL	Grieķija	UK-SCT	Skotija
ES	Spānija		Pievienojusies valsts
FR	Francija	HR	Horvātija
IT	Itālija		Kandidātvalstis
CY	Kipra	IS	Islande
LV	Latvija	TR	Turcija
LT	Lietuva		EBTA valstis
LU	Luksemburga		Trīs Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas valstis
HU	Ungārija		
MT	Malta	LI	Lihtenšteina
NL	Nīderlande	NO	Norvēģija
AT	Austrija	CH	Šveice

Statistikas kods

: Dati nav pieejami

Saīsinājumi

PPP	Pastāvīga profesionālā pilnveide
IKT	Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
ISCED	Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija
SI	Sporta izglītība

Nacionālie saīsinājumi izcelsmes valodā

AHS	Allgemeinbildende Höhere Schule	AT
HAVO	Hoger algemeen voortgezet onderwijs	NL
PTS	Polytechnische Schule	AT
VWO	Vorbereidend wetenschappelijk onderwijs	NL

Klasifikācijas

Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija (ISCED 1997)

Starptautiskā standartizētā izglītības klasifikācija (*International Standard Classification of Education, ISCED*) ir metodika, kas piemērota izglītības statistikas datu apkopošanai starptautiskā līmenī. Tā ietver divus mainīgos šķērsklasifikācijas elementus: izglītības pakāpes un jomas, kas saistītas ar izglītības ievirzi (vispārējā, profesionālā, pirmsprofesionālā), un izglītojamo sagatavošanu turpmākajai izglītībai un/vai darba tirgum. Pēc spēkā esošās standartizētās izglītības klasifikācijas versijas *ISCED 97* ⁽³⁾ izšķir septiņas izglītības pakāpes. *ISCED* balstās uz pieņēmumu, ka pastāv vairāki kritēriji, pēc kuriem izglītības programmas var attiecināt uz konkrētu izglītības pakāpi. Atkarībā no konkrētās izglītības pakāpes un veida galvenie un papildu kritēriji ir jāsakārto hierarhiskā sistēmā (mācību sākšanai nepieciešamā iepriekš iegūtā izglītība, minimālās prasības, minimālais vecums, personāla kvalifikācija utt.).

➤ **ISCED 1: sākumskolas izglītība (primary education)**

Šī pakāpe sākas 4 līdz 7 gadu vecumā. Tā ir obligāta visās valstīs un parasti ilgst 5 līdz 6 gadus.

➤ **ISCED 2: vidējās izglītības pirmais posms (lower secondary education)**

Šajā pakāpē turpinās sākumskolas izglītības programmas, kas nodrošina izglītības pamatus, taču mācīšana ir vairāk orientēta uz atsevišķiem mācību priekšmetiem. Parasti šīs pakāpes beigas sakrīt ar obligātās izglītības beigām.

➤ **ISCED 3: vidējās izglītības otrais posms (upper secondary education)**

Šī pakāpe parasti sākas pēc obligātās izglītības beigām, un skolēni tajā sāk mācības 15 vai 16 gadu vecumā. Parasti ir vajadzīgs noteikts iepriekš iegūtās izglītības apliecinājums (dokuments par obligātās izglītības ieguvu) un citu minimālo iestāšanās prasību izpilde. Mācības bieži ir vēl vairāk orientētas uz atsevišķiem mācību priekšmetiem nekā *ISCED 2*. Parasti *ISCED 3* izglītība ilgst 2 līdz 5 gadus.

⁽³⁾ http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=3813_201&ID2=DO_TOPIC

Definīcijas

Izglītības satura norādes nozīmē to pašu, ko termins “stratēģiskie dokumenti”, t. i., dažādi oficiāli dokumenti, kuros ietvertas vadlīnijas, pienākumi un/vai rekomendācijas saistībā ar sporta izglītību un iestādēm. Uz sporta izglītību vienlaikus var attiekties vairāku veidu stratēģiskie dokumenti.

Elastīgi organizēts mācību laiks nozīmē to, ka dažādiem obligātajiem mācību priekšmetiem atvēlamais laiks vai nu nav noteikts, vai arī izglītības satura norādēs ir paredzētas papildu stundas, ko skolēni vai skola var veltīt pašu izvēlētiem mācību priekšmetiem.

Pilna laika obligātā vispārējā izglītība ir periods, kas parasti beidzas līdz ar vidējās izglītības pirmā posma (*ISCED 2*) beigām vai vienotās struktūras izglītības (*ISCED 1 un 2*) beigām. Izņēmums ir Beļģija, Bulgārija, Francija, Itālija, Ungārija, Nīderlande (*VWO un HAVO*), Slovākija un Apvienotā Karaliste (Anglija, Velsa un Ziemeļīrija), kur pilna laika obligātajā vispārējā izglītībā ietilpst arī *ISCED 3* izglītība vai tās daļa (sīkāku informāciju sk. publikācijā “Eiropas izglītības sistēmu struktūra, 2011./12. māc. g.” (*The structure of European education systems 2011/12, EACEA/Eurydice, 2011*)).

Visu priekšmetu skolotājs ir skolotājs, kas ir kvalificēts mācīt visus (vai gandrīz visus) izglītības satura priekšmetus, ieskaitot sportu. Šādi skolotāji drīkst mācīt sporta izglītību neatkarīgi no tā, vai viņi ir apmācīti šajā jomā.

Viena priekšmeta skolotājs ir skolotājs, kas ir kvalificēts mācīt vienu vai divus mācību priekšmetus. Sporta izglītības priekšmeta skolotājs parasti ir kvalificēts mācīt vai nu tikai sporta izglītību, vai arī sporta izglītību un vēl vienu priekšmetu.

Stratēģija ir pieejas plāns vai metode, ko parasti izstrādā valsts vai reģionālā pārvalde, cenšoties sasniegt vispārīgu mērķi. Stratēģijā var nebūt paredzēta konkrēta rīcība.

Mācību laiks ir laika apjoms, kurā skolēniem tiek mācīts viens vai vairāki izglītības satura priekšmeti; parasti tas ir izteikts stundās. Tajā nav iekļauts laiks, ko skolēni velta mājasdarbu pildīšanai, projektu darbiem vai citām individuālām mācībām. Mācību laiks var būt noteikts centrālās vai vietējās pārvaldes iestāžu rekomendācijās vai noteikumos, vai arī to var noteikt pašas skolas. Šis termins nav sinonīms terminam “mācīšanas laiks”, ar ko tiek apzīmēts kontaktstundu skaits, kuras skolotāji pavada ar klasi.

Atsauces

EACEA/Eurydice, 2011. *The structure of the European education systems 2011/12: schematic diagrams*. Brussels: Eurydice.

EACEA/Eurydice, 2012a. *Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe, 2011/12*. Brussels: Eurydice.

EACEA/Eurydice, 2012b. *Key Data on Education in Europe 2012*. Brussels: Eurydice.

EU Working Group 'Sport & Health', 2008. *EU Physical Activity Guidelines* [pdf].

Pieejams: http://ec.europa.eu/sport/library/documents/c1/eu-physical-activity-guidelines-2008_en.pdf
[skatīts 2013. gada 12. martā].

European Commission, 2007a. *White Paper on Sport*. COM(2007) 391 final [pdf].

Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0391:FIN:EN:PDF>
[skatīts 2013. gada 12. martā].

European Commission, 2007b. *Key Competences for Lifelong Learning — European Reference Framework* [pdf].

Pieejams: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/lif-learning/keycomp_en.pdf
[skatīts 2013. gada 12. martā].

European Commission, 2011. *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, Developing the European Dimension in Sport*. COM(2011) 12 final [pdf].

Pieejams: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0012:FIN:EN:PDF>
[skatīts 2013. gada 12. martā].

PIELIKUMI

1. pielikums. Nacionālās stratēģijas un galvenās liela mēroga iniciatīvas, 2011./12. māc. g.

Beļģija (vācu kopiena)

Liela mēroga iniciatīva

2011.–2012. gada skolu sporta programma (*Schulsportprogramm 2011–12*)

http://www.dglive.be/PortalData/29/Resources/dokumente/schulsport/SCHULSPORTPROGRAMM_2011-2012_1_.pdf

Tajā ir iekļautas visas iniciatīvas sporta izglītības veicināšanai skolās, t. sk. gan izglītības saturā paredzētās, gan ārpusklases aktivitātes (skolu čempionāti un skolu sporta pasākumi valsts un starptautiskā mērogā, sadarbība ar klubiem un asociācijām, solidaritātes pasākumi, skolotāju apmācība u. c.).

Beļģija (flāmu kopiena)

Nacionālā stratēģija

Skolu sporta organizēšanas stratēģija, 2009.–2014. g.

http://www.schoolsport.be/upload/Centraal/Structuur/Decreet_130209_mbt%20org%20v%20schoolsport.pdf

Galvenās politikas jomas: a) sporta inovācijas, plānošana un attīstība skolās; b) mijiedarbības veicināšana starp mācību priekšmetu “sporta izglītība” un sporta pasākumiem skolā, no vienas puses, un vietējām sporta iniciatīvām, kuru nolūks ir panākt nodarbošanos ar sportu visu mūžu un aktīvu mobilitāti, no otras puses; c) ārpusklases sporta pasākumu organizēšana pirmsskolas, sākumskolas un vidējās izglītības ieguves laikā.

Bulgārija

Nacionālā stratēģija

Nacionālā sporta izglītības un sporta attīstības stratēģija Bulgārijas Republikā, 2012.–2022. g.

http://mpes.government.bg/Documents/Documents/Strategii/Strategia_2012-2022.pdf

Stratēģijas mērķis ir palielināt to cilvēku skaitu, kuri nodarbojas ar sportu visos dzīves posmos neatkarīgi no viņu sociālā, ekonomiskā un veselības stāvokļa un dzimuma. Attiecībā uz organizēto sporta izglītību skolā šīs stratēģijas mērķis ir uzlabot jauniešu informētību par to, cik svarīgi ir nodarboties ar sportu, pārstrādāt izglītības satura norādes un palielināt finansējumu skolās notiekošajiem sporta pasākumiem.

Čehija

Nacionālā stratēģija

Koncepcija par valsts atbalstu sportam Čehijas Republikā, 2011. g.

<http://www.msmt.cz/sport/koncepcie-statni-podpory-sportu-v-ceske-republice>

Viena šīs koncepcijas sadaļa ir veltīta sporta izglītībai skolā. Citās sadaļās ir aplūkots arī sports visiem, sports talantīgajiem skolēniem, izglītība un pētniecība, sporta finansēšana, sporta bāzu uzturēšana un vadīšana.

Dānija

Nacionālā stratēģija

Nacionālā stratēģija tiek izstrādāta un tiks ieviesta 2013./14. māc. g.

Vācija

Liela mēroga iniciatīva

“Jaunieši trenējas Olimpiskajām spēlēm” (*Jugend trainiert für Olympia*), kopš 1969. g.

<http://www.jtfo.net/home/>

Valsts skolu komandu sacensības, kurās piedalās 800 000 bērnu un jauniešu, tiek uzskatītas par lielākajām skolu sporta sacensībām pasaulē. Tās tiek rīkotas Vācijas Federatīvās Republikas prezidenta uzraudzībā.

Iniciatīva “Jaunieši trenējas Olimpiskajām spēlēm” patlaban aptver sacensības 17 olimpiskajās disciplīnās, un tā sekmē dažādus pamata treniņus, treniņu noņemnes, veido noturīgu motivāciju un sportotprieku, kā arī veicina brīvprātīgo darbu. Kopš 1969. gada šajā pasākumā ir iesaistījušies vairāk nekā 25 miljoni bērnu un jauniešu, kā arī 2,3 miljoni skolotāju un inspektoru. Piedalīties var no sākumskolas pirmās klases līdz *Abitur* (vispārējā izglītība, kas ļauj iestāties augstskolā).

“Jaunieši trenējas Paraolimpiskajām spēlēm” (*Jugend trainiert für Paralympics*), kopš 2010. g.

<http://www.jtfp.de>

Iniciatīva sākās kā izmēģinājuma projekts 2010. un 2011. gadā, un tā tiek īstenota katru gadu. 2012. gadā nacionālajās fināla sacensībās piedalījās aptuveni 300 dalībnieku. Turpmāk iniciatīvu “Jaunieši trenējas Paraolimpiskajām spēlēm” un “Jaunieši trenējas Olimpiskajām spēlēm” nacionālais fināls notiks trīs apvienotos valsts mēroga pasākumos sešās kategorijās: futbolā, vieglatlētikā, peldēšanā, ratiņbasketbolā, galda tenisā un distanču slēpošanā.

Federatīvās jaunatnes spēles (*Bundesjugendspiele*), kopš 1979. g.

<http://www.bundesjugendspiele.de>

Tās ir obligātas gadskārtējās spēles visiem 1.–10. klases skolēniem, un to mērķis ir iepazīstināt skolēnus ar pamata sporta veidiem — “vieglatlētiku, vingrošanu un peldēšanu”. Šīs sacensības cenšas uzlabot arī to skolēnu motivāciju, kuriem šajos sporta veidos pārāk labi neveicas.

Igaunija

Liela mēroga iniciatīva

Nacionālās veselības dienas

- Septembrī: <http://www.koolisport.ee/reipalt-koolipinki-tervisepaev>
- Februārī: <http://www.koolisport.ee/tervisepaev-talvevolud>
- Aprīlī: <http://www.koolisport.ee/tervisepaev-looduse-kilomeetrid>

<http://www.koolisport.ee/index.php>

Septembrī — veselības diena “Naski uz skolu”

Paredzēta visiem 1.–12. klases skolēniem un viņu vecākiem.

- Sporta dienas un pasākumi brīvā dabā (vieglatlētika, braukšana ar divriteni, skrituļdēli u. c.).
- Pārgājieni (lai iepazītu dabu skolas apkārtnē, uzzinātu, kā izdzīvot dabā, un runātu par mājas vidi un ilgtspējīgu attīstību).

Februārī — veselības diena “Ziemas burvība”

Paredzēta visiem 1.–12. klases skolēniem, lai popularizētu ziemas sporta veidus (slēpošana, slidošana, braukšana ar ragavām, pārgājieni u. c.) un gūtu jaunas idejas par sadarbības aktivitātēm ziemā.

Aprīlī — veselības diena “Piedzīvojumi dabā”

Paredzēta visiem 1.–12. klases skolēniem, lai popularizētu sportošanu brīvā dabā (pārgājieni, pastaigas, skriešana, braukšana ar divriteni, skrituļslidošana u. c.).

Grieķija

Liela mēroga iniciatīva

Izglītības un sporta programma stadionā “*Panathinaikos*” un Senajā Olimpijā

“Bērnu vieglatlētika” (ISCED 1)

<http://et.diavgeia.gov.gr/f/minedu/ada/45%CE%A0%CE%919-%CE%9D%CE%9A9>

<http://et.diavgeia.gov.gr/f/minedu/ada/%CE%92%CE%9F%CE%96%CE%969-%CE%9D%CE%9D%CE%97>

Paredz izglītojošus stadiona “*Panathinaikos*” apmeklējumus, kur sākumskolas skolēni var piedalīties dažādās vieglatlētikas aktivitātēs.

Tiek izsniegts izglītojošs un informatīvs materiāls par Olimpiskajām spēlēm.

Izglītības un sporta programma Atēnu Olimpiskajā vieglatlētikas kompleksā “*Spiros Louis*”

http://www.oaka.com.gr/article_detail.asp?e_article_id=1158&e_cat_id=265

Paredz izglītojošus apmeklējumus un sporta aktivitātes sākumskolas un abu vidējās izglītības posmu skolēniem. Galvenais mērķis ir sniegt informāciju par sporta un kultūras pasākumiem, kas pēdējo 30 gadu laikā ir notikuši šajā sporta kompleksā. Bērni iesaistās sporta aktivitātēs.

Izglītības un sporta programma saistībā ar Paraolimpiskajām spēlēm un Speciālajām Olimpiskajām spēlēm

http://www.eaom-amea.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=32&Itemid=18

<http://www.specialolympicshellas.gr/>

Šīs programmas mērķis ir veicināt daudzveidības atbalstīšanu, uzlabot izpratni par praktiskajiem jautājumiem saistībā ar invalīdu iekļaušanu sporta izglītībā un aktivitātēs, kā arī mainīt sabiedrības uzskatus par invaliditāti. Tā paredz tādu skolēnu aktīvu iesaistīšanos organizētos sporta pasākumos, kam ir īpašas vajadzības, tā palīdzot viņiem sajūst fizisko vingrinājumu sniegto gandarījumu un piepildījumu. Vēl viens programmas mērķis ir piedāvāt vienlīdzīgas iespējas un izskaust stereotipus par cilvēkiem ar intelektuālās attīstības traucējumiem, lai palīdzētu visiem skolēniem ar intelektuālās attīstības traucējumiem celt pašcieņu un kļūt par skolas kopienas daļu.

Spānija

Nacionālā stratēģija

Integrālais fizisko aktivitāšu un sporta plāns (*Plan integral para la actividad física y el deporte*), 2010.–2020. g.

<http://www.csd.gob.es/csd/estaticos/plan-integral/LIBRO-PLAN-AD.pdf>

Plāna mērķis ir veicināt vispārēju pieeju kvalitatīvam sportam visiem iedzīvotājiem. Spānijas valdībai ir jāpubliko un jāizplata informācija par fiziskajām aktivitātēm, veselību, sportu un rekreāciju.

Šim plānam ir četri galvenie mērķi; viens no tiem — “paplašināt sportošanas iespējas skolas vecuma bērniem”. Tas palielina sporta izglītības nozīmību izglītības saturā, kā arī fizisko aktivitāšu un sporta nozīmību izglītības sistēmā; tas attiecas arī uz skolu izglītības projektiem, kas tiek īstenoti sadarbībā ar citām ieinteresētajām pusēm.

Integrālais fizisko aktivitāšu un sporta plāns skolas vecuma bērniem (*Plan integral para la actividad física y el deporte en edad escolar*), 2010.–2020. g.

<http://www.csd.gob.es/csd/estaticos/plan-integral/escolar.pdf>

Šis plāns papildina galveno integrālo plānu. Tā mērķis ir sekmēt skolas vecuma bērnu (3–18 g. v.) iesaistīšanos kvalitatīvās sporta un fiziskajās aktivitātēs gan skolā, gan sporta klubos un citās sabiedriskās iestādēs un organizācijās. Tajā ir definēti vispārīgie mērķi, galvenās stratēģiskās rīcības līnijas un pievienots saraksts, kurā pēc prioritātes ir sakārtoti īpaši īstenojamie projekti, pasākumi un iniciatīvas (arī to iedalījums posmos un paredzētais laiks), kā arī to vērtēšanas rādītāju saraksts.

Liela mēroga iniciatīva

Nacionālā skolu sporta veicināšanas un atbalsta programma (*PROADES*), 2010.–2020. g.

<http://www.csd.gob.es/csd/promocion/deporte-escolar/> <http://www.csd.gob.es/csd>

Programma ir izstrādāta, balstoties uz skolu programmām un projektiem, un tās nolūks ir atbalstīt autonomo apgabalu centienus, kā arī dažādo sporta federāciju tehnisko darbību, lai sekmētu nodarbošanos ar fiziskajām aktivitātēm un to popularizēšanu skolu vidē. To veido divas apakšprogrammas — “Spēlējies skolā” un Nacionālā palīdzības programma skolu sportistiem (*ADE*).

Spānijas čempionāti skolas vecuma bērniem un jauniešiem, 2010.–2020. g.

<http://www.csd.gob.es/csd/promocion/deporte-escolar/2campeonatosEspEscolar/>

Šos čempionātus ik gadu rīko reģionālās grupas. Augstākā sporta padome publicē oficiālo paziņojumu, vispārējos un tehniskos noteikumus, sacensību datumu un norises vietu, kā arī nosaka finansējumu ceļa un uzturēšanās izdevumiem un dažādu autonomo apgabalu čempionātu organizēšanai.

“Skolas veicina nodarbošanos ar fiziskajiem vingrinājumiem un sportu”, kopš 2011. g.

http://www.csd.gob.es/csd/promocion/deporte-escolar/2022-centros-escolares-promotores-de-la-actividad-fisica-y-el-deporte-subsunciones-a-comunidades-autonomas-para-su-desarrollo/view?set_language=en&cl=en

Šīs iniciatīvas nolūks ir attīstīt skolu centrus, kas veicinātu sporta izglītību un sportu. Ir sagatavota arī rokasgrāmata, lai palīdzētu skolām izstrādāt pašām savu skolas sporta plānu un atbalstītu esošos pasākumus, kas saistīti ar sporta izglītības satura uzlabošanu.

Īrija

Liela mēroga iniciatīva

“*Active school flag*”, kopš 2009. g.

<http://www.activeschoolflag.ie/>

Iniciatīva, kas nav vērsta uz sāncensību un kuras nolūks ir apzināt tās skolas, kuras cenšas veidot fiziski izglītotu un aktīvu skolas kopienu. Šī iniciatīva arī veicina sadarbības pieeju un dod skolām iespēju kļūt proaktīvākām, uzrunājot sporta izglītībā ieinteresētās puses.

Itālija

Liela mēroga iniciatīva

Motoriskās rakstītprasmes projekts (*Alfabetizzazione motoria*), no 2009./10. māc. g. līdz 2012./13. māc. g.

<http://www.alfabetizzazioneatoria.it/>

Projekta mērķis ir uzlabot bērnu motoriskās un kognitīvās spējas un veselību. Šajā nolūkā skolotājam palīdz asistents, kurš ir ieguvis zinātnisko grādu *scienze motorie* un sākumskolā vada 30 sporta izglītības stundas.

Šī projekta tīmekļa vietnē ir sniegta informācija, materiāli un mācību dokumenti. Daļa no šīs platformas ir paredzēta, lai apkopotu datus statistiskās analīzes veikšanai nākotnē. Kopš 2009./10. māc. g. valsts un reģionālā mērogā tiek organizēti arī īpaši informatīvi semināri skolotājiem.

Skolēnu sporta spēles (*Giochi Sportivi Studenteschi*), kopš 2010./11. māc. g.

<http://hubmiur.pubblica.istruzione.it/web/istruzione/giochi-sportivi-studenteschi>

Skolēnu sporta spēles (GSS) ir paredzētas tiem skolēniem, kas apmeklē oficiāli atzītās un valsts sākumskolas un abu vidējās izglītības posmu skolas. GSS tālāk attīsta sporta skolotāju veikto darbu. Ārpusklases sportošanas pieeja veicina arī skolēnu cilvēcisko attīstību. GSS nacionālo fināla sacensību rīkošanu organizatoriski un finansiāli atbalsta sporta federācijas.

Nacionālais sporta projektu fonds, kopš 2006. g.

http://hubmiur.pubblica.istruzione.it/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/d897a8ab-9caa-41a6-9993-ee496b84b0c3/CCNL%20scuola%202006_2009.pdf

Šis nacionālais fonds ir paredzēts, lai atbalstītu abu vidējās izglītības posmu (*ISCED 2 un 3*) sporta skolotājus, kuri sāk projektus sporta jomā (87. pants). Šis fonds maksā viņiem papildu atalgojumu par darbu līdz sešām stundām nedēļā, kas pārsniedz parastās 18 mācību stundas; tas dod viņiem iespēju trenēt skolēnus valsts un starptautiskajām sacensībām. Fonds atbalsta arī skolas, kas sāk dažādus sporta projektus, kuri bieži tiek īstenoti sadarbībā ar citiem partneriem.

Kipra

Liela mēroga iniciatīva

Olimpiskā izglītības programma, kopš 2006. g.

http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/Diathematika/Olym_paideia/index.htm

Programma tiek īstenota Izglītības un kultūras ministrijas un Kipras Olimpiskās komitejas uzraudzībā. Tā ir paredzēta 6–18 gadus veciem skolēniem. Programma popularizē Olimpiskās vērtības un ideālus.

Kipras projekts “Nacionālās skolu sporta zīmes”, no 2010. g. septembra līdz 2013. g. maijam

<http://www.moec.gov.cy/en/>

Ir divu veidu apbalvojumi: 1) skolēnu sporta nozīmīte tiek piešķirta par sekmīgu 15 minūtes garu aerobiskā (skriešanas un/vai iešanas) testa nokārtošanu un dalību fiziskajās aktivitātēs vismaz 20 stundas mēnesī; 2) skolas sporta karogs tiek pasniegts tām skolēnu vienībām, kurās 45% skolēnu ir saņēmuši sporta nozīmīti. Skolas vienībai ir tiesības izkārt karogu trīs gadus.

Šīs iniciatīvas galvenie mērķi ir uzlabot veselību veicinošu fizisko aktivitāti, palielināt laiku, ko skolēni pavada, veicot fiziskās aktivitātes gan skolas telpās, gan ārpus tām, kā arī palielināt aktivitātēs iesaistīto skolēnu skaitu. Projekts ir paredzēts *ISCED 2* izglītībai.

Latvija

Nacionālā stratēģija

Sporta politikas pamatnostādnes 2004.–2012. gadam un Nacionālā sporta attīstības programma 2006.–2012. gadam

http://izm.izm.gov.lv/upload_file/Sports/IZM_190710_SPP.pdf

Pieci galvenie mērķi ir: 1) bērnu un jauniešu sports, 2) augstu sasniegumu sports, 3) sports visiem, 4) invalīdu sports un 5) sporta bāzes. Bērnu un jauniešu sporta mērķis ir radīt iespējas katram jauniešam nodarboties ar sportu, nosakot valsts atbildību par bērnu un jauniešu obligāto fizisko izglītību, sekmējot talantīgo jauno sportistu meistarības pilnveidi un nodrošinot visu veidu resursu plānošanu un izmantošanu bērnu un jauniešu sportam.

Liela mēroga iniciatīva

Jaunatnes olimpiāde, kopš 1992. g.

<http://www.latvijasolimpiade.lv/lv/>

Jaunatnes vasaras olimpiāde tiek organizēta reizi divos gados, Izglītības ministrijai sadarbojoties ar rīkotājpiņšētas pašvaldību. Tā aptver vairāk nekā 30 disciplīnu. 2011. gadā tika ieviesti trīs jauni sporta veidi — golfs, pieskārienregbija un jāšanas sports. Kopš 1994. gada katru gadu notiek Jaunatnes ziemas olimpiāde, un tajā iesaistās aizvien vairāk skolu jauniešu. Tā aptver sešus sporta veidus — hokeju, biatlonu, distanču slēpošanu, kalnu slēpošanu, slidošanu, snovbordu un kamaņņu sportu.

“Gada sporta skolotājs”, kopš 2004. g.

<http://www.izm.gov.lv/nozares-politika/sports/pasakumi/konkurss2012.html>

Kopš 2004. gada katra skola var izvirzīt savu sporta skolotāju konkursam par labākā sporta skolotāja nosaukumu. Nacionālie tiesneši vēro un vērtē sešu finālistu vadīto sporta stundu. Šis konkurss ir daļa no ceremonijas “Gada balva sportā”, un tam tiek pievērsta liela sabiedrības uzmanība, jo apbalvošanas ceremonija tiek rādīta valsts televīzijā.

Lietuva

Nacionālā stratēģija

Sporta attīstības stratēģija, 2011.–2020. g.

<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=22FA25A7-8395-4B1F-B6EB-5149504F601C>

Galvenie uzdevumi saistībā ar sporta izglītību ir palielināt sporta stundu skaitu nedēļā, izmantojot gan formālo, gan ikdienējo izglītību, kā arī veicināt izglītības iestāžu sporta telpu izmantošanu.

Liela mēroga iniciatīva

Lietuvas skolēnu Olimpiskais festivāls, kopš 2005. g.

http://www.lmssc.smm.lt/index.php?option=com_content&view=article&id=57&Itemid=55

Katru gadu apmēram 40 % skolēnu piedalās aptuveni 23 festivāla pasākumos. Festivāla laikā notiek gan sporta, gan mākslas pasākumi. Katrs bērns var sacensties noteiktā sporta veidā vai arī gleznot, fotografēt vai rakstīt dzejoļus par sporta tēmu. Festivāls ilgst visu mācību gadu: tas sākas oktobrī un beidzas līdz ar starptautiskās Olimpiskās dienas pasākumu.

Programma “Bērnu peldēšana vispārīzglītojošās skolās”, 2008.–2015. g.

<http://www.kksd.lt/index.php?4085629838>

Šīs programmas mērķis ir pēc iespējas lielākam skaitam bērnu iemācīt peldēt un droši uzvesties ūdenī.

Malta

Nacionālā stratēģija

“Pārveidojošais sports: ceļā uz personisko attīstību, veselību un panākumiem”, kopš 2007. g.

<http://www.sportmalta.org.mt/userFiles/Sport%20Strategy%202007.pdf>

Galvenais mērķis ir īstenot bērniem un viņu vecākiem paredzētas programmas, lai panāktu lielāku bērnu iesaistīšanos sporta aktivitātēs, uzlabotu viņu fiziskās prasmes un veicinātu veselīgu dzīvesveidu.

Liela mēroga iniciatīva

“Meitenes kustībā”, kopš 2009. g.

<http://www.sportmalta.org.mt/programmes>

Galvenie mērķi ir uzlabot meiteņu iespējas nodarboties ar sportu un citām fiziskajām aktivitātēm drošā un labvēlīgā vidē, kā arī novērst nepietiekamo meiteņu pārstāvību vairākās sporta jomās.

Āra sporta veidu programma, kopš 2008. g.

<http://www.sportmalta.org.mt/programmes>

Šī ir alternatīva sporta programma, kas vidējās izglītības pirmā posma skolēniem piedāvā iespēju nodarboties ar piedzīvojumu sportu un grūtību pārvarēšanu. Programmas nolūks ir palīdzēt jauniešiem attīstīt vadības prasmes un veselīgu komandas garu, ieaudzināt pašpārliecinātību un pašpaļāvību, kā arī iemācīt vairāk novērtēt dabisko vidi, vienlaikus apgūstot arī praktiskas āra sporta veidu prasmes.

Austrija

Nacionālā stratēģija

Bērna veselības stratēģija, kopš 2011. g.

http://bmg.gv.at/home/Schwerpunkte/Praevention/Eltern_und_Kind/Kindergesundheitsstrategie

Galvenie mērķi, kas saistīti ar sporta izglītību un sportu, ir uzlabot bērnu un pusaudžu dzīves prasmes, izmantot sporta izglītību kā būtisku veselību ietekmējošu faktoru, rosināt jauniešus veikt fiziskos vingrinājumus un nodrošināt viņiem šādas iespējas, kā arī sekmēt veselīgus ēšanas paradumus.

Liela mēroga iniciatīva

Skolu sporta spēles

<http://schulsportinfo.at/>

Skolu sporta spēles notiek 25 disciplīnās, un tās ir paredzētas labākajām komandām un sportistiem, tomēr tām ir raksturīgi arī izteikti kultūras elementi, piemēram, atklāšanas un nobeiguma ceremonija, kā arī iespēja skolēniem iesaistīties spēļu organizēšanā un brīvprātīgajā darbā.

“Veselīga skola” (*Gesunde Schule*), kopš 2007. g.

<http://www.gesundeschule.at/>

Galvenie mērķi ir panākt labāku izkustēšanos mācību stundu laikā, labākas mācību stundas izglītības satura autonomijas dēļ, lielāku skolēnu fizisko aktivitāti brīvajā laikā un labāku sadarbību starp skolām, sporta federācijām un sporta klubiem.

Polija

Nacionālā stratēģija

Sporta attīstības stratēģija Polijā, 2007.–2015. g.

[http://www.cie.gov.pl/HLP%5Cfiles.nsf/0/D0E768D1C8CB4F1EC1257346002D1779/\\$file/Strategia_rozwoju_sportu_2015.pdf?Open](http://www.cie.gov.pl/HLP%5Cfiles.nsf/0/D0E768D1C8CB4F1EC1257346002D1779/$file/Strategia_rozwoju_sportu_2015.pdf?Open)

Stratēģijas galvenais mērķis ir vesela un aktīva sabiedrība. Stratēģijā ir sadaļa par bērnu un jauniešu fizisko sagatavotību. Sporta attīstība ir vērsta uz obligāto sporta izglītību, kā arī uz ārpusklases fiziskajām aktivitātēm un sportu.

Liela mēroga iniciatīva

“Mans sporta laukums — ORLIK 2012” (*Moje Boisko — Orlik 2012*)

<http://orlik2012.pl/index.php>

Šīs programmas nolūks ir brīvi pieejamu un daudzfunkcionālu sporta laukumu izveide bērniem un jauniešiem. Tā ir vērsta uz vietējām pašvaldībām, jo ir saistīta ar vietējās sporta infrastruktūras attīstību. Daži papildu projekti *Animator – Moje Boisko – Orlik 2012* nodarbina darbiniekus, kas organizē un vada sporta nodarbības jaunajās sporta bāzēs.

Portugāle

Nacionālā stratēģija

“Skolas sports” (*Desporto escolar*), 2009.–2013. g.

<http://www.desportoescolar.min-edu.pt/institucional.aspx>

Tas ir svarīgs līdzeklis, kas veicina veselību, sportu un fiziskās aktivitātes kopumā, sekmē sociālo integrāciju un uzlabo sekmes skolā. Viens no stratēģiskajiem mērķiem paredz paplašināt visdažādākās iespējas kvalitatīvi nodarboties ar fiziskajām aktivitātēm katrā skolā.

Liela mēroga iniciatīva

“Izglītības satura bagātināšanas aktivitātes” sākumskolās (1.–4. klase), kopš 2008. g.

<http://www.dgfdc.min-edu.pt/aec/index.php?s=directorio&pid=1>

Šīs iniciatīvas nolūks ir paplašināt mācību pieredzi vairākās jomās, ieskaitot fiziskās aktivitātes. Tā uzlabo sabiedrības atsaucību ģimenes vajadzībām un sadarbību starp skolu, sabiedrību un ģimeni.

Programma “*Pessoa*”, kopš 2007./08. māc. g.

<http://programapessoa.dgfdc.min-edu.pt>

Programmas galvenie mērķi ir veicināt veselīgus ēšanas paradumus un palielināt fiziskās aktivitātes līmeni, lai, izmantojot īpašas metodes, novērstu aptaukošanos.

Rumānija

Nacionālā stratēģija

Protokols starp Izglītības ministriju, Olimpisko komiteju un Jaunatnes un sporta aģentūru, 2008.–2012. g.

<http://www.edu.ro/index.php/pressrel/8297>

Šī protokola vispārējais mērķis ir uzlabot iedzīvotāju veselību, iesaistot skolēnus un studentus sporta aktivitātēs. Skolām tiek rekomendēts vismaz trīs stundas nedēļā veltīt sportošanai. Viens no protokola mērķiem ir palielināt sporta sacensību skaitu. Tas arī paredz izveidot nacionālo reģistru, kas saistīts ar skolēnu biometrisko uzraudzību; tas atklās būtiskas tendences starp paaudzēm.

Liela mēroga iniciatīva

“Jaunās cerības” badmintonā, 2011./12. māc. g.

<http://www.badminton.ro/>

Mērķa grupa ir sākumskolas (*ISCED 1*) skolēni. Projekta mērķi ir popularizēt badmintonu skolās, palielināt skolēnu iespējas spēlēt badmintonu, kā arī trenēt tos skolēnus, kuri var pārstāvēt Rumāniju starptautiskajās “junioru” un “senioru” sacensībās.

“Atklājiet no jauna *oina* — mūsu rumāniskās identitātes daļu”, 2011./12. māc. g.

<http://www.froina.ro/print.php?news.184>

Šī pasākuma galvenie mērķi ir visās izglītības iestādēs popularizēt nacionālo sporta spēli *oina*, lai uzlabotu bērnu un jauniešu informētību par šī sporta veida veicinātajām vērtībām un attieksmi, kā arī panākt, lai skolās tiktu organizētas *oina* sacensības.

Slovēnija

Nacionālā stratēģija

Nacionālā stratēģija saistībā ar veselību veicinošām fiziskajām aktivitātēm, 2007.–2012. g.

http://www.mz.gov.si/fileadmin/mz.gov.si/pageuploads/mz_dokumenti/delovna_podrocja/javno_zdravje/strategija_vlade_RS_podrocje_telesne_dejavnosti.pdf

Šī stratēģija paredz veicināt regulāru nodarbošanos ar visu veidu kustību un fiziskajiem vingrinājumiem, lai stiprinātu veselību mūža garumā, kā arī radīt fiziskās aktivitātes kultūru, lai uzlabotu bērnu veselību, īpaši to bērnu veselību, kam ir īpašas vajadzības. Stratēģija arī cenšas motivēt bērnus un pusaudžus sporta stundu laikā sadarboties, kā arī piedalīties dažādās sporta aktivitātēs pēcpusdienā. Ir paredzēts, ka viņiem vajadzētu būt fiziski aktīviem vismaz vienu stundu dienā. Stratēģijas nolūks ir arī veicināt labu veselību un veselīgu dzīvesveidu pamatskolās un vidusskolās, kā arī sistemātiski īstenot ar veselību un sporta izglītību saistītās PPP programmas.

Liela mēroga iniciatīva

“Zelta saule” (*Zlati sonček*), kopš 1997. g., un “*Krpan*”, kopš 1999. g.

http://www.sportmladih.net/programi_som/zlati_soncek http://www.sportmladih.net/programi_som/krpan

“Zelta saule” ir paredzēta 5–8 gadus veciem bērniem, savukārt *Krpan* — 9–11 gadus veciem bērniem. Abas programmas cenšas bagātināt bērnu brīvo laiku ar sporta pasākumiem visa gada garumā. Šos pasākumus vada pirmsskolas izglītības iestādes, pamatskolas un pēcpusdienās NVO, kā arī privātie uzņēmumi. Šī programma nav vērsta uz sacensību, bet uz to, lai bērni varētu spēlēt un attīstīt savas motoriskās prasmes.

“Veselīgs dzīvesveids” (*Zdrav življenski slog*), 2010.–2013. g.

http://www.sportmladih.net/programi_som/zdrav_zvivljenski_slog

Projekts “Veselīgs dzīvesveids” ir paredzēts, lai skolēni attīstītu motoriskās pamatprasmes un apgūtu kustību prasmes, kā arī lai tiktu popularizēts veselīgs dzīvesveids. Šis projekts ir paredzēts 1.–9. klases skolēniem (*ISCED 1* un 2). Skolēniem, kuri to izvēlas, notiek piecas sporta izglītības stundas nedēļā. Piedaloties projektā,

viņi piedzīvo, ka sports ir patīkams, interesants un lietderīgs brīvā laika pavadīšanas veids, turklāt viņi uzzina par veselīgu uzturu un to, cik svarīgi ir regulāri nodarboties ar sportu.

“Mācīsimies peldēt” (*Naučimo se plavati*), kopš 1994. g.

http://www.sportmladih.net/programi_som/naucimo_se_plavati

Šīs programmas galvenais mērķis ir palielināt peldētpratēju skaitu un uzlabot bērnu un jauniešu peldēšanas prasmes, izmantojot peldēšanas kursus un pārbaudījumus. Programmas gaitā iegūtie dati ik gadu tiek izmantoti, lai veiktu nacionālā mēroga analīzi par peldēšanu.

Slovākija

Nacionālā stratēģija

Bērnu un jauniešu fizisko aktivitāšu pilnveides koncepcija, 2011. g.

<http://www.minedu.sk/sportovanie-deti-ziakov-a-studentov/>

Šīs koncepcijas mērķis ir veidot pozitīvu bērnu un jauniešu attieksmi pret fiziskām aktivitātēm visa mūža garumā. Tajā ir arī ierosināti sporta izglītības satura uzlabojumi un tai atvēlētā mācību laika palielināšana. Mērķa grupa ir 6–18 gadus veci skolēni.

Somija

Liela mēroga iniciatīva

“Somijas skolas kustībā”, 2010.–2015. g.

<http://www.liikkuvakoulu.fi/>

Šis projekts koordinē esošos un jaunus darbības modeļus, kas paredzēti, lai mācību dienu padarītu fiziski aktīvāku. Tā mērķis ir palielināt fizisko aktivitāti visas mācību dienas laikā — ceļā uz skolu, starpbrīžos vai iekļaujot fiziskās aktivitātes dažādos mācību priekšmetos.

Apvienotā Karaliste (Anglija)

Nacionālā stratēģija

Jaunatnes sporta stratēģija: sportisku ieradumu izveidošana visam mūžam, 2012.–2017. g.

http://www.culture.gov.uk/images/publications/creating_a_sporting_habit_for_life.pdf

Šī stratēģija ir būtiska daļa no jaunatnes un sabiedrības sporta stratēģijas pieciem gadiem, kura paredz pildīt solījumu, ka Londonas 2012. gada Olimpiskās un Paraolimpiskās spēles atstās paliekošu mantojumu. Tās galvenie mērķi ir paliekoši ietekmēt sacensību sportu skolās, uzlabot saiknes starp skolām un sabiedriskajiem sporta klubiem, sadarboties ar sporta pārvaldes institūcijām, lai garantētu, ka to darbība ir vērsta uz jauniešiem, kā arī strādāt ar sabiedrību un brīvprātīgajiem, lai maksimāli paplašinātu jauniešu sportošanas iespējas.

Liela mēroga iniciatīva

Skolu spēles, 2010.–2015. g.

<http://www.yourschoolgames.com/>

Visām skolām ir iespēja izveidot sporta pasākumu kalendāru visam gadam. Tajā ir aptverti aptuveni 30 sporta veidi, un tas ir īpaši paredzēts, lai rosinātu jauniešus piedalīties sacensībās skolas un starpskolu mērogā un pēc tam arī vietējā, reģionālā un valsts mēroga pasākumos. Visiem Skolu spēlēs iekļautajiem sporta veidiem ir tāds sacensību formāts, kas paredz jauniešu invalīdu iesaistīšanos; tas nozīmē, ka gandrīz puse Anglijas skolu pirmo reizi var īstenot invalīdu sporta sacensības. Skolu spēlēm ir raksturīgs arī izteikts kultūras elements, t. sk. atklāšanas un nobeiguma ceremonija, kā arī iespēja skolēniem iesaistīties spēļu organizēšanā vai brīvprātīgajā darbā. Skolu spēles, vairākām institūcijām sadarbojoties, tiek organizētas valsts un vietējā mērogā. Nacionālajā mērogā sadarbojas Kultūras, plašsaziņas līdzekļu un sporta departaments, *Sport England*, Lielbritānijas Paraolimpiskā asociācija un Jaunatnes sporta fonds.

Apvienotā Karaliste (Velsa)

Nacionālā stratēģija

Velsas sporta un fizisko aktivitāšu stratēģija divdesmit gadiem, 2005.–2025. g.

<http://wales.gov.uk/depc/publications/cultureandsport/sport/climbinghigher/strategy/climbinghighere.pdf?lang=en>

Šī stratēģija pievēršas tautas veselībai un skolēnu fiziskajām prasmēm. Tajā ir uzsvērtā sporta izglītības loma saistībā ar veselību un psiholoģisko labklājību, kā arī sporta telpu un spēļu laukumu nozīmība. Turpmākie mērķi ir uzlabot profesionāļu un brīvprātīgo kvalifikāciju un rast inovatīvus veidus dalības nodrošināšanai.

“Aktīvas Velsas izveide”, 2009.–2020. g.

<http://www.sportwales.org.uk/media/144469/creating%20an%20active%20wales.pdf>

Sadaļa “Aktīvi bērni un jaunieši” paredz rosināt bērnus un jauniešus būt fiziski pietiekami aktīviem, lai uzlabotu savu veselību un labsajūtu visa mūža garumā.

Liela mēroga iniciatīva

Programma “*Dragon sports*”

<http://www.sportwales.org.uk/community-sport/education/dragon-multi-skills--sport.aspx>

Šī programma ir paredzēta, lai 7–11 gadus veciem bērniem piedāvātu tādas sportošanas iespējas, kas sagādā prieku un jautrību. Tā iepazīstina skolēnus ar trenera darbu, prasmju pilnveidi un sacensībām, izmantojot pieaugušo spēļu versijas, kuras ir pārveidotas un pielāgotas bērnu vajadzībām un prasmju līmenim. Programmā tiek piedāvāti astoņi pārveidoti sporta veidi (regbijs, vieglatlētika, krikets, futbols, hokejs, netbols, teniss un golfs). Programmas īstenošanai tiek izmantoti daudzveidīgi mācību līdzekļi un inventārs, kā arī papildu līdzekļi brīvprātīgo vecāku, skolotāju un treneru iesaistīšanai un apmācīšanai. Šie līdzekļi tiek izmantoti, lai attīstītu tādas sportošanas iespējas, kas nav paredzētas izglītības satura norādēs un notiek sabiedrībā. Visi šie līdzekļi ir arī savietojami ar izglītības saturu, tāpēc daudzas skolas un skolotāji tos izmanto sporta stundās.

“5 x 60”, 2009.–2020. g.

<http://www.sportwales.org.uk/community-sport/education/5x60.aspx>

Šīs programmas mērķis ir palielināt to abu vidējās izglītības posmu (*ISCED 2 un 3*) skolēnu skaitu, kuri vismaz piecas reizes nedēļā pa 60 minūtēm nodarbojas ar sportu vai fiziskajām aktivitātēm. Tā paplašina ārpusklases sporta un fizisko aktivitāšu iespējas sākumskolas vecuma bērniem un papildina esošo sporta izglītības un sporta nodrošinājumu skolās. Tā piedāvā visdažādākās aktivitātes visiem bērniem neatkarīgi no viņu spējām. Būtisks princips ir tas, ka aktivitātes ir jāizvēlas pašiem bērniem. Starp tām ir sacensību sporta veidi, ikdienas aktivitātes, piemēram, dejas un aerobika, trenera vadītas aktivitātes un āra aktivitātes.

“SI un skolu sports”, kopš 2000. g.

<http://www.sportwales.org.uk/community-sport/education/pe--school-sport/about-ness.aspx>

Šī programma tika sākota 2000. gadā un pārstrukturēta 2011. gadā. Tās mērķis ir nodrošināt, lai katrs jauniešs tiktu iesaistīts un atbalstīts sporta izglītībā un skolas sportā. Starppriekšmetu, ārpusklases un sabiedriskās sporta aktivitātes aizrauj visus jauniešus; tās uzlabo viņu prasmes, dod pārliecību un vairo entuziasmu nodarboties ar sportu visu mūžu.

Apvienotā Karaliste (Ziemeļīrija)

Nacionālā stratēģija

Sporta jautājumi: Ziemeļīrijas sporta un fiziskās rekreācijas stratēģija, 2009.–2019. g.

http://www.dcalni.gov.uk/sport_matters.pdf

Stratēģija izvirza mērķi nodrošināt katram bērnam (no 8 g. v.) iespēju vismaz divas stundas nedēļā iesaistīties ārpusklases sporta un fiziskās rekreācijas nodarbībās, kā arī rekomendē apkopot pamatdatus par to, cik obligātās izglītības vecuma bērniem ir divas sporta izglītības stundas nedēļā, ko savukārt rekomendē izglītības departaments.

Liela mēroga iniciatīva

“Activ8”, kopš 2009. g.

<http://www.activ8ni.net/>

Šī sociālā mārketinga kampaņa, kas joprojām turpinās, popularizē astoņus *Activ8* soļus, lai uzlabotu sākumskolas skolēnu informētību par to, cik svarīgi ir katru dienu vismaz 60 minūtes nodarboties ar fiziskajām aktivitātēm un ēst veselīgu un sabalansētu uzturu. Šie astoņi soļi ir: “kusties”, “iesaisties komandā”, “izveido pats savu spēli”, “iesaisti ģimeni”, “ēd veselīgi”, “ej ārā”, “esi līderis” un “novērtē savus panākumus”. Ir izstrādātas arī vairākas *Activ8* programmas. *Activ8* ir *Sport NI* programma.

Apvienotā Karaliste (Skotija)

Liela mēroga iniciatīva

“Aktīvas skolas”, 2005.–2015. g.

http://www.sportscotland.org.uk/schools/Active_Schools/Active_Schools1

Šīs programmas mērķis ir papildināt skolas sporta izglītību, uzlabojot ārpusklases pasākumus un paplašinot bērnu iespējas nodarboties ar fiziskajām aktivitātēm un sportu, kā arī uzlabot saikni starp skolām, sporta klubiem un vietējās sabiedrības sportu.

Islande

Nacionālā stratēģija

Izglītības ministrijas zinātnes un kultūras politika sporta jautājumos (*Stefnumótun mennta- og menningarmálaráðuneytisins í íþróttamálum*), 2011. g.

<http://www.menntamalaraduneyti.is/utgefid-efni/vefrit/20111710/nr/6256>

Lai novērstu mazkustīgā dzīvesveida ietekmi, izglītības ieguves gaitā ir jāuzsver, cik nozīmīgi ir fiziskie vingrinājumi. Būtu jāpalielina ar veselības uzturēšanu vai sportu saistītā aktivitāte sākumskolā un abos vidējās izglītības posmos. Skolu telpām ir jābūt projektētām tā, lai tiktu veicināta fiziskā aktivitāte. Visām skolām būtu jāmudina skolēni nodarboties ar fiziskajām aktivitātēm ārā. Būtu jāpaplašina skolu un sporta klubu sadarbība, lai uzlabotu saistību starp mācību dienu un brīvo laiku. Bērniem un jauniešiem vairāk būtu jāmāca par veselīga dzīvesveida nozīmi.

Liela mēroga iniciatīva

Veselību veicinošās skolas

http://www.landlaeknir.is/heilsa-og-lidan/verkefni/item12345/Heilsueflandi_framhaldsskoli

Šīm skolām ir izstrādāta skaidra politika par galvenajiem veselības veicināšanas kritērijiem.

Lihtenšteina

Nacionālā stratēģija

Nacionālā sporta koncepcija, 2005. g.

Šī koncepcija apliecina fizisko aktivitāšu nozīmi mūsdienī sabiedrībā, norāda uz valsts, asociāciju un citu ieinteresēto pušu lomu, kā arī nosaka sporta politikas pasākumus un mērķus. Saistībā ar sporta izglītību šī koncepcija pievēršas fakultatīvo un brīvprātīgo sporta aktivitāšu veicināšanai un uzlabošanai, kā arī skolu dalībai starptautiskās skolu sacensībās.

Liela mēroga iniciatīva

Skolu sports un sacensības, kopš 1982. g. (*ISCED 2*) un 2006. g. (*ISCED 1*)

<http://www.schulsport.li/>

Galvenais nolūks ir piedāvāt papildu aktivitāti ikdienas skolas dzīvē un pieeju ārpusklases pasākumiem. Lihtenšteinas sporta klubi sadarbībā ar sporta skolotājiem organizē ikgadējus skolu sporta čempionātus.

Horvātija

Nacionālā stratēģija

Skolu sporta attīstības stratēģija Horvātijā, 2009.–2014. g.

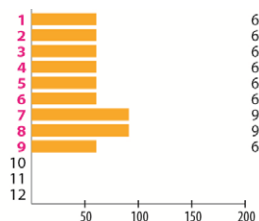
<http://public.mzos.hr/lgs.axd?t=16&id=15673>

Stratēģijas mērķis ir radīt optimālus apstākļus sistemātiskai skolu sporta attīstībai Horvātijā, un tā ir saistīta ar tādiem jautājumiem kā infrastruktūras prasības šādas attīstības īstenošanai, profesionālo treneru izglītība un skolu sacensību organizēšana visos līmeņos — no skolas, vietējām un reģionālām sacensībām līdz pat valsts mēroga pasākumiem. Tajā ir aplūkoti arī administratīvās organizācijas un finansēšanas modeļi. Tālākie mērķi ir organizēt uz sacensībām vērstas sporta aktivitātes skolās, veicināt sociālo vienotību starp skolēniem, uzlabot nelabvēlīgā situācijā esošo bērnu un bērnu ar īpašām vajadzībām sociālo iekļaušanu, kā arī celt viņu pašcieņu, gūstot panākumus sportā.

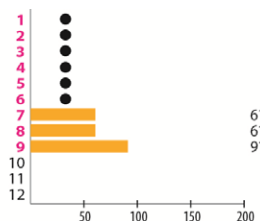
2. pielikums. Rekomendētais mācību laiks

Rekomendētais minimālais mācību laiks gadā, kas atvēlēts sporta izglītībai kā obligātam mācību priekšmetam pilna laika obligātajā vispārējā izglītībā, 2011./12. māc. g.

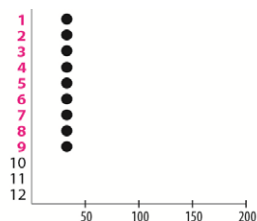
Beļģija — franču kopiena

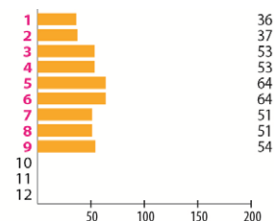
Beļģija — vācu kopiena

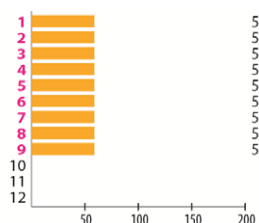
Beļģija — flāmu kopiena

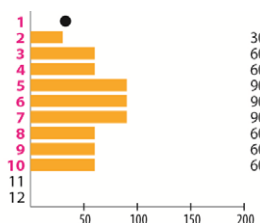
Bulgārija

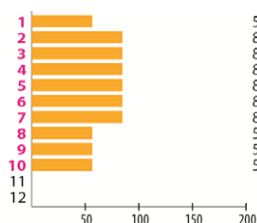
Čehija
ZŠ/G — FEP BE

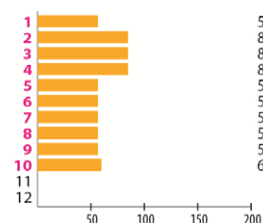
Dānija

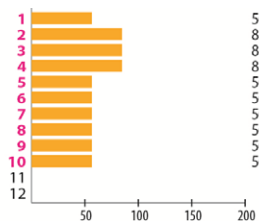
Vācija
Grundschule + Gymnasium

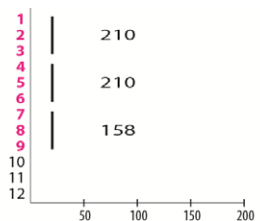
Vācija
Grundschule + Hauptschule

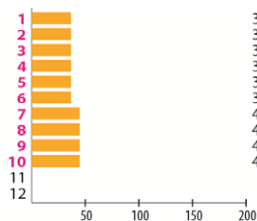
Vācija
Grundschule + Realschule

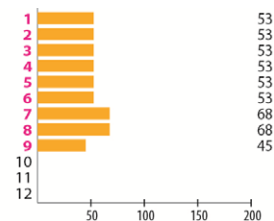
Igaunija

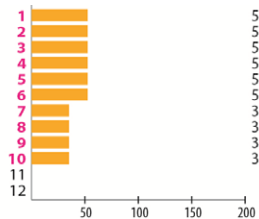
Īrija

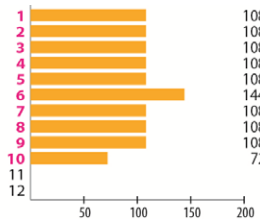
Griekija

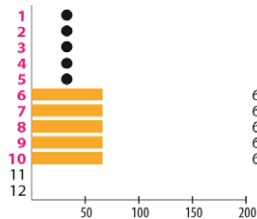
Spānija

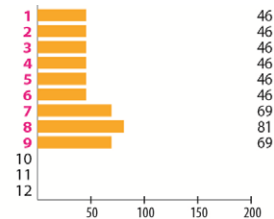
Francija

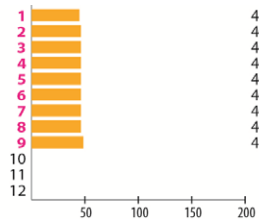
Itālija

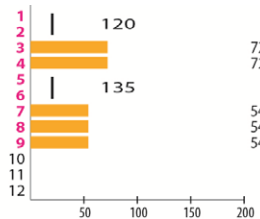
Kipra

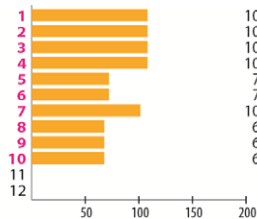
Latvija

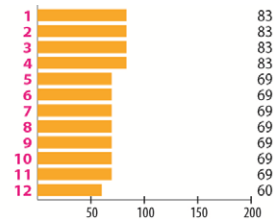
Lietuva

Luksemburga

Ungārija

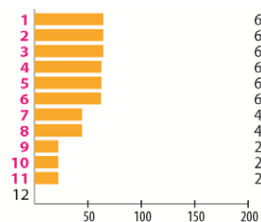
● Elastīgi organizēts mācību laiks | x Rekomendētais stundu skaits, kas sadalāms pa vairākiem mācību gadiem n: Pilna laika obligātā vispārējā izglītība

Horizontālā ass: Stundu skaits mācību gadā Vertikālā ass: Klases

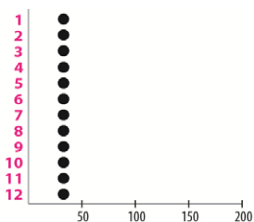
Avots: Eurydice

(Turpinājums) Rekomendētais minimālais mācību laiks gadā, kas atvēlēts sporta izglītībai kā obligātam mācību priekšmetam pilna laika obligātajā vispārējā izglītībā, 2011./12. māc. g.

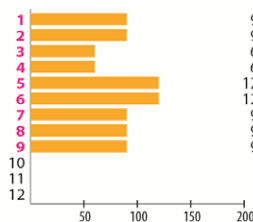
Malta

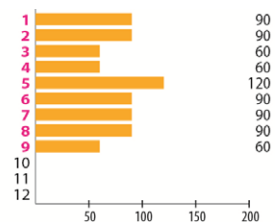
Nīderlande

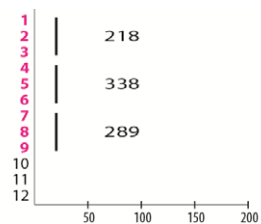
**Austrija Volksschule +
Allgemeinbildende Höhere Schule**

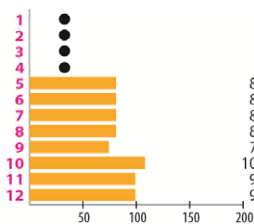
**Austrija Volksschule +
Hauptschule + Polytechnische Schule**

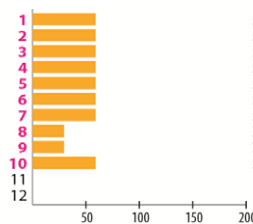
Polija

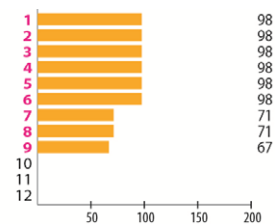
Portugāle

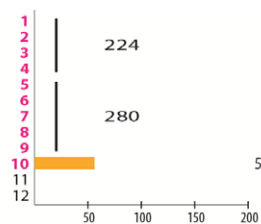
Rumānija

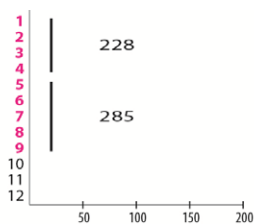
Slovēnija

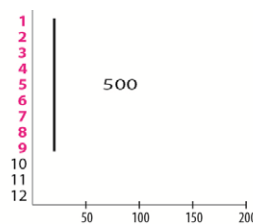
Slovākija

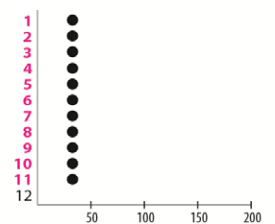
Somija

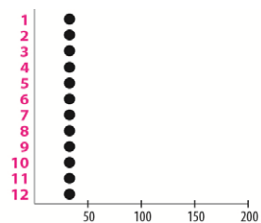
Zviedrija

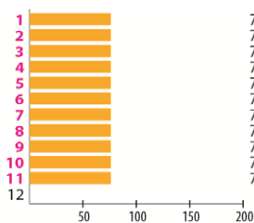
**Apvienotā Karaliste —
Anglija un Velsa**

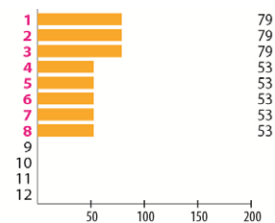
**Apvienotā Karaliste —
Ziemeļīrija**

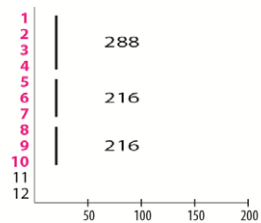
**Apvienotā Karaliste —
Skotija**

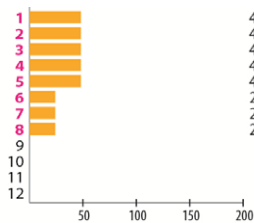
Horvātija

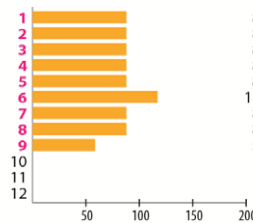
Islande

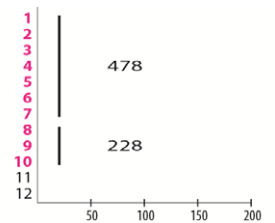
Turcija

Lihtenšteina

Norvēģija

● Elastīgi organizēts mācību laiks | x Rekomendētais stundu skaits, kas sadalāms pa vairākiem mācību gadiem n: Pilna laika obligātā vispārējā izglītība

Horizontālā ass: Stundu skaits mācību gadā Vertikālā ass: Klases

Avots: Eurydice

Paskaidrojums

Attēlā redzams minimālais astronomisko stundu (60 minūtes) skaits, kas paredzēts obligātās sporta izglītības mācīšanai sākumskolas izglītībā un pilna laika obligātajā vispārējā vidējā izglītībā, pamatojoties uz nacionālajām rekomendācijām par minimālo izglītības saturā paredzēto mācību laiku katrā atsauces gadā. Detalizētu aprēķina metožu izklāstu sk. izdevumā "Rekomendētais mācību laiks gadā pilna laika obligātajā izglītībā Eiropā 2011./12. māc. g." (*Recommended annual taught time in full-time compulsory education in Europe 2011/12, EACEA/Eurydice, 2012a*).

Pilna laika obligātās vispārējās izglītības beigas parasti sakrīt ar vidējās izglītības pirmā posma (*ISCED 2*) beigām vai vienotās struktūras izglītības (*ISCED 1 un 2*) beigām, izņemot Beļģiju, Bulgāriju, Franciju, Itāliju, Ungāriju, Nīderlandi (*VVO un HAVO*), Slovākiju un Apvienoto Karalisti (Angliju, Velsu un Ziemeļīriju), kur pilna laika obligātajā vispārējā izglītībā daļēji vai pilnībā ietilpst *ISCED 3*. Sīkāku informāciju sk. izdevumā "Eiropas izglītības sistēmu struktūra 2011./12. māc. g.: shematiskas diagrammas" (*The structure of European education systems 2011/12: schematic diagrams, EACEA/Eurydice, 2011*).

Klases pilna laika obligātajā vispārējā izglītībā atbilst dažādiem vecumiem atkarībā no valsts. Informāciju par skolēnu nosacītā vecuma atbilstību klasei sk. izdevumā "Eiropas izglītības sistēmu struktūra 2011./12. māc. g.: shematiskas diagrammas" (*The structure of European education systems 2011/12: schematic diagrams, EACEA/Eurydice, 2011*).

Termina "**Elastīgi organizēts mācību laiks**" definīciju sk. Glosārijā.

IZGLĪTĪBAS, AUDIOVIZUĀLĀS JOMAS UN KULTŪRAS IZPILDAĢENTŪRA

EURYDICE UN RĪCĪBPOLITIKAS ATBALSTA NODAĻA

*Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1140 Brussels
(<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>)*

Galvenā redaktore

Arlette Delhaxhe

Autori

*Viera Kerpanova (koordinējošā autore)
Olga Borodankova*

Ārējā atbalstītāja

Renata Morneau Kosinska

Maketētājs un datorgrafikis

Patrice Brel

Izdevuma sagatavošanas koordinatore

Gisèle De Lel

EURYDICE NACIONĀLĀS NODAĻAS

BEĻĢIJA

Unité Eurydice de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Ministère de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Direction des relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 – Bureau 6A/012
1080 Bruxelles
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

Eurydice Vlaanderen
Departement Onderwijs en Vorming/
Afdeling Strategische Beleidsondersteuning
Hendrik Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

Eurydice-Informationsstelle der Deutschsprachigen
Gemeinschaft
Autonome Hochschule in der DG
Monschauer Strasse 57
4700 Eupen
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Stéphanie Nix*

BULGĀRIJA

Eurydice Unit
Human Resource Development Centre
Education Research and Planning Unit
15, Graf Ignatiev Str.
1000 Sofia
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Lachezar Afrikanov*
(eksperts)

ČEHIJA

Eurydice Unit
Centre for International Services
National Agency for European Educational Programmes
Na Poříčí 1035/4
110 00 Praha 1
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Jana Halamová, Helena Pavlíková*, eksperti *Petr Drábek, Jan Tupý, Pavel Šimáček*

DĀNIJA

Eurydice Unit
Danish Agency for Universities and Internationalisation
Bredgade 43
1260 København K
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

VĀCIJA

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Project Management Agency
Part of the German Aerospace Center (DLR)
EU-Bureau of the BMBF/German Ministry for Education and
Research
Heinrich-Konen-Str. 1
53227 Bonn

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
Project Management Agency
Part of the German Aerospace Center
EU-Bureau of the German Ministry for Education and
Research
Rosa-Luxemburg-Straße 2
10178 Berlin

Eurydice-Informationsstelle der Länder im Sekretariat der
Kultusministerkonferenz
Graurheindorfer Straße 157
53117 Bonn
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Brigitte Lohmar*

IGAUNIJA

Eurydice Unit
SA Archimedes
Koidula 13A
10125 Tallinn
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Inge Raudsepp* (galvenā
eksperte — sporta izglītība, māksla, mūzika — *Innove* fonds)

ĪRIJA

Eurydice Unit
Department of Education and Skills
International Section
Marlborough Street
Dublin 1
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Tony Weir* (vecākais
inspektors, sporta izglītība), *Seán Mc Grath* (pēcsākumskolas
izglītība, inspektors, sporta izglītība)

GRIEKIJA

Eurydice Unit
Ministry of Education and Religious Affairs, Culture and
Sports
Directorate for European Union Affairs
37 Andrea Papandreou Str. (Office 2172)
15180 Maroussi (Attiki)
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

SPĀNIJA

Eurydice España-REDIE
Centro Nacional de Innovación e Investigación Educativa
(CNIIE)
Ministerio de Educación, Cultura y Deporte
c/General Oraa 55
28006 Madrid
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Flora Gil Traver*;
Montserrat Grañeras Pastrana; *Mario Andrés Candelas*;
Amparo de la Loma Moragón Sahuquillo

FRANCIJA

Unité française d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement
supérieur et de la Recherche
Direction de l'évaluation, de la prospective et de la
performance
Mission aux relations européennes et internationales
61-65, rue Dutot
75732 Paris Cedex 15
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Thierry Damour*;
eksperts *Jean-Pierre Barrué (inspecteur général de
l'Éducation nationale)*

HORVĀTIJA

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
Donje Svetice 38
10000 Zagreb
Izdevuma veidošanā piedalījās: eksperti *Duje Bonacci*, *Fadila
Gracin*

ISLANDE

Eurydice Unit
Education Testing Institute
Borgartúni 7a
105 Reykjavík
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Margrét Harðardóttir* un
Védís Grönvold

ITĀLIJA

Unità italiana di Eurydice
Istituto Nazionale di Documentazione, Innovazione e Ricerca
Educativa (INDIRE)
Agenzia LLP
Via Buonarroti 10
50122 Firenze
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Alessandra Mochi*; eksperti
*Giuseppe Pierro (Dirigente Ufficio I «Affari generali» —
Ufficio V «Sport» — Direzione Generale per lo studente,
l'integrazione, la partecipazione e la comunicazione —
MIUR)*; *Mario Bellucci (Docente — Esperto in Politiche
giovanili e Educazione fisica e sportiva del MIUR)*

KIPRA

Eurydice Unit
Ministry of Education and Culture
Kimonos and Thoukydidou
1434 Nicosia
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Christiana Haperi*;
eksperti *Anna Poirazi*, *Giorgios Giallourides* (Izglītības un
kultūras ministrija)

LATVIJA

Eurydice nodaļa
Valsts izglītības attīstības aģentūra
Valņu iela 3
1050 Rīga
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs un eksperti
Imants Vasmanis, *Inese Bautre* (Valsts izglītības satura
centrs) un *Maija Priedīte* (Valmieras Valsts ģimnāzija)

LIHTENŠTEINA

Informationsstelle Eurydice
Schulamts des Fürstentums Liechtenstein
Austrasse 79
9490 Vaduz
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

LIETUVA

Eurydice Unit
National Agency for School Evaluation
Didlaukio 82
08303 Vilnius
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Egidija Nausėdienė* un
Jurgita Nemanienė

LUKSEMBURGA

Unité d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale et de la Formation
professionnelle (MENFP)
29, rue Aldringen
2926 Luxembourg

UNGĀRIJA

Eurydice National Unit
Hungarian Institute for Educational Research and
Development
Szalay u. 10–14
1055 Budapest
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

MALTA

Eurydice Unit
Research and Development Department
Directorate for Quality and Standards in Education
Great Siege Rd.
Floriana VLT 2000
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

NĪDERLANDE

Eurydice Nederland
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Directie Internationaal Beleid
Etage 4
Rijnstraat 50
2500 BJ Den Haag

NORVĒGIJA

Eurydice Unit
Ministry of Education and Research
AIK-avd., Kunnskapsdepartementet
Kirkegata 18
0032 Oslo
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

AUSTRIJA

Eurydice-Informationsstelle
Bundesministerium für Unterricht, Kunst und Kultur
Abt. IA/1b
Minoritenplatz 5
1014 Wien
Izdevuma veidošanā piedalījās: eksperts *Günther Apflauer*

POLIJA

Eurydice Unit
Foundation for the Development of the Education System
Mokotowska 43
00-551 Warsaw
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Beata Platos* sadarbībā ar ekspertiem no Valsts izglītības ministrijas un Sporta ministrijas

PORTUGĀLE

Unidade Portuguesa da Rede Eurydice (UPRE)
Ministério da Educação e Ciência
Direcção-Geral de Estatísticas da Educação e Ciência (DGEEC)
Av. 24 de Julho, 134
1399-54 Lisboa
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Isabel Almeida*; eksperti *Anália Gomes*, *Jorge Moreira*

RUMĀNIJA

Eurydice Unit
National Agency for Community Programmes in the Field of Education and Vocational Training
Calea Serban Voda, no. 133, 3rd floor
Sector 4
040205 Bucharest
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Veronica – Gabriela Chirea* sadarbībā ar ekspertiem *Elena Nely Avram* (Valsts vērtēšanas un eksaminācijas centrs) un *Alin Cătălin Păunescu* (Valsts izglītības ministrija)

ŠVEICE

Foundation for Confederal Collaboration
Dornacherstrasse 28A
Postfach 246
4501 Solothurn

SLOVĒNIJA

Eurydice Unit
Ministry of Education, Science, Culture and Sport
Education Development Office
Maistrova 10
1000 Ljubljana
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Barbara Kresal Sterniša*; eksperti *Marjeta Kovač* (Ljubjanas Universitāte, Sporta fakultāte) un *Nives Markun Puhan* (Slovēnijas Republikas Valsts izglītības institūts)

SLOVĀKIJA

Eurydice Unit
Slovak Academic Association for International Cooperation
Svoradova 1
811 03 Bratislava
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Marta Ivanova*, *Martina Račkova*

SOMIJA

Eurydice Finland
Finnish National Board of Education
P.O. Box 380
00531 Helsinki
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Hanna Laakso* un *Matti Pietilä*

ZVIEDRIJA

Eurydice Unit
Department for the Promotion of Internationalisation
International Programme Office for Education and Training
Kungsbrogatan 3A
Box 22007
104 22 Stockholm
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

TURCIJA

Eurydice Unit Türkiye
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Türkiye Birimi, Merkez Bina 4. Kat
B-Blok Bakanlıklar
06648 Ankara
Izdevuma veidošanā piedalījās: *Osman Yıldırım Ugur*; *Dilek Güleçyüz*

APVIENOTĀ KARALISTE

Eurydice Unit for England, Wales and Northern Ireland
Centre for Information and Reviews
National Foundation for Educational Research (NFER)
The Mere, Upton Park
Slough, Berkshire, SL1 2DQ
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

Eurydice Unit Scotland
c/o Intelligence Unit
Education Analytical Services
Scottish Government
Area 2D South, Mail point 28
Victoria Quay
Edinburgh EH6 6QQ
Izdevuma veidošanā piedalījās: nodaļas kolektīvs

European Commission; EACEA; Eurydice

Sporta izglītība un fiziskās aktivitātes Eiropas skolās

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs

2013. gads, 74 lpp.

Eurydice ziņojums

ISBN angļu valodas izdevumam: 978-92-9201-407-0

DOI angļu valodas izdevumam: 10.2797/49648

Eiropas kataloga Nr. latviešu valodas izdevumam: EC-31-13-672-LV-N

ISBN latviešu valodas izdevumam: 978-92-9201-449-0

DOI latviešu valodas izdevumam: 10.2797/2402

Atslēgvārdi: sporta izglītība, izglītības saturs norādes, mācību rezultāti, veselības mācība, mācību laiks, skolēnu vērtēšana, skolotājs, visu priekšmetu skolotājs, viena priekšmeta skolotājs, ārpusklases pasākumi, izglītības reforma, sākumskolas izglītība, vidējā izglītība, vidējās izglītības pirmais posms, vispārējā izglītība, salīdzinošā analīze, Horvātija, Turcija, EBTA, Eiropas Savienība.

Ziņojums “Sporta izglītība un fiziskās aktivitātes Eiropas skolās” atspoguļo situāciju saistībā ar sporta izglītību un fiziskajām aktivitātēm 30 Eiropas valstīs. Ziņojums aptver sākumskolas izglītību un vidējās izglītības pirmo posmu un aplūko šādas tēmas: nacionālās stratēģijas un liela mēroga iniciatīvas, sporta izglītības statuss valsts izglītības satura norādēs un stratēģiskajos dokumentos, rekomendētais mācību laiks gadā, skolēnu vērtēšana, skolotāju izglītība, ārpusklases pasākumi un plānotās reformas. Ziņojums ir sagatavots, padziļināti izanalizējot *Eurydice* tīkla nacionālo nodaļu iesniegtos datus, un to var uzskatīt par Eiropas Komisijas pirmo mēģinājumu identificēt galvenos trūkumus un stiprās puses saistībā ar sporta izglītību skolās visās Eiropas valstīs.

Eurydice tīklā darbojas 40 nacionālās nodaļas no 36 valstīm (ES dalībvalstis, Islande, Lihtenšteina, Norvēģija, Šveice, Horvātija, bijusī Dienvidslāvijas Republika Maķedonija, Melnkalne, Serbija un Turcija). *Eurydice* tīkla darbību koordinē un vada ES Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra.

Eurydice darba rezultātus — dalībvalstu izglītības sistēmu aprakstus, salīdzinošus tematiskus apskatus, izglītības indikatorus un statistiku — izmanto gan nacionālā, reģionālā un vietējā līmeņa izglītības politikas veidotāji, gan ES institūcijas. Visas *Eurydice* publikācijas ir bez maksas pieejamas tīkla tīmekļa vietnē vai iespiestā veidā pēc pieprasījuma.

***EURYDICE* internetā —**
<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>

